

Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2017 жылғы 24 тамыздағы № 486 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2017 жылғы 28 қыркүйекте № 15801 болып тіркелді.

"Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы 15-бабының 12) тармақшасына сәйкес және Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясында авиациялық оқиғаны болғызбау бойынша авиациялық персоналдың қызметін реттеу мақсатында **БҰЙЫРАМЫН:**

Ескерту. Кіріспе жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.02.2025 № 102 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Қоса беріліп отырған Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулық бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясы ұшуларының қауіпсіздігін қадағалау бас басқармасы Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықтың көшірмесін мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде қағаз және электрондық түрде қазақ және орыс тілдерінде Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкінде ресми жариялау және оған енгізу үшін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің " Республикалық құқықтық ақпарат орталығы" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жолдауды;

3) осы бұйрықты алғашқы ресми жарияланғанынан кейін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

4) мемлекеттік тіркелген күннен бастап он жұмыс күні ішінде осы тармақтың 1), 2) және 3) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Заң департаментіне жолдауды қамтамасыз етсін.

3. "Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясында авиациялық оқиғалар мен инциденттерді болғызбау жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2015 жылғы 24 маусымдағы № 360 бұйрығының (

Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 11990 болып тіркелген, 2015 жылғы 5 қазанда "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде жарияланған) күші жойылды деп танылсын.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясы басқару органдарының басшыларына жүктелсін.

5. Осы бұйрық лауазымды адамдарға, оларға қатысты бөлігінде жеткізілсін.

6. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Қорғаныс министрі генерал-полковник

С. Жасұзақов

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасы

Ұлттық қауіпсіздік

комитетінің Төрағасы

_____ К. Мәсімов

2017 жылғы 29 тамыз

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Ішкі істер министрі

полиция генерал-полковнигі

_____ Қ. Қасымов

2017 жылғы 28 тамыз

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2017 жылғы 24 тамыздағы
№ 486 бұйрығымен
бекітілген

Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулық

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулық (бұдан әрі – Нұсқаулық) "Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы" Қазақстан Республикасының Заңына (бұдан әрі – Заң) сәйкес әзірленді.

Ескерту. 1-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.02.2025 № 102 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2. Нұсқаулық авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі мемлекеттік авиация авиациялық персоналының қызметін нақтылайды.

3. Нұсқаулықта пайдаланылатын терминдер мен анықтамалар:

1) авиациялық бөлім – мемлекеттік авиация әуе кемелерінің ұшуын ұйымдастыру мен орындауды, оларды пайдалануды және сақтауды жүзеге асыратын республикалық мемлекеттік мекеме;

2) авиациялық инцидент – әуе кемесін ұшуда пайдаланумен байланысты, әуе кемесінің тұтастығына және/немесе оның бортындағы адамдардың өміріне қауіп туғызуы мүмкін немесе қауіп туғызған, бірақ авиациялық оқиғамен аяқталмаған оқиға;

3) авиациялық қызмет – әуе кемелерінің көмегімен адамның әуе кеңістігін пайдалануына жағдайлар жасауға бағытталған қызметтің барлық түрі;

4) авиациялық оқиға – әуе кемесін ұшуда пайдаланумен байланысты әуе кемесінің бортындағы адамдардың қаза табуына (өлімге әкеп соққан дене жаракаты) және/немесе осы әуе кемесінің жойылып кетуіне әкеп соқтырған оқиға;

5) әуе кемесі – жер (су) бетінен шағылысқан ауамен әрекеттесуді болдырмай, ауамен өзара әрекеттесу есебінен атмосферада қалықтайтын аппарат;

6) әуе кемесін ұшуда пайдалану – ұшқыш құрамының әуе кемесін ұшу алды қарап-тексеруді жүргізуді бастағаннан бастап ұшу мақсатында бортта болған барлық адамдардың әуе кемесінен кеткен сәтке (ұшқышсыз ұшатын аппаратты іріктеу сәтіне) дейінгі кезеңді қамтитын әуе кемесін пайдалану процесі;

7) алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

8) мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы – Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясындағы ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша мемлекеттік бақылауды және қадағалауды жүзеге асыратын Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің құрылымдық бөлімшесі;

9) қамтамасыз ету бөлімдері – авиациялық-техникалық базалар, авиациялық комендатуралар, әуе қозғалысын басқару орталықтары, байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету бөлімдері, материалдық-техникалық қамтамасыз ету бөлімдері;

10) қатер факторы туралы ескерту – лауазымды адамдарды қатер факторы туралы оны жою немесе азайту бойынша ұсыныстарымен ауызша және жазбаша ақпараттандыру;

11) қауіпті фактор – авиациялық жағдайдың туындауына әкеп соқтыратын авиациялық жүйенің қандай да бір элементіне кез келген (нақты немесе әлеуетті) ықпал ету;

12) мемлекеттік авиация саласындағы уәкілетті орган – Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігі (бұдан әрі – уәкілетті орган);

13) мемлекеттік авиацияның басқару органдары:

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің авиациясында – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері басқолбасшысының басқармасы;

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің авиациясында – Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының бас қолбасшылығы;

Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің авиациясында – Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің авиациялық қызметі;

14) ұшу қауіпсіздігі органы – мемлекеттік әуе кемелерімен авиациялық оқиғаларды болғызбауға бағытталған қызметті жүзеге асыратын басқару органы, авиациялық бөлім құрамындағы құрылымдық бөлімше;

15) ұшу қауіпсіздігін басқару жүйесі – ұйымдық құрылымды, жауапкершілік сатысын (бөлінуін), басшылық қағидаттарды және рәсімдерді қамтитын ұшу қауіпсіздігін басқаруға жүйелі тәсіл;

16) шешім қабылдауға уәкілетті лауазымды адам – ұшуды тоқтату немесе тоқтата тұру құқығына ие болған лауазымды адам (мемлекеттік авиацияны басқару органының басшысы, авиациялық бөлімнің командирі, ұшу ауысымының жетекшісі, ұшуға басшы және жоғары тұрған командирлер (бастықтар));

17) қатер факторы – авиациялық оқиғадан туындайтын салдарлардың болжамды ықтималдығы және елеулілігі;

18) еркін (жасырын) хабарлама – ұшуды қауіпсіз орындауға ықпал ететін авиациялық қызметтің қауіпті факторлары (қатер факторлары) туралы берілген бейресми ақпарат;

Ескерту. 3-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2-тарау. Мемлекеттік авиацияның басқару органдары мен бөлімдері басшылық құрамының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

1-параграф. Мемлекеттік авиация басқару органдарының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі іс-шаралары

4. Басқару органдарының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі іс-шаралары:

1) перспективаға, бір жылға, есепті кезеңге, бір айға, алдағы іс-шараларға ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі жұмысты жоспарлау;

2) қауіпті факторларды анықтау және алдын алу жөніндегі жұмыс, олар туралы ақпаратты жинау, қорытындылау және жеткізу, оларды болғызбау жөніндегі шараларды әзірлеу;

3) ұшу қауіпсіздігін басқару бойынша қызмет;

4) ұшқыш құрамының кәсіби шеберлігін арттыру мақсатында ұшу-әдістемелік жұмысты ұйымдастыру;

5) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін кезең-кезеңімен және мақсатты талдау;

6) ұшуды жүргізу қарсаңында және уақытында оларды ұйымдастыруды бақылау болып табылады.

5. Басқару органы ұшу қарсаңында:

1) ұшуға және ұшып өтуге өтінімдерді, күтілетін метеожағдайларды, әуе кемелерінің, әуеайлақтардың, ұшуды қамтамасыз ету құралдарының жай-күйін талдауды;

2) ұшуды жоспарлау кестелерін жасау дұрыстығын талдауды;

3) ұшуды жүргізу үшін қажетті күштер мен құралдардың бар болуын және жай-күйін тексеруді;

4) ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, әуе кемелерінің, әуеайлақтардың, ұшуды қамтамасыз ету құралдарының ұшуға әзірлігін тексеруді жүзеге асырады.

6. Ұшуға келіп түскен өтінімдерді талдауды жүзеге асыру кезінде мынадай мәселелер қаралады:

1) ұшу кезеңінде жалпы әуедегі жағдай, авиациялық бөлімдер әуе кемелерінің Қазақстан Республикасының әуе трассаларымен болжамды қиылысу маршруттары, авиацияның жұмыс жоспары, ұшуды бастау және аяқтау уақыты;

2) ұшу кезеңінде ұшқыш құрамының даярлық деңгейінің күтілетін метеорологиялық жағдайға сәйкес келуі;

3) авиациялық бөлімдердің құралдарымен ауа райына радиолокациялық барлау жүргізу тәртібі және азаматтық авиацияның әуе қозғалысын басқару органдарынан аэронавигациялық ақпарат алу;

4) алдағы ұшудың және ұшып өтудің жерүсті радиотехникалық құралдармен қамтамасыз етілуі;

5) ұшуға басшылық жасау топтары персоналының даярлығы, персоналдың даярлық деңгейінің күтілетін метеорологиялық жағдайға сәйкес келуі;

6) ұшқыш құрамының, әуе кемелерінің, ұшуды қамтамасыз ету құралдарының даярлығын бақылайтын орындарда басқару органы басшылық құрамының болуы (болмауы);

7) негізгі және қосалқы әуеайлақтардың (тікұшақ айлақтарының, алаңдардың) әзірлігі, алдағы ұшудың материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз етілуі;

8) полигондардың ұшуды қамтамасыз етуге әзірлігі;

9) іздестіру және құтқару күштері мен құралдарының жай-күйі мен әзірлігі;

10) кезекті ұшуға дейін орындауға үлкен бастықтар нұсқама берген жұмыстардың орындалу толықтығы;

11) ұшуды жүргізу үшін күштер мен құралдардың жеткіліктілігі;

12) әуе кемелерінің айналып ұшып өтуге (бақылау, танысу ұшуы) әзірлігі;

13) әуе кемелерінде авариялық өнеркәсіп бюллетеньдерін және сенімділікті арттыру жөніндегі нұсқауларды орындау;

14) басқару органдары мен бөлімдері командалық пункттерінің ұшуды басқаруға және ұшуды бақылауға әзірлігі, өзара іс-қимыл жасайтын әуе қозғалысын басқару органдарына басқаруды беру тәртібі.

Ескерту. 6-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7. Басқару органы лауазымды адамдарының ұшуға әзірлігін тексеруді басқару органының тиісті басшысы тағайындаған жоғары тұрған лауазымды адамдар, оның ішінде байланыс құралдарын пайдаланумен жүзеге асырады.

8. Авиациялық бөлімдер командирлерінің ұшуға әзірлігін тексеруді олардың командирлері (бастықтары), жоғары тұрған басқару органдарының басшылары тағайындаған басқару органдарының басқа да лауазымды адамдары жүзеге асырады.

9. Тексеруге мыналар жатады:

1) жеке жетілдіруге және нұсқаушы ретінде Жауынгерлік (ұшу) даярлық курсының ұшу ауысымына жоспарланған ұшу мен жаттығулардың саны;

2) жоспарланған ұшу тапсырмаларының даярлық деңгейіне сәйкес келуі;

3) алдағы ұшу ауысымына ауа райы болжамы;

4) қол жеткізілген және нақты метеорологиялық минимум, осы жағдайларда алдыңғы орындалған ұшу күні.

10. Ұшу мен ұшып өтуді жүргізу барысын бақылауды басқару органдары үздіксіз жүзеге асырады.

11. Ұшу мен ұшып өтуді жүргізу барысында шешілетін анағұрлым маңызды мәселелер мыналар болып табылады:

1) ауа райын сапалы радиолокациялық және әуеден барлауды және толық барлауды қамтамасыз ету, барлық байланыс арналары арқылы алынған ауа райы туралы деректерді жинау және талдау;

2) метеорологиялық жағдайды үздіксіз талдау және ұшуға қатысатын бөлімдерді ауа райының қауіпті құбылыстары туралы және оның нашарлау үрдістері туралы уақтылы хабардар ету;

3) нақты метеорологиялық жағдайдың жүргізілетін ұшудың сипатына және экипаждардың даярлық деңгейіне сәйкес келуін бағалау;

4) ауа райы жағдайы, басқару, байланыс пен қамтамасыз ету құралдарының, сондай-ақ қосалқы әуеайлақтардағы ұшуға басшылық жасау тобы персоналының әзірлігі;

5) бөлімдердің ұшуды басқару пункттері тарапынан ұшуды сапалы басқаруды, радиотехникалық бақылауды қамтамасыз ету;

6) бөлімдердің ұшуды басқару пункттерін және ұшуға басшылық жасау топтарының персоналын басқа ведомстволар әуе кемелерінің авиациялық бөлімдердің ұшу маршруттары мен аймақтарын кесіп өтуі туралы уақтылы хабардар ету;

7) орындалатын маршруттық ұшу мен ұшып өтудің бекітілген өтінімдерге сәйкес келуі;

8) авиациялық бөлімдерді ұшу барысында анықталған бұзушылықтар мен авиациялық инциденттер туралы уақтылы хабардар ету.

12. Авиациялық бөлімдерде тікелей ұшуға бақылауды жүзеге асыратын мемлекеттік авиация басқару органдарының лауазымды адамдары:

1) оқып-үйретудің әдістемелік жүйелілігіне және тиісінше метеорологиялық жағдайдың ұзақ үзілістерден кейін ұшуды орындайтын ұшқыштардың даярлық деңгейіне сәйкестігіне;

2) ұшу даярлығының күрделі түрлерін алғаш пысықтайтын ұшқыштардың, сондай-ақ авиациялық оқу орындарынан немесе басқа да бөлімдерден келген ұшқыштардың ұшуын оларға орындалуы қиын міндеттер қоюға және ұшу ауысымында шамадан тыс жүктемеге жол бермей ұйымдастыруға;

3) жеткіліксіз тәжірибесі бар, әсіресе түнде және күрделі метеорологиялық жағдайларда (оның ішінде полигонда ұшуға басшылық жасау бойынша) ұшуға басшылық жасау тобы персоналының ұшуға басшылық жасау сапасына ерекше назар аударады.

13. Ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіретін бұзушылықтар анықталған жағдайда анықталған қауіпті факторлар туралы өзінің тікелей бастықтарына кейіннен баяндай отырып, осы бұзушылықтарды жоюға шаралар қабылданады.

2-параграф. Мемлекеттік авиация басқару органдары, авиациялық бөлімдері және қамтамасыз ету бөлімдері басшыларының (командирлерінің, бастықтарының) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

Ескерту. 2-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

14. Мемлекеттік авиация басқару органының басшысы (командирі, бастығы) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметті ұйымдастырады.

15. Мемлекеттік авиация басқару органының басшысы (командирі, бастығы):

1) ұшуды ұйымдастырумен және оларды қауіпсіз орындаумен байланысты бағынысты құрылымдардың барлық қызмет түрлеріне ұдайы басшылық жасауды;

2) бағынысты ұшу қауіпсіздігі органдары лауазымды адамдарының жұмысына басшылық жасауды;

- 3) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты уақтылы және сапалы жоспарлауды ұйымдастыруды;
- 4) ұшу қауіпсіздігін басқару жүйесінің жұмысын ұйымдастыруды;
- 5) қатер факторы туралы ескертуді алған кезде уақтылы шешім қабылдауды және тиісті профилактикалық іс-шараларды жүргізуді ұйымдастыруды;
- 6) қадағалаулар, баяндаулар және келіп түсетін ақпарат негізінде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйіне жүйелі түрде талдау жүргізуді;
- 7) лауазымды адамдардың авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметін бағалауды;
- 8) ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралардың орындалуын, олардың қаржылық және материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз етілуін бақылауды;
- 9) ұшу қауіпсіздігі органдарының мамандарын іріктеуді және даярлауды ұйымдастыруды;
- 10) ұшу қауіпсіздігі мәселелерінде бағынысты авиациялық персоналдың даярлық деңгейін бақылауды жүзеге асырады.

3-параграф. Мемлекеттік авиация авиациялық бөлімдері (бөлімшелері) мен қамтамасыз ету бөлімдері (бөлімшелері) командирлерінің (бастықтарының), штабтары мен қызметтерінің авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

Ескерту. 3-параграф алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3-тарау. Ұшу қауіпсіздігі органдары басшыларының және мамандарының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

Ескерту. 3-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1-параграф. Жалпы ережелер

Ескерту. 1-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

27. Мемлекеттік авиацияның басқару органдарында басшының шешімі бойынша ұшу қауіпсіздігі органдары құрылады.

28. Ұшу қауіпсіздігі органдары мемлекеттік авиацияның әуе кемелерімен болатын авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі іс-шараларды жүргізуге бағытталған қызметті жүзеге асыру үшін арналған.

29. Ұшу қауіпсіздігі органдарының бастықтарын тағайындау жоғары тұрған ұшу қауіпсіздігі органдарының басшыларымен келіскеннен кейін жүргізіледі. Ұшу қауіпсіздігі органдарына лауазымды адамдарды іріктеу осы органдардың бастықтарымен (басшыларымен) келісу бойынша жүргізіледі.

30. Ұшу қауіпсіздігі органдары лауазымды адамдарының функцияларын жоғары тұрған ұшу қауіпсіздігі органының басшысы келіседі және оларды тікелей басшылар (командирлер, бастықтар) бекітеді.

31. Төмен тұрған ұшу қауіпсіздігі органдары арнайы қатынаста жоғары тұрған ұшу қауіпсіздігі органының басшысына бағынады.

2-параграф. Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органы басшысының қызметі

Ескерту. 2-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

32. Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органының басшысы құзыреті шегінде:

1) мемлекеттік авиацияда ұшу қауіпсіздігіне қатысты бөлігінде мемлекеттік авиация авиациялық персоналының қызметіне (мемлекеттік авиация басқару органдарының басшыларымен келісу бойынша) тексерулер жүргізуді тағайындайды;

2) мемлекеттік авиация ұшуын ұйымдастыруда және жүргізуде және әуе кеңістігін пайдалануда бұзушылықтарға жол берген Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясы авиациялық персоналының авиациялық қызметін уақытша тоқтатады;

3) авиациялық техниканы, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарын, олардың жай-күйі техникалық құжаттама талаптарына сәйкес келмеген кезде пайдаланудан шеттетеді;

4) мемлекеттік авиация ұшуының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерге қатысты бөлігінде мемлекеттік органдар өткізетін іс-шараларға қатысады;

5) мемлекеттік авиацияда авариялылықтың жай-күйін бағалауды жүргізуді ұйымдастырады, авиациялық оқиғаларды болғызбау бойынша ұсыныстар әзірлейді, осы мәселелер бойынша мемлекеттік органдардың басшыларына ақпарат ұсынады;

6) авиациялық жүйенің сенімділігін арттыруға бағытталған мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органдарының жұмысын үйлестіреді;

7) мемлекеттік органдармен, азаматтық және эксперименталдық авиацияның ұшу қауіпсіздігі органдарымен, ғылыми-зерттеу мекемелерімен және ұйымдарымен авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді тексеру, ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету және мемлекеттік әуе кемелерінің сенімділігін арттыру мәселелері бойынша өзара іс-қимылды ұйымдастырады;

8) Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің, Қарулы Күштері Бас штабының құрылымдық бөлімшелерінен, мемлекеттік авиацияның басқару

органдарынан және авиациялық бөлімдері мен қамтамасыз ету бөлімдерінен ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша қажетті ақпаратты сұратады.

Ескерту. 32-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3-параграф. Мемлекеттік авиацияның басқару органдарымен авиациялық бөлімдері ұшу қауіпсіздігі органдары басшыларының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

33. Басқару органы мен авиациялық бөлімұшу қауіпсіздігі органының басшысы:

1) ұшу қауіпсіздігін басқару жүйесінің жұмысына басшылық жасауды жүзеге асырады;

2) қауіпті факторларды анықтайды және талдайды;

3) ұшу жағдайына ықпал етуі мүмкін қауіпті факторлар анықталған кезде қатер факторлары туралы ескертулерді уақтылы әзірлейді және оларды шешім қабылдауға уәкілетті лауазымды адамдарға жеткізеді;

4) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық іс-шараларды жүргізуді, ұшуды ұйымдастырудағы, орындаудағы және қамтамасыз етудегі кемшіліктер мен бұзушылықтарды жоюды бақылайды;

5) мемлекеттік авиация басқару органдарының құрылымдық бөлімшелерімен бірлесіп, қауіпті факторлардың әсер етуін, кемшіліктер мен бұзушылықтарды жою немесе төмендету жөніндегі іс-шараларды әзірлейді;

6) авиациялық персоналға жедел, кезеңдік және сұрау салу бойынша ұсынылатын авиациялық оқиғалар мен инциденттер туралы ақпаратты уақтылы жеткізуді ұйымдастырады;

7) төмен тұрған ұшу қауіпсіздігі органдарының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысын ұйымдастырады, осы органдар мамандарының міндеттерді толық орындауына бақылауды жүзеге асырады;

8) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін бағалайды;

9) авиациялық бөлімдерде және қамтамасыз ету бөлімдерінде әуе кемелерінің, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарының жай-күйін тексереді;

10) өзінің тікелей басшысына (командирге, бастыққа) баяндай отырып, авиациялық персоналдың лауазымды адамдарына ұшу қауіпсіздігіне қатысты бөлігінде анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктерді жою жөнінде нұсқаулар береді;

11) кейіннен өзінің тікелей басшысына (командирге, бастыққа) баяндай отырып, ұшуды ұйымдастыруда және жүргізуде, әуе кеңістігін пайдалануда ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіретін бұзушылықтарға жол берген авиациялық персоналдың (бағыныстылық тәртібінде) авиациялық қызметін уақытша тоқтатады;

12) кейіннен өзінің тікелей басшысына (командирге, бастыққа) баяндай отырып, олардың жай-күйі техникалық құжаттама талаптарына сәйкес келмеген кезде авиациялық техниканы, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарын пайдаланудан шеттетеді.

4-параграф. Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органдары мамандарының авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметі

Ескерту. 4-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

34. Ұшу қауіпсіздігі органдарының мамандары:

- 1) ұшу қауіпсіздігін басқару жүйесінің жұмыс істеуін қамтамасыз етеді;
- 2) қауіпті факторларды анықтайды және талдайды;
- 3) қауіпті факторлар туралы ақпарат болған кезде ұшу қауіпсіздігі органының басшысын қатер факторлары туралы уақтылы хабардар етеді;
- 4) қауіпті факторлардың ықпал етуін, кемшіліктер мен бұзушылықтарды жою немесе төмендету жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге қатысады;
- 5) авиациялық жағдайларды тексеруге қатысады;
- 6) авиациялық персоналдың қызметін, оның ішінде ұшуды басқару техникасында, әуе навигациясында және жауынгерлік қолдануда ұшқыш құрамының даярлық деңгейін тексеруге қатысады;
- 7) авиациялық бөлімдерде және қамтамасыз ету бөлімдерінде авиациялық техниканың, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарының жай-күйін тексереді;
- 8) өзінің тікелей басшыларына (командирлерге, бастықтарға) баяндай отырып, авиациялық персоналдың лауазымды адамдарына ұшу қауіпсіздігіне қатысты бөлігінде анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктерді жою жөнінде нұсқаулар береді;
- 9) ұшу қауіпсіздігі органының басшысына ұшуды ұйымдастыруда және жүргізуде және әуе кеңістігін пайдалануда бұзушылықтарға жол берген авиациялық персоналдың авиациялық қызметін уақытша тоқтату туралы ұсыныстар береді;
- 10) ұшу қауіпсіздігі органының басшысына авиациялық техниканы, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарын, олардың жай-күйі техникалық құжаттама талаптарына сәйкес келмеген кезде пайдаланудан шеттету туралы ұсыныстар береді;
- 11) ұшу қауіпсіздігі талаптарын бұзушылықтарды және авиациялық оқиғаларды есепке алуды жүргізеді.

Ескерту. 34-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

35. Ұшу қауіпсіздігі органдары лауазымды адамдарының олардың құзыретіне жатқызылған мәселелер бойынша нұсқауларын мемлекеттік авиацияның тиісті басқару

органдарының, авиациялық бөлімдері мен қамтамасыз ету бөлімдерінің барлық лауазымды адамдары орындауға қабылдайды.

4-тарау. Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмысты және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметті ұйымдастыру

Ескерту. 4-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1-параграф. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмыстың және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметтің мазмұны, мәні, қағидаттары және ұйымдастыру

Ескерту. 1-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

36. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмыс және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызмет ұшу қауіпсіздігі органдарының мамандары қызметінің негізгі мазмұнын құрайды және барлық басқару органдарында, авиациялық бөлімдерде және қамтамасыз ету бөлімдерінде жүргізіледі.

37. Ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызмет мәні авиациялық қызметтің қауіпті факторларын белсенді анықтауды, қатер деңгейін бағалауды және қауіпті факторларды жою, олардың ықпал етуін төмендету немесе оларды болғызбау арқылы қатер деңгейін төмендету жөнінде шаралар қабылдауды қамтиды.

Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмыс мәні белгілі себеп-факторлар тобы бойынша авиациялық оқиғалардың қайталанбауына бағытталған іс-шаралар жүргізуді қамтиды.

Ескерту. 37-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

38. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың пәрменділігін айқындайтын негізгі қағидаттар:

- 1) қауіпті факторларды анықтау және талдау кезіндегі объективтілік;
- 2) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі іс-шараларды уақтылы және кезең-кезеңімен қайталау;
- 3) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың әдістерін, тәсілдері мен қағидаттарын жетілдіру;
- 4) авиациялық қызметтің жүйелілігі, толық қамтылуы, қабылданатын шаралардың аяқталғаны;

5) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жүргізуге, ұшудың белгіленген тәртібі мен қағидаларын сақтауда басшылық құрамның жеке қатысуы және жеке үлгісі;

б) жүргізілетін жұмыстың тиімділігін ұдайы бағалау болып табылады.

2-параграф. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмысты ұйымдастыру

Ескерту. 2-параграфтың тақырыбы алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

39. Ұшу қауіпсіздігі органы мамандарының қызметін ұйымдастыру:

1) ұшу қауіпсіздігін басқаруды;

2) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жоспарлауды;

3) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі профилактикалық іс-шараларды;

4) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыс және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызмет тиімділігін талдауды және бағалауды қамтиды.

Ескерту. 39-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3-параграф. Ұшу қауіпсіздігін басқару

40. Ұшу қауіпсіздігін басқару жүйесі мемлекеттік авиацияның авиациялық бөлімдерінде және басқару органдарында ұйымдастырылады.

Ескерту. 40-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

40-1. Мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органында мемлекеттік авиация субъектілеріндегі авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмысқа және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметке бақылау жүзеге асырылады.

Ескерту. 40-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

41. Ұшу қауіпсіздігін басқару процесі:

1) қауіпті факторларды анықтауды;

2) қауіпті факторларды талдауды және қатер деңгейін бағалауды;

3) мүмкін қатерді азайту немесе қолайсыз қатерді болғызбау бойынша ұсыныстарымен шешім қабылдауға уәкілетті лауазымды адамдарды қатерфакторы туралы ескертуді;

4) лауазымды адамдардың қатер факторы туралы ескертуде көрсетілген ұсыныстарды іске асыруға шешім қабылдауын;

5) қатер факторы туралы ескертуге сәйкес ұсыныстардың іске асырылуын бақылауды;

б) жағдайды қайта бағалауды қамтиды.

4-параграф. Қауіпті факторларды анықтау

42. Қауіпті факторларды анықтаумен ұшуды ұйымдастыруға, басқаруға, орындау мен қамтамасыз етуге қатысатын, сондай-ақ оларды жүргізуді бақылайтын барлық лауазымды адамдар айналысады.

43. Алып тасталды - ҚР Қорғаныс министрінің 04.02.2025 № 102 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

44. Қауіпті факторларды анықтау үшін ұшуды ұйымдастыратын, орындайтын, қамтамасыз ететін және қызмет көрсететін лауазымды адамдардың қадағалаулары мен баяндаулары, объективті бақылау құралдарының материалдары, ұшуды бақылайтын лауазымды адамдардың хабарламалары, ұшу жетекшісінің және ұшу аға инженерінің журналдарындағы жазбалар, борттық және техникалық құжаттама, куәгерлердің айғақтары мен бұзушылықтар туралы мәліметтерді білетін адамдардың ерікті хабарламалары пайдаланылады.

45. Қауіпті факторларды анықтау жөніндегі жұмыстың негізгі нысандары:

1) авиациялық жүйенің жай-күйі мен авиациялық персоналдың қызметі туралы ұсынылған деректерді талдау;

2) қауіпті факторларды болжау;

3) құрылымдық бөлімшелерді инспекциялау (тексеру);

4) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді тексеру;

5) ұшу қауіпсіздігіне қауіп төндіретін кемшіліктер, ерекше жағдайлар туралы ерікті (жасырын) хабарламалар.

46. Авиациялық жүйенің жай-күйі және авиациялық персоналдың қызметі туралы деректерді ұсыну жүйесін қауіпті факторларды уақтылы анықтауды қамтамасыз ететін ақпараттың кезеңділігімен, көлемімен және мазмұнымен ұшу қауіпсіздігі органдарының басшылары ұйымдастырады.

47. Авиациялық бөлімдерде (қамтамасыз ету бөлімдерінде) қауіпті факторларды болжау басшылық құрамның жұмысын талдау және алдағы оқу жылына қойылған міндеттер шешілетін жағдайларды алдын ала болжау жолымен жеңілдетілген түрде қолданылады.

48. Алдағы оқу жылына қойылған міндеттерге мыналар жатады:

- 1) әуе кемелерінің басқа түрлеріне оқытып-үйрету;
- 2) жаңа тактикалық амалдарды меңгеру;
- 3) авиациялық техникаға қызмет көрсетудің жаңа жүйелерін меңгеру.

49. Мемлекеттік авиация басқару органдарында қауіпті факторларды болжау жекелеген элементтердің және жалпы авиациялық жүйенің жұмысын талдау жолымен жеңілдетілген түрде қолданылады.

50. Болжау авиациялық оқиғаларды болғызбаудың және авиациялық инциденттердің қайталануын болдырмаудың тиімді жолын жасау мақсатында жүзеге асырылады.

51. Болжау нәтижелері бойынша қауіпті факторларды жою және олардың болуы ықтимал көріністерін шектеу жөніндегі іс-шаралар пысықталады.

52. Авиациялық оқиғаларды болғызбау мақсатында құрылымдық бөлімшелерді инспекциялау (тексеру) процесінде қауіпті факторларды анықтау жүзеге асырылады.

53. Мемлекеттік авиацияның құрылымдық бөлімшелерін ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша инспекциялау (тексеру) барлық басшылық құрамның тікелей міндеттерінің бірі болып табылады және барлық инстанциялардың лауазымды адамдары жүзеге асырады.

Ескерту. 53-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

54. Авиациялық оқиғалар мен инциденттерді тексеру авиациялық жағдайлардың себептерін анықтау және авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі ұсынымдарды әзірлеу мақсатында жүргізіледі. Авиациялық оқиғалар мен инциденттерді тексеру қауіпті факторларды анықтаудың анағұрлым пәрменді нысаны болып табылады.

55. Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша хабарламаларды ерікті (жасырын) ұсыну жүйесі мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органында ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіретін авиациялық қызметтің кемшіліктері және ерекше оқиғалар туралы ақпарат жинауда жәрдемдесу мақсатында ұйымдастырылады. Жүйе ақпарат көздерін қорғауды көздейді. Ұсынылған ақпаратты мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы тексеруге тиіс.

Ескерту. 55-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

56. Мемлекеттік авиация басқару органдарының басшылары, әскери бөлімдердің командирлері ерікті хабарламалар жүйесі арқылы алынған ақпаратты растаған кезде мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органына қабылданған шаралар туралы хабарлама жолдай отырып, анықталған кемшіліктерді жоюға шаралар қабылдайды.

Ескерту. 56-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

5-параграф. Қауіпті факторларды талдау, қатер деңгейін бағалау және қатер факторы туралы ескерту

57. Қатер деңгейін бағалауды ұшу қауіпсіздігі органы қауіпті факторларды талдау негізінде жүзеге асырады және ол авиациялық оқиғаның туындауы салдарының ықтималдығы және елеулілігі дәрежесін айқындау процесін білдіреді.

Ескерту. 57-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

58. Елеулі салдарға әкеп соқтыруы мүмкін негізгі қауіпті факторларға мыналар жатады:

- 1) авиациялық персоналдың кәсіби даярлығы немесе кәсіби дағдылары деңгейінің төмендігі;
- 2) авиациялық техника, ұшуды қамтамасыз ету немесе басқару құралдары жай-күйінің техникалық құжаттама талаптарына сәйкес келмеуі;
- 3) сұрыпталмаған газдар, жанар және жағармай материалдары;
- 4) әуеайлақтардың қанағаттанарлықсыз жай-күйі;
- 5) авиациялық қызметті регламенттейтін құжаттардың нормаларын бұзу.

59. Қауіпті факторларды талдау нәтижелері бойынша ұшу қауіпсіздігі органы кейіннен қатер деңгейін бағалаумен авиациялық оқиғаның туындау ықтималдығын айқындайды:

- 1) қауіпті факторларды жою, олардың әсер етуін төмендету немесе олардан сақтану мүмкін болмаған жағдайларда авиациялық оқиғаның туындау ықтималдығы жоғары болып айқындалады, қатер деңгейі қолайсыз деп бағаланады. Бұл жағдайда авиациялық қызметті тоқтату немесе шектеу жолымен оны жою жөніндегі ұсыныстармен қолайсыз қатер туралы ескерту дереу әзірленеді;
- 2) қауіпті факторларды жою, олардың әсер етуін төмендету немесе олардан сақтану мүмкін болған жағдайларда қатер деңгейі шекті деп бағаланады. Бұл жағдайда нақты профилактикалық іс-шараларды жүргізу жолымен оны азайту жөніндегі ұсыныстармен ескерту әзірленеді;
- 3) қауіпті факторлар анықталмаған немесе олардың әсер етуі болмаған жағдайларда қатер деңгейі қолайлы деп бағаланады. Бұл жағдайда қатергеден қоюға ешқандай іс-қимыл қажет етілмейді.

Ескерту. 59-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

60. Қатер факторы туралы ескертуді әзірлегеннен кейін ұшу қауіпсіздігі органының басшысы оны шешім қабылдауға уәкілетті лауазымды адамдарға дереу ауызша жеткізеді.

61. Кейіннен ескерту туралы ақпарат осы Нұсқаулыққа 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша қатер факторлары туралы ескертулерді есепке алу журналына енгізіледі. Сонымен қатар, осы журналда қатерге ден қою жөніндегі барлық іс-шаралар құжатталады.

62. Ол бойынша шаралар қабылданған қатердің қолайсыз деңгейі туралы ескерту болғызбаған авиациялық жағдай болып саналады.

6-параграф. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жоспарлау

63. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жоспарлау мемлекеттік авиация басқару органдарында, авиациялық бөлімдерінде және қамтамасыз ету бөлімдерінде жүргізіледі.

64. Профилактикалық жұмыстың негізгі жоспарлы құжаттары авиациялық оқиғаларды болғызбау бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама), сондай-ақ бөлім (мекеме) командирі (бастығы) бекітетін айсайынғы ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарлары болып табылады.

65. Профилактикалық жұмыстың жоспарлы құжаттары мемлекеттік авиация басқару органдарында, авиациялық бөлімдерінде және қамтамасыз ету бөлімдерінде әзірленеді және оларды тиісті мемлекеттік авиация басқару органының басшысы, авиациялық бөлімнің, қамтамасыз ету бөлімінің командирі (бастығы) бекітеді.

66. Осы құжаттарға қосымша ретінде басқару органдарында және авиациялық бөлімдерде (қамтамасыз ету бөлімдерінде) бөлім (мекеме) командирі (бастығы) бекітетін инспекциялау (тексеру) нәтижелері бойынша және авиациялық оқиғалар мен инциденттерді тексеру нәтижелері бойынша профилактикалық іс-шаралар жоспарлары әзірленеді.

67. Бағдарлама ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында белгілі бір кезеңге белгіленген өзара байланысты жұмыстар, ұйымдық және техникалық іс-шаралар, талаптар кешенін айқындайтын негізгі басшылық құжат болып табылады.

68. Бағдарлама күнтізбелік жылға әзірленеді.

69. Бағдарламаны әзірлеу үшін бастапқы деректер:

1) жауынгерлік даярлық жөніндегі ұйымдастыру-әдістемелік нұсқаулар;

2) бір жылға арналған мемлекеттік авиация басқару органының, авиациялық бөлімінің (мекемесінің), қамтамасыз ету бөлімінің алдында тұрған міндеттер;

3) есептік кезең үшін авиациялық оқиғаларды болғызбау және авиациялық инциденттердің қайталануын болдырмау жөніндегі жұмысты талдаудан қорытындылар

;

4) үлкен бастықтардың өкімдері, бағынысты құрылымдардың Бағдарламалары болып табылады.

70. Бағдарламаны әзірлеу кезінде мынадай факторлар ескеріледі:

1) ұшу даярлығының деңгейі және ұшқыш экипаждарының жаттыққандығы дәрежесі;

2) басшылық және нұсқаушылар құрамының ұшу-әдістемелік даярлығы деңгейі;

3) ұшу жетекшілерінің, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, командалық пункттердің және әуе қозғалысын басқару органдарының даярлық деңгейі;

4) инженерлік-техникалық құрамның даярлық деңгейі және оның авиациялық техниканың осы түрін пайдалану тәжірибесі;

5) авиациялық техниканың, әуеайлақтардың, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарының жай-күйі;

6) авиациялық персоналдың теориялық және практикалық даярлығын қамтамасыз ету үшін оқу-жаттығу базасының жай-күйі;

7) бөлінген және қолда бар материалдық (материалдық-техникалық) және басқа да ресурстар;

8) алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

9) жауынгерлік (ұшу) даярлықты ұйымдастыру және жүргізу жөніндегі құжаттардың талаптары;

10) бұрынғы Бағдарламаларды әзірлеу және орындау тәжірибесі;

11) басқару және қамтамасыз ету жүйелерінің құрылымы мен мүмкіндіктері;

12) авиациялық оқиғаларды болғызбау және авиациялық инциденттердің қайталануын болдырмау жөніндегі жұмыста авиациялық бөлім мен қамтамасыз ету бөлімдерінің (бөлімшелерінің) әрбір қызметінің рөлі мен орны, олардың арасындағы өзара іс-қимыл тәжірибесі.

Ескерту. 70-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

71. Бағдарлама құрылымдық тұрғыдан төрт бөлімнен тұрады:

бірінші бөлім – мемлекеттік авиацияда соңғы бес жылда орын алған авиациялық оқиғаларды және елеулі авиациялық оқиғаларды қысқаша талдау;

екінші бөлім – өткен жылдағы авиациялық оқиғаларды қысқаша талдау (басқару органында – мемлекеттік авиацияның барлық бағынысты бөлімдері үшін, авиациялық бөлімде, қамтамасыз ету бөлімінде – өз бөлімі үшін);

үшінші бөлім – міндеттер, оларды шешу жағдайлары және оларды орындау кезіндегі қауіпті факторларды жою жөніндегі шаралар;

төртінші бөлім – жоспарланған профилактикалық іс-шаралар тізбесі.

Ескерту. 71-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

72. Бағдарламаның бесінші бөлімі осы Нұсқаулыққа 2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жоспарланатын профилактикалық іс-шаралардың ай сайынғы тізбесі түрінде әзірленеді. Профилактикалық іс-шаралар тізбесі командирдің (бастықтың) шешімі бойынша толықтырылады.

73. Бағдарлама төртінші бөлімінің іс-шаралары Бағдарламаның алдыңғы үш бөліміне жүргізілген талдау (аналитикалық) нәтижелері бойынша әзірленеді, оларды жүргізу мерзімдері және жауапты орындаушылар айқындалады.

Ескерту. 73-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

74. Әзірленген Бағдарлама бір айға профилактикалық жұмысты жоспарлау негізі болып табылады.

75. Авиациялық оқиғалардың қайталануын болғызбау жөніндегі негізгі іс-шаралар мынадай белгілі себептер топтары бойынша жүргізілуде:

- 1) ұшуды ұйымдастырудағы және басшылық жасаудағы (әуе қозғалысын басқарудағы) бұзушылықтар;
- 2) ұшуды басқару техникасындағы қате іс-қимылдар (кұлау, иірімге құлау, кеңістіктік бейімделуді жоғалту, ұшып шығудағы және қонудағы қателіктер);
- 3) әуе кемелерінің әуеде және жергілікті жердің бедерімен соқтығысуы;
- 4) әуе кемелерінің ауа райының қауіпті құбылыстарына тап болуы;
- 5) әуе кемелерін пайдалану кезінде ұшқыш құрамының қателіктерінен пайдалану шектеулерінің артуы;
- 6) әуе кемелерінің ұшуда істен шығуы;
- 7) әуе кемелері экипажы мүшелерінің ұшуда жұмыс қабілетінің төмендеуі.

76. Ұсынылған авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 3-қосымшада келтірілген.

77. Қамтамасыз ету бөлімдерінде Бағдарламалар олардың қызметінің ерекшеліктерін ескере отырып әзірленеді.

78. Командир (бастық) өз шешімімен Бағдарламаға басқа да іс-шараларды енгізеді. Іс-шаралардың қайталануын ұшу қауіпсіздігі органдарының және басқа да құрылымдық бөлімшелердің ұсынымдарын ескере отырып, командир (бастық) айқындайды.

79. Ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарларын авиациялық бөлімдерде ұшу қауіпсіздігі органдары (штабтар – қамтамасыз ету бөлімдерінде) бір айға әзірлейді және оны бөлімдер командирлері бекітеді.

Ескерту. 79-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

80. Бір айға профилактикалық жұмысты жоспарлау алдағы айға ұшу даярлығының қауіпті факторларын жоюға бағытталған профилактикалық іс-шаралардың тізбесін, оларды жүргізу мерзімдері мен тәртібін айқындауды қамтиды.

81. Бір айға профилактикалық іс-шараларды әзірлеу үшін негізгі бастапқы деректер:

- 1) Бағдарлама;
- 2) бір айға арналған ұшу даярлығының жоспар-кестесі;
- 3) алдағы айда жауынгерлік даярлықты жүргізуге бөлім командирінің шешімі;
- 4) ұшу ауысымын бөлу кестесі болып табылады.

82. Бір айға арналған ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлеу алдағы айда ұшу даярлығы міндеттерінің ерекшеліктерін ескере отырып, нақты іс-шаралар сипатын және оларды өткізу мерзімдерін егжей-тегжейлі және жүйелі түрде айқындауды қамтиды.

83. Бастапқыда жоспарға алдағы айға көзделген жылдық Бағдарламалар іс-шаралары енгізіледі. Содан кейін үлкен бастықтардың бұйрықтары мен нұсқауларының талаптарына сәйкес іс-шараларды өткізу мерзімдері белгіленеді. Одан кейін жоспарда жауынгерлік даярлықтың алдағы міндеттерін орындау сипаты мен ерекшеліктерінен және ұшу қауіпсіздігінің нақты деңгейінен туындайтын іс-шаралар сипатталады. Бұдан әрі ұшу қауіпсіздігі жөніндегі арнайы сабақтардың тақырыптары мен оларды өткізу мерзімдері нақтыланады. Соңында жоспарға қажетті нәтижелер бермеген (белгіленген мақсаттарға қол жеткізілмеген) бұдан бұрын жүргізілген іс-шаралар енгізіледі.

84. Іс-шараларды жүргізу мерзімдерін айқындау кезінде оларды дайындау үшін қажетті уақыт, сондай-ақ жауынгерлік даярлық міндеттерін орындаудың ықтимал қарқыны ескеріледі. Ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспары бөлімнің (мекеменің) командирі (бастығы) бекіткен бір айға арналған негізгі іс-шаралар жоспар-күнтізбесімен келісіледі.

85. Экипаждардың іс-қимылдарымен байланысты себептер бойынша авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі үлгілік іс-шаралар:

- 1) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді талдау жөніндегі сабақтар;
- 2) ұшудағы ерекше жағдайларда іс-қимылдар бойынша жаттықтырулар (тренаждар) ;
- 3) объективті бақылау материалдары бойынша ұшу даярлығының жеке түрлері бойынша ұшқыш құрамының жаттыққандығы деңгейін талдау;
- 4) объективті бақылау материалдары бойынша тапсырмалардың толық және сапалы орындалуын талдау;

5) әртүрлі ұшу тапсырмалары, ұшу кезеңдері және оларды әдістемелік әзірлемелерде сипаттау үшін қауіпсіздік шараларын айқындау;

6) әуе кемесінің пайдаланылатын түрінің маневр жасау мүмкіндіктерін және пайдалану шектеулерін зерделеу бойынша сабақтар;

7) әуеден барлауды және ауа райын толық барлауды жүргізу кезінде ауа райы жағдайларын бағалау әдістемесі бойынша сабақтар;

8) авиациялық техниканы жерде және әуеде дұрыс пайдалануды талдау және бағалау;

9) жедел және кезеңдік ақпаратты зерделеу;

10) ұшу қағидаларын бұзғаны үшін жауаптылықты белгілейтін нормативтік құқықтық актілерді зерделеу;

11) ұшу жұмысын регламенттейтін құжаттарды зерделеу және білуін тексеру;

12) ұшқыш экипаждарының еңбегі мен демалу, тамақтану режимін қадағалау.

86. Ұшуға басшылық жасау тобы персоналының іс-қимылдарымен байланысты себептер бойынша авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі үлгілік іс-шаралар:

1) ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен жиындар өткізу;

2) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді талдау бойынша сабақтар;

3) ерекше жағдайларда ұшқыш құрамына көмек көрсету бойынша ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен (әуе қозғалысын басқару органдары) кешенді тренаждар ;

4) ұшу барысында ауа райы жағдайларын бағалау әдістемесі бойынша сабақтар;

5) ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен және командалық пункт есептобымен ұшудың әртүрлі кезеңдерінде әуе ағымдарын құру бойынша сабақтар;

6) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі жедел және кезеңдік ақпаратты зерделеу;

7) ұшуды басқаруда ұшуға басшылық жасау тобы персоналының жаттыққандығын талдау;

8) ұшу жұмысын регламенттейтін құжаттарды зерделеу және білуін тексеру;

9) ұшуға басшылық жасау тобы персоналының еңбегі мен демалу, тамақтану режимін қадағалау;

10) экипаждарды қосалқы әуеайлақтарға жіберу кезіндегі әуеде әуе кемелерінің қауіпті жақын ұшып келуін және оларды кедергілермен немесе жергілікті жердің бедерімен соқтығысуын болғызбау жөніндегі ұшуға басшылық жасау тобы персоналының іс-қимылдары бойынша сабақтар.

87. Авиациялық техниканың істен шығуынан авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі үлгілік іс-шаралар:

1) авиациялық техниканы мақсатты қарап тексеру;

2) жекелеген жүйелердің, тораптар мен агрегаттардың техникалық жай-күйін талдау , ресурсы істен шыққан тораптар мен агрегаттарды жоспарлы түрде ауыстыру;

3) инженерлік-техникалық құрамның кәсіби даярлығы мен жаттыққандығы деңгейін талдау;

4) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді талдау бойынша инженерлік-техникалық құраммен сабақтар;

5) авиациялық техникада әртүрлі жұмыстарды жүргізудің белгіленген технологияларының сақталуын тексеру;

6) инженерлік-техникалық құрам жұмысының озық тәжірибесін зерделеу және тарату.

88. Авиациялық оқиғаны немесе инцидентті тексеру нәтижелері бойынша профилактикалық іс-шараларды әзірлеу авиациялық оқиғаны немесе инцидентті тексеру жөніндегі комиссияның ұсынымдары және тексеруді жүргізу барысында анықталған кемшіліктер негізінде жүзеге асырылады.

89. Мемлекеттік авиация басқару органдарында, авиациялық бөлімдерінде, қамтамасыз ету бөлімдерінде авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жоспарлау барысында осы Нұсқаулыққа 4-қосымшада мазмұндалған Әзірленетін құжаттар мен өткізілетін іс-шаралар тізбесіне сәйкес құжаттар әзірленеді.

7-параграф. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі профилактикалық іс-шаралар

90. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі профилактикалық іс-шаралар:

1) ұшудағы қауіпсіздік шараларын әзірлеу және оларды ұшқыш құрамына жеткізу;

2) жедел және кезеңдік ақпаратты зерделеу;

3) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі конференциялар;

4) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі арнайы сабақтар;

5) әуе кемесі апатқа ұшыраған экипажға көмек көрсету жөніндегі кешенді жаттықтырулар;

6) ұшқыш құрамын ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау болып табылады.

8-параграф. Ұшудағы қауіпсіздік шараларын әзірлеу және жеткізу

91. Қауіпсіздік шаралары жалпы және арнайы болып бөлінеді.

92. Жалпы қауіпсіздік шаралары барлық авиация тектері, әуе кемелерінің барлық түрлері, кез келген ұшу үшін әзірленеді және ұшуды ұйымдастыруды, орындау мен қамтамасыз етуді регламенттейтін құжаттармен айқындалады.

93. Арнайы қауіпсіздік шараларын ұшуды ұйымдастыратын авиациялық бөлімнің (мекеменің) командирі (бастығы):

1) авиация тегіне қатысты;

- 2) әуе кемелерінің түрлеріне қатысты;
- 3) белгілі бір ұшу тапсырмаларына;
- 4) нақты ұшуға;
- 5) жекелеген ұшу кезеңдеріне;
- 6) жекелеген ұшу элементтеріне қатысты әзірлейді.

94. Арнайы қауіпсіздік шаралары:

- 1) ұшқыш құрамының даярлығы деңгейін;
- 2) ұшуға міндеттердің күрделілігін;
- 3) жағдайды болжауды және оның нақты шарттарын;
- 4) ерекше жағдайларды болжау нәтижелерін;
- 5) қолда бар ұсынымдарды;

6) авиациялық бөлім (мекеме) авиациялық персоналының жұмыс тәжірибесін ескере отырып әзірленеді.

95. Арнайы қауіпсіздік шараларына:

1) жауынгерлік даярлық курстарының нақты жаттығуларын және жекелеген ұшу элементтерін орындау кезіндегі қауіпсіздік шаралары (жауынгерлік даярлық курстарының жаттығуларын орындау жөніндегі әдістемелік әзірлемелерде сипатталады);

2) оқу-жаттығуларға ұшу қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулар және авиациялық техниканы көрсету (оқу-жаттығу, көрсету жетекшісі әзірлейді);

3) алдын ала даярлық кезеңінде айқындалатын нақты ұшуға қауіпсіздік шаралары (міндеттерді қою кезінде жеткізіледі);

4) ұшу алды даярлық кезеңінде айқындалатын нақты ұшуға қауіпсіздік шаралары (ұшу алды нұсқауларында жеткізіледі) жатады.

96. Жауынгерлік даярлық курстарының нақты жаттығуларын және жекелеген ұшу элементтерін орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларын бөлімнің әдістемелік кеңесі әзірлейді және бөлім командирі бекітетін тиісті әдістемелік әзірлемелерде сипатталады.

97. Жауынгерлік даярлық курсының әрбір жаттығуы бойынша авиацияның орналасу жағдайларына, ұшу ауданына және әуе кемелерінің түрлеріне қатысты әдістемелік әзірлемелер пысықталады.

98. Күрделі пилотажға ұшуды пысықтау кезінде қауіпсіздік шараларында шектеулерден шығатын режимге қасақана емес түскен кезде ұшқыштың (экипаждың) іс-қимылдары айқындалады, мыналарды:

- 1) әуе кемесінің пайдалану шектеулері шегінен шығуын;
- 2) әуе кемесінің құлауын және иірімге түсіп қалуын;
- 3) әуе кемесінің жер (су) бетімен қақтығысуын;
- 4) ұшқыштың (экипаждың) жұмыс қабілетін жоғалтуын;
- 5) әуе кемесінің тік маневрлерді орындау кезінде бұлттар арасына түсіп қалуын;
- 6) кеңістіктік қалпын жоғалтуды;

7) көзбен шолып бағдарлауды жоғалтуды болдырмау үшін нұсқаулар беріледі.

99. Оқу-жаттығуларда және авиациялық техниканы көрсетулерде ұшу қауіпсіздігі жөніндегі нұсқауларды осы іс-шараларды ұйымдастыратын мемлекеттік авиацияны басқару органы әзірлейді.

100. Оқу-жаттығуларға және авиациялық техниканы көрсетулерге ұшу қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулар:

1) ұйымдастыру-әдістемелік сипаттағы шараларды;

2) сипатты ұшу кезеңдеріндегі қауіпсіздік шараларын;

3) бұдан бұрын ашылған қауіпті факторлар бойынша ұшудағы қауіпсіздік шараларын қамтиды.

101. Ұйымдастыру-әдістемелік сипаттағы шаралар осындай іс-шараларды жоспарлауға қойылатын жалпы талаптарды ескереді және ұшу тапсырмаларын орындау жағдайлары мен режимдерін айқындауға, ұшу экипаждарын, ұшуға басшылық жасау топтарын іріктеуге, авиациялық техниканы, ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдарын сапалы дайындауды ұйымдастыруға бағытталған.

102. Көрсетілген қауіпсіздік шараларының мақсаты дайындалмаған экипаждарды және авиациялық техниканы ұшуға шығаруды болдырмау, дайындалмаған ұшуды қамтамасыз ету құралдарын қолдану жағдайларын болдырмау болып табылады.

103. Ұйымдастыру-әдістемелік сипаттағы шараларды әзірлеу үшін:

1) ұшқыш құрамы үшін – оқу-жаттығуларға (көрсетуге) тартылатын әуе кемелері экипаждары даярлығының, алдағы ұшудың міндеттері бойынша, оның ішінде бір жыл, жарты жылдық және тоқсан үшін ұшу даярлығы түрлері бойынша жалпы ұшу уақыты және ұшу саны бойынша жаттыққандығының қажетті деңгейі;

2) ұшуға басшылық жасау тобының персоналы үшін – әуеайлақта (полигонда) басшылық жасауға даярлықтың, алдағы оқу-жаттығулардың (көрсетудің) міндеттері бойынша ұшуға басшылық жасауда жаттыққандықтың қажетті деңгейі;

3) авиациялық техника үшін – оқу-жаттығуларға (көрсетуге) тартылатын әуе кемелеріндегі ресурстың ең аз қалдығы, алдағы ұшудың міндеттеріне сүйене отырып, оларды дайындау ерекшеліктері;

4) ұшуды қамтамасыз ету құралдары үшін – авиациялық бөлімдер (қамтамасыз ету бөлімдері) техникасының жұмысқа қабілетін және ұшуға рұқсат ету заңдылығын дайындау және тексеру жөнінде талап етілетін жұмыс көлемі айқындалады.

104. Қауіпсіздік шаралары сипатты ұшу кезеңдерінде экипаждардың ерекше жағдайларға түсіп қалуын болғызбауға бағытталған. Осындай шараларға:

1) қауіпсіз биіктіктерді сақтау;

2) жетекшімен қауіпті жақын келген кездегі және алда ұшып келе жатқан әуе кемесін көз алдынан жоғалтқан кездегі ілесіп ұшушының іс-қимылдары;

3) жауынгерлік (ұшу) реттіліктен шығу тәртібі;

4) экипаждар (топтар) арасындағы эшелондау;

5) бағдарлауды қалпына келтіру тәртібі және тыйым салынған аймақтарды және мемлекеттік шекараны бұзуды болғызбау жөніндегі шаралар;

б) қаруды қолданудың барынша аз арақашықтығы немесе биіктігі жатады.

105. Бұрын анықталған қауіпті факторлар бойынша қауіпсіздік шаралары ерекше жағдайды болғызбау мүмкін болмағанда ұшуды авариясыз аяқтауды қамтамасыз етуге бағытталған.

106. Бұрын анықталған қауіпті факторлар бойынша қауіпсіздік шараларымен экипаждардың және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының:

1) авиациялық техника істен шыққан (оның ішінде қару-жарақ штаттан тыс іске қосылған, радиобайланыс жоғалған, әуе кемесінің экипажы дайын емес ұшу жағдайына түскен);

2) ауа райының қауіпті құбылыстарына тап болған;

3) әуе кемесі экипажы мүшелерінің денсаулығы нашарлаған;

4) әуе кемелерінің экипаждары (топтары) басқаруды жоғалтқан;

5) мәжбүрлі қонуды орындау;

б) әуе кемесінен авариялық кеткен кездегі іс-қимылдары көзделеді.

107. Оқу-жаттығулар (көрсету) жоспарымен басқа әуеайлақтарға немесе қону алаңдарына қонумен ұшуды орындау көзделген жағдайларда қосымша топты қауіпсіз тарату және қонуға кіру, ұшып шығу және жауынгерлік реттілікпен ұшу шаралары әзірленеді.

108. Оқу-жаттығуда ұшу қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулар жеке құжат түрінде пысықталады немесе оқу-жаттығуға арналған тактикалық тапсырмада сипатталады.

109. Алдын ала даярлық кезеңінде айқындалатын нақты ұшуға арналған қауіпсіздік шаралары алдағы ұшу міндеттеріне, ұшуға қатысатын әуе кемелерінің түрлеріне, ұшуды орындау кезінде олар туындаған жағдайда ерекше ұшу жағдайларын ескере отырып, жоспарланған жаттығулар мазмұнына сүйене отырып, ұшуды ұйымдастыру кезінде әзірленеді.

110. Алдағы ұшудың сипатына және шарттарына, әуедегі жағдайға, әуеайлақ жай-күйіне, байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарына байланысты командир (бастық) алдын ала даярлық кезеңінде:

1) әуе кемелерін басқару (түзету) маршруты мен кезектілігін;

2) әуе кемелерінің ұшып шығуы үшін ең төмен қашықтықты;

3) дара экипаждардың және әуе кемелері топтарының маршруты бойынша кету схемасын;

4) ұшу (жауынгерлік) реттілігімен ұшу тәртібін, ұшу аймақтарында және маршруттарында эшелондауды;

5) барынша төмен биіктікте ұшу кезіндегі ең аз жол берілетін биіктікті;

б) ұшу маршруттарынан және ұшуды басқару аймақтарынан кезектен тыс қонуға кіру тәртібін;

7) олардың түрлерін ескере отырып, әртүрлі схемалар бойынша қонуға кіретін әуе кемелері арасындағы арақашықтықты;

8) ұшып өтетін экипаждарды басқару тәртібін;

9) бағдарлауды жоғалтқан кездегі іс-қимылдарды;

10) авиациялық техника істен шыққан кездегі іс-қимылдарды;

11) экипаж дайын болмаған жағдайларға ұшыраған кездегі іс-қимылдарды айқындайды.

111. Ұшу алды даярлық кезеңінде айқындалатын нақты ұшуға қауіпсіздік шаралары нақты қалыптасқан жағдайды ескере отырып әзірленеді және магнитофонға жазумен, Заңның 15-бабының 11) тармақшасына сәйкес бекітілетін Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясының ұшуын жүргізу қағидаларына сәйкес нысан бойынша әзірленетін жоспарлы кестенің нақты нұсқасы бойынша қауіпсіздік шараларын айқындаумен ұшу алды нұсқауларда командир (бастық) жеткізеді.

112. Ұшуға қауіпсіздік шараларында:

1) ұшу ауданында әуедегі жағдайдың өзгерістері;

2) ілінісу коэффициентін ескере отырып, ұшу басталғанда әуеайлақтың нақты жай-күйі;

3) ұшуға жоспарланған авиациялық техниканың жай-күйі;

4) жоспарлы кестедегі өзгерістер;

5) нақты және болжамды метеорологиялық жағдайлар және осыған сүйене отырып, ұшу тапсырмаларын орындау тәртібіндегі өзгерістер;

6) ұшу тапсырмаларын орындауға ықпал ететін байланыс және радиотехникалық камтамасыз ету құралдарының жұмысындағы өзгерістер;

7) оның нашарлауы күтілетін жақтағы маршруттарды көрсете отырып, ауа райына толық барлау жүргізу тәртібіндегі өзгерістер ескеріледі.

113. Командир (бастық) ұшуалды даярлық кезеңінде:

1) қосалқы әуеайлақтарға кету тәртібін және бұл ретте отынның ең аз қалдығын;

2) алда болатын ұшуда авиациялық техниканы пайдалану ерекшеліктерін;

3) көзбен шолып ұшу қағидалары бойынша ұшуды орындау рұқсат етілетін бұлттану мен көріну биіктігінің ең төмен мәнін;

4) аспаптар бойынша ұшу қағидаларына немесе жоспарлы кестенің басқа нұсқасына көшу тәртібін;

5) ұшуды шектеу немесе тоқтату қажет болатын жағдайларды айқындайды.

9-параграф. Жедел және кезеңдік ақпаратты зерделеу

114. Жедел ақпарат авиациялық оқиғалар мен инциденттердің мән-жайлары мен себептерін мазмұндауды, ерекше жағдай туындаған және дамыған кездегі әуе кемесі экипажының және басқару пункттері есептоптарының іс-қимылдарын бағалауды, сондай-ақ осы оқиға бойынша ұсынымдар тізбесін қамтиды.

115. Жедел ақпаратты бөлім командирі өзі жеткізеді, жеке құрамды таныстыру алдында ол алынған ақпаратты зерделейді және профилактикалық іс-шаралар тізбесін айқындайды.

116. Жедел ақпаратты зерделеу ұшқыш құрамымен жүргізіледі және ол дербес есепке алынуға тиіс. Жедел ақпарат зерделенген адамдарды дербес есепке алуды бөлімнің штаб бастығы жүргізеді. Болмаған адамдармен құжаттарды зерделеу олар келгеннен кейін штаб бастығын хабардар етумен бөлім командирінің ұшу қауіпсізді жөніндегі орынбасары жүргізеді.

117. Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі жедел ақпаратты зерделеуді авиациялық бөлімдер мен қамтамасыз ету бөлімдерінің жеке құрамымен (санаттар бойынша) оның келіп түсуіне қарай ұйымдастырылады және кезекті ұшқыштар ауысымына дейін жүргізеді.

118. Жеке құраммен ақпаратты зерделеу мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) ақпарат мәтінін жеткізу;

2) экипаждың және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының іс-қимылдарын егжей-тегжей талдау;

3) дұрыс іс-қимылдарды көрсету;

4) авиациялық оқиғаның (инциденттің) себептерін, олардың көріністерін және әуе кемесінің жай-күйіне әсер етуін, қозғалтқыштардың, жабдықтың жұмыс істеуін, экипаждың жұмысқа қабілетін ашып көрсету;

5) алынған ақпарат бөлім жеке құрамына қандай дәрежеде қатысты екенін айқындау және көрсету;

6) өз бөлімінде ұқсас жағдайлардан сақтандыруға бағытталған іс-шаралар тізбесін айқындау және жеткізу.

119. Жедел (кезеңдік) ақпарат жедел (кезеңдік) ақпарат іс-шаралары жөніндегі есептік құжаттамамен папкада сақталады. Жедел (кезеңдік) ақпаратты жеткізу туралы белгі жауынгерлік даярлық іс-шараларын есепке алу журналына (сынып журналына) " Ұшу қауіпсіздігі" деген бөлімде жазылады.

Ескерту. 119-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

120. Кезеңдік ақпарат тиісті мамандарға ол келіп түскеннен кейін бір апта мерзімнен кешіктірмей жеткізіледі.

121. Кезеңдік ақпаратқа:

1) авиациялық оқиғалар мен инциденттер туралы ақпараттар;

2) авиациялық оқиғалар мен инциденттер жөнінде талдау материалы;

3) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі ұсынымдар;

4) ұшқыш экипаждарының, ұшуға басшылық жасау тобының және әуе қозғалысын басқару органдары персоналының қате іс-қимылдарын болғызбау жөніндегі ұсынымдар;

5) авиациялық техниканың істен шығуын болғызбау жөніндегі ұсынымдар жатады.

10-параграф. Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі конференцияны ұйымдастыру

122. Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі конференция (бұдан әрі – Конференция) мемлекеттік басқару органдарының және авиациялық бөлімдердің (қамтамасыз ету бөлімдерінің) басшылық құрамы үшін ұйымдастырылады және мынадай кезеңділікпен өткізіледі:

- 1) мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы – 3 жылда 1 реттен сиретпей;
- 2) мемлекеттік авиацияның басқару органдары – 1 жылда 1 реттен сиретпей.

Мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы Конференция өткізетін жылы мемлекеттік авиация басқару органы басшысының шешімімен Конференция өткізілмейді.

Ескерту. 122-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

123. Конференцияның мақсаты ұшу даярлығының міндеттерін шешу кезінде авиациялық жүйенің жоғары сенімді жұмыс істеуіне қол жеткізу үшін ұсынымдарды пысықтау болып табылады.

124. Алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

125. Авиациялық бөлімдерде және қамтамасыз ету бөлімдерінде анағұрлым күрделі (жаңа) міндеттерді шешу кезінде ұшу қауіпсіздігі мәселелері маусымдық пайдалану ерекшеліктері бойынша ұшу-техникалық конференциялар өткізу кезінде қаралады.

Ескерту. 125-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

126. Конференцияға дайындалуды ұйымдастыру:

- 1) Конференция басталғанға дейін 30 тәулік бұрын – Конференция өткізуге бұйрық әзірлеуді және шығаруды;
- 2) оқу-әдістемелік материалды әзірлеуді;
- 3) Конференцияға қатысушыларды және оқу-жаттығу базасын дайындауды;
- 4) Конференция басталғанға дейін 25 тәулік бұрын – күнтізбелік даярлық жоспарын әзірлеуді;
- 5) Конференцияны өткізу жоспарын әзірлеуді;
- 6) Конференция басталғанға дейін 20 тәулік бұрын – Конференцияны өткізу жоспарының қатысушылары мен шақырылғандарға жеткізуді;

7) Конференция басталғанға дейін 10 тәулік бұрын – Конференция материалдарының толық және сапалы пысықталуын және оқу-жаттығу базасының дайындығын тексеруді;

8) Конференция басталғанға дейін 5 тәулік бұрын – Конференцияны өткізуге әзірлікке бақылау жүргізуді қамтиды.

Ескерту. 126-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

127. Конференцияны ұйымдастыру жөніндегі құжаттарды Конференцияны өткізетін ұшу қауіпсіздігі органы әзірлейді.

128. Ұшу қауіпсіздігінің деңгейін арттыру жөніндегі сөз сөйлеу тезистері мен ұсыныстары оларды бағалау және ұсыным жобаларын дайындау мақсатында Конференцияны ұйымдастыратын инстанцияның ұшу қауіпсіздігі органына Конференция басталғанға дейін 7 тәуліктен кешіктірмей ұсынылады.

129. Баяндамамен мемлекеттік авиация басқару органының басшысы (ұшу қауіпсіздігі органының басшысы, командирі, бастығы) сөз сөйлейді, онда мыналарды мазмұндалады:

1) Конференцияда қаралатын тақырып бойынша ұшуды орындау кезінде соңғы 5 жыл ішінде бағынысты басқару органында орын алған авиациялық оқиғаларды және елеулі авиациялық инциденттерді талдау;

2) Конференцияда қаралатын тақырып бойынша ұшуды орындау кезінде қайталанатын және жаңадан анықталған қауіпті факторлар;

3) командирлердің (бастықтардың), штабтардың, бөлімдер мен қызметтердің есептік кезеңдегі ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі оң және теріс мысалдары;

4) Конференцияда қаралатын тақырып бойынша ұшуды дайындау, орындау мен қамтамасыз ету кезінде авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жеке құрам қызметінің негізгі бағыттары.

130. Басқару органының 2-3 өкілі қосымша баяндамамен (ұшуды дайындауға, орындауға, басқаруға немесе қамтамасыз етуге байланысты қызмет бағыттары бойынша) сөз сөйлейді.

131. Қосымша баяндаулардың негізгі мақсаты – жеке құрам қызметінің әртүрлі салаларындағы ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері жөніндегі баяндаманы нақтылау, белгілі қауіпті факторлардан сақтану және жаңа қауіпті факторларды анықтау жөніндегі жаңа жұмыс әдістерін мазмұндау, оларды жою немесе әсер ету дәрежесін төмендету жөніндегі ұсынымдарды жеткізу.

132. Сөз сөйлеу үшін авиациялық бөлімдер (мекемелер), қамтамасыз ету бөлімдері (мекемесі) басшылық құрамы қатарынан 3-5 өкіл тағайындалады.

133. Тәжірибе алмасу жөніндегі сөз сөйлеулер ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша тиісті нәтижелерге қол жеткізген өз қызметінің және бағыныстылардың қызметіндегі нақты мысалдармен сүйемелденеді.

134. Қорытынды отырыста Конференция ұсынымдары талқыланады және қабылданады.

135. Конференция нәтижелері бойынша Конференцияны ұйымдастырған инстанцияның ұшу қауіпсіздігі органының басшысы 30 тәулік ішінде тиісті бастық (командир) бұйрығының жобасын әзірлейді.

136. Конференция материалдары Конференция өткізген ұшу қауіпсіздігі органында жинақталады, тіркеледі және сақталады.

Ескерту. 136-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

11-параграф. Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтарды өткізу

137. Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар авиациялық бөлімдердегі (қамтамасыз ету бөлімдеріндегі) профилактикалық жұмыстың негізгі нысандарының бірі болып табылады.

138. Арнайы сабақтардың негізгі мақсаттары:

1) ұшу даярлығы міндеттерін орындау кезінде орын алған ерекше оқиғалар туындауының және олардың авиациялық оқиғаларға ұласуының себептік-салдарлық сабақтастығына, авиациялық бөлімдердің алдағы айға ұқсас міндеттеріне егжей-тегжейлі талдау жүргізу;

2) алдағы міндеттерді шешу кезінде ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіруге әкеп соқтыратын барлық қауіпті факторлардың, қате іс-қимылдар мен бұзушылықтар себептерінің өзара сабақтастығын ашып көрсету және зерделеу;

3) жеке құрамға ұшуды ұйымдастырудағы, жүргізу мен қамтамасыз етудегі кемшіліктерді жою жөніндегі нұсқауларды жеткізу;

4) әуе кемелерінің экипаждарын және ұшуға басшылық жасау тобының персоналын ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау болып табылады.

139. Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтардың тақырыбы бір жылға жоспарланады және Бағдарламада сипатталады.

140. Сабақтар авиациялық бөлімдерде ұшуға жалпы (жерүсті) даярлық күндерінде, қамтамасыз ету бөлімдерінде – кәсіби даярлық күндерінде өткізіледі.

141. Бөлімнің барлық жеке құрамымен, сондай-ақ ұшқыш құраммен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен арнайы сабақтарды бөлім командирі өзі өткізеді. Инженерлік-техникалық құраммен мұндай сабақтарды бөлім командирінің инженерлік-авиациялық қамтамасыз ету жөніндегі орынбасары (бөлімнің инженерлік-авиациялық қамтамасыз ету жөніндегі аға лауазымды адамы) өткізеді.

Басқа бөлімшелердің жеке құрамымен – осы бөлімшелердің командирлері (бастықтары) өткізеді.

142. Әрбір арнайы сабақты өткізу алдында тиісті даярлық жүргізіледі, оның негізін сабақ жетекшілерінің даярлығы құрайды.

143. Арнайы сабақ жетекшісінің даярлығы:

- 1) сабақ тақырыбы бойынша статистикалық деректерді іріктеуді;
- 2) материалды жинақтауды;
- 3) материалды мазмұндаудың логикалық жүйелілігін айқындауды;
- 4) қажетті схемаларды, кестелерді дайындауды, басқа да көрнекі құралдарды іріктеуді;
- 5) сабақтың жоспар-конспектісін әзірлеуді;
- 6) техникалық оқыту құралдарын дайындауды;
- 7) сабақты өткізу орындарын айқындау мен ұйымдастыруды;
- 8) сабақты ойнап көрсетуді;
- 9) сабақ өткізуге әзірлік туралы баяндауды қамтиды.

144. Сабақтың жоспар-конспектісін әзірлеу кезінде мынадай материалдар пайдаланылады:

- 1) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі нұсқау құжаттар;
- 2) авиациялық оқиғалар мен инциденттер жөніндегі ақпараттық шығарылымдар;
- 3) жедел ақпарат;
- 4) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді кезең-кезеңімен талдаулар;
- 5) жоғары тұрған инстанцияларда және тікелей бөлімде әзірленетін көрнекі құралдар (схемалар, плакаттар, фотосуреттер, макеттер).

145. Іріктелген және пысықталған материалдар жоспар-конспектіге тікелей енгізіледі немесе оған қосымша ретінде ресімделеді.

146. Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақ кіріспе бөлімнен, үлгілік оқу-жаттығу мәселелерінен және қорытынды бөлімнен тұрады.

147. Сабақтың кіріспе бөлімінде жетекші сабақтың тақырыбын, оқу-жаттығу мақсаттарын, ұзақтығын, пысықталатын оқу-жаттығу мәселелерін жариялайды, оны ұшу даярлығының міндеттерімен және оларды орындау шарттарымен сабақтастыра отырып, қаралатын тақырыптың өзектілігін көрсетеді.

148. Негізгі оқу-жаттығу мәселелері:

1) қаралатын тақырыпқа тән белгілі бір кезеңдегі авиациялық оқиғаларды (жерүсті оқиғаларын, ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктерді) талдау;

2) авиациялық оқиғаларға (жерүсті оқиғаларына, ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктерге) анағұрлым тән мән-жайлар мен себептер;

3) авиациялық персоналға ұшуда ерекше жағдайлар туындаған және өрбіген процесте дұрыс әрекет ету (қамтамасыз ету бөлімдері үшін – ұшуды қамтамасыз ету кезіндегі іс-қимылдар) бойынша ұсынымдар болып табылады.

Ескерту. 148-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

149. Оқу-жаттығу мәселелері жүйелі түрде баяндалады, оларды пысықтаудың негізгі әдістері:

- 1) мазмұндау;
- 2) түсіндіру;
- 3) қолда бар дидактикалық материалдарды (схемалар, слайдтар, бейнефильмдер) көрсету;
- 4) әңгімелесу болып табылады.

150. Сабақтың қорытынды бөлігінде жетекші келесі айға міндеттерді және оларды орындаудан күтілетін шарттарды нақтылайды, негізгі профилактикалық іс-шараларды және оларды орындау ерекшеліктерін жеткізеді, қорытынды жасайды, сұрақтарға жауап береді, сабақтарда болмаған жеке құраммен материалдарды зерделеуге нұсқаулар береді.

151. Бөлімше командирлері сабақтарда болмаған адамдармен материалдарды зерделеуді басқа уақытта ұйымдастырады.

152. Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар айлық жоспарлар мен сабақ кестелеріне енгізіледі. Барлық сабақтар сынып журналдарында жеке бөлім болып ескеріледі.

153. Арнайы сабақ материалдары жоспарлау бөлмесінде жеке папкада, ал олболмаған кезде – бөлім штабында сақталады.

154. Арнайы сабақ материалдарын әзірлеуді, жинақтауды және қорытындылауды авиациялық бөлім командирінің ұшу қауіпсіздігі жөніндегі орынбасары, ал осы лауазым көзделмеген бөлімде – бөлімнің штаб бастығы жүзеге асырады.

Ескерту. 154-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.02.2025 № 102 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

12-параграф. Апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету жөніндегі кешенді жаттықтыруларды өткізу

155. Апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету жөніндегі кешенді жаттықтыру – бұл ұшудағы ерекше жағдайларда экипаждарға көмек көрсету жөніндегі іс-қимылдардағы жеке құрамның біліктілігі мен дағдыларын қалыптастыру (тексеру, жетілдіру) бойынша, апатқа ұшырайтын немесе ұшыраған экипаждың болатын жерін айқындау, оған қажетті көмек көрсету және оқиға орнынан эвакуациялау бойынша практикалық сабақ. Осындай жаттықтыруларды басқару органдарының басшылары, авиациялық бөлімдердің командирлері ұйымдастырады, ал басшылықты олар тағайындаған адамдар жасайды.

156. Кешенді жаттықтырулар жылына екі реттен жиі емес жүргізіледі.

157. Кешенді жаттықтыру тақырыбына байланысты білім алушылар ретінде:

1) авиациялық бөлімдердің (бөлімшелердің), қамтамасыз ету бөлімдерінің командирлері мен олардың орынбасарлары;

2) ұшуға басшылық жасау тобы;

3) ұшуды қамтамасыз ету тобы;

4) жерүсті іздестіру-құтқару командасы;

5) парашюттік-десанттық топ (құтқарушылар тобы);

6) техникалық көмек көрсету командасы;

7) авиациялық-диспетчерлік қызметқатысады.

158. Негізгі ұйымдық-әдістемелік құжаттар ретінде түсіндірме жазба және оны өткізу жоспары бар жаттықтыру ниеті (картада) әзірленеді.

159. Жаттықтыру ниеті ұйымдық-әдістемелік және жедел-тактикалық ережелерді (мәселелерді) қамтиды.

160. Ұйымдық-әдістемелік ережелер картаның жоғарғы бөлігінде мәтін түрінде сипатталады және:

1) тақырыпты;

2) оқу-жаттығу мақсаттарын;

3) тартылатын күштер құрамын;

4) жаттықтыруды жүргізу күнін және оның ұзақтығын;

5) кезеңдерді (егер олар айқындалса);

6) оқу-жаттығу мәселелерін қамтиды.

161. Кешенді жаттықтыру тақырыптары:

1) катапульттенгеннен (әуе кемесін тастап кеткеннен) кейін әуе кемесінің экипажына көмек көрсету;

2) әуеайлақтан тыс қонуға мәжбүр болған кезде әуе кемесінің экипажына көмек көрсету;

3) әртүрлі ұшу кезеңдерінде авариялық жағдай туындаған кезде әуе кемесінің экипажына көмек көрсету.

162. Кешенді жаттықтырудың оқу-жаттығу мақсаттары:

1) ұшуды жасауға және қамтамасыз етуге, апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсетуге қатысатын жеке құрамды жаттықтыру;

2) апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсетуде жеке құрамның біліктілігін және дағдыларын жетілдіру болып қалыптасады.

163. Жедел-тактикалық ережелер картада қабылданған шартты белгілермен графикалық түрде ресімделеді. Осы ережелер бастапқы ахуал деректерін, пысықталатын оқу-жаттығу міндеті туралы мәліметті, оны орындауды шешу элементтерін құрайды.

164. Бастапқы ахуал ретінде картада:

- 1) орналасу әуеайлақтар және қосалқы әуеайлақтар;
- 2) авиациялық бөлімнің ұшу ауданының шекаралары;
- 3) кезекші іздестіру-құтқару күштерінің орналасуы, құрамы мен әзірлік дәрежесі;
- 4) авиацияны басқару пункттері;
- 5) ұшу ауданы арқылы өтетін әуе трассалары мен жергілікті әуе жолдар;
- 6) әуе кеңістігі инфрақұрылымының элементтері (ұшуды басқару техникасының, мәжбүрлі тастап кету аймақтары, полигондар, алаңдар, ұшу бағыттары);
- 7) медициналық мекемелер көрсетіледі.

165. Пысықталатын міндет картада ұшудың бастапқы бағытымен, "апатқа ұшыраған" сәтте әуе кемесінің орналасқан жерімен және "апатқа ұшыраған экипаждың" орналасқан жерімен көрсетіледі.

166. Апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету жөніндегі міндеттерді орындауға шешім басым түрде іздестіру-құтқару ұшақтарының (тікұшақтарының) ұшу бағыттарымен, "апатқа ұшырау" ауданына жерүсті іздестіру-құтқару командасының қозғалыс бағыттарымен, сондай-ақ іздестіру-құтқару жұмыстарын жүргізудің әртүрлі кезеңдеріндегі олардың іс-қимылдарының негізгі тәсілдерін ұсынумен сипатталады.

167. Картаның бос орнында жаттықтыру ниетін нақтылайтын мәліметтер көрсетіледі:

- 1) кіріспені жеткізу кестесі;
- 2) апатқа ұшыраған экипажды (ұшқышты) елестету тобы іс-қимылының реттілігі;
- 3) іздестіру-құтқару күштері мен құралдарының сипаттамалары, апатқа ұшыраған әуе кемелерін радиотехникалық іздестірудің шекті мерзімдері;
- 4) табиғи жарық деректері;
- 5) қажетті анықтамалық материал.

168. Картада көрсетілмеген ниет жағжайы түсіндірме жазбада сипатталады.

169. Кешенді жаттықтыруды жүргізу жоспары кестелік нысанда немесе таспалық кесте түрінде пысықталады.

170. Кешенді жаттықтыруды жүргізу жоспарында:

- 1) тақырыбы;
- 2) оқу-жаттығу мақсаттары;
- 3) білім алушылар құрамы;
- 4) жаттықтыру ұзақтығы мен өткізу күні;
- 5) жедел және астрономиялық уақыт;
- 6) оқу-жаттығу мәселелері;
- 7) кіріспелер және олар бойынша жетекшінің іс-қимылдары;
- 8) білім алушылардың іс-қимылдары көрсетіледі.

171. Кешенді жаттықтыруды жүргізу жоспарына қосымшалар ретінде жоспарлы ұшу кестелері, елестету тобының баяндамалары мен іс-қимылдар тізбесі, кіріспелер бойынша шешімдер ресімделеді.

172. Кешенді жаттықтыру жүргізу білім алушылардың "апатқа ұшыраған әуе кемесінің" экипажына көмек көрсету жөніндегі іс-қимылдарының барлық кешенін немесе тек кейбір элементтерін орындауды қамтиды.

173. "Апатқа ұшыраған әуе кемесі" экипажының іс-қимылы шартты түрде белгіленеді немесе арнайы тағайындалатын топ (парашюттік-десанттық топтың өкілдерінен құрылатын) елестетеді.

174. Кешенді жаттықтыру командир (жетекші) белгілеген уақытта басталады. Осы уақытта білім алушылар жұмыс орындарына отырады және әзірлігі туралы басшыға баяндайды.

175. Нақты жағдайға жақындату, жағдайды күрделендіру, білім алушылардың қажетті жұмыс істеу қарқынын құру үшін жаттықтыру жетекшісінің білім алушыларды нақты жағдайға енгізгені мақсатқа сәйкес.

176. Барлық жоспарланған мәселелер пысықталғаннан кейін жетекші жаттықтырудың аяқталғанын жариялайды, білім алушыларды жинайды және талдау жасайды.

13-параграф. Ұшқыш құрамын ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау

177. Ұшқыштар құрамын ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау мынадай кезең бойынша жүргізіледі:

1) ықтимал салдарды түсіндірумен және оларды болғызбау жөнінде ұсынымдар берумен ұшудағы ерекше жағдайларды зерделеу бойынша теориялық сабақтар;

2) статикалық тренажерлардағы немесе әуе кемелерінің кабиналарындағы практикалық сабақтар;

3) кешенді тренажерда оқытып-үйрету.

178. Теориялық даярлық:

1) бастапқы оқытып-үйрету кезінде;

2) қайта оқытып-үйрету кезінде;

3) ұшу даярлығының түрлері бойынша ұзақ үзілістерден кейін қатарға қосу кезінде;

4) ұшу жұмысындағы үзілістер кезінде;

5) жиындарда;

6) кәсіби даярлық тақырыптамасы бойынша өткізіледі.

179. Статикалық тренажерлардағы немесе әуе кемелерінің кабиналарындағы практикалық сабақтардың мақсаты авиациялық техника нақты істен шыққан және ерекше жағдай туындаған кезде ұшудағы іс-қимылдар бойынша ұшқыштың (экипаждың) дағдыларын пысықтау болып табылады.

180. Кешенді тренажерда оқытып-үйрету процесінде барлық істен шығулар жүйелі түрде елестетіледі. Істен шығуларды анықтағаннан кейін ұшқыш (экипаж) әуе кемесін ұшуда пайдалану бойынша басшылық ұсынған іс-әрекеттерге кіріседі.

14-параграф. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың тиімділігін талдау мен бағалау

181. Ұшу қауіпсіздігінің және авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметтің жай-күйін талдау әрбір авиациялық командир (бастық) жұмысының элементі болып табылады.

182. Талдау Бағдарламаның толық және сапалы орындалуын бағалау, оны түзетуді айқындау, айқындалған қауіпті факторлар бойынша қосымша алдын алу іс-шараларын әзірлеу мақсатында және жаңа міндеттердің келіп түсуін және ұшу жұмысы жағдайының өзгеруін есепке ала отырып, белгілі бір кезең үшін (бір ай, тоқсан, жартыжылдық, бір жыл, бес жыл) жүргізіледі.

182-1. Авиациялық бөлімдер, қамтамасыз ету бөлімдері командирлері талдау жүргізу кезінде ұшуды қамтамасыз етудің әрбір түрін бағалайды және тиісті есептік кезең үшін бөлімнің қорытынды бағасын шығарады.

Ескерту. 182-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

183. Талдауды әзірлеу үшін негізгі құжаттар мыналар болып табылады:

- 1) авиациялық оқиғаларды есепке алу журналы;
- 2) авиациялық инциденттерді есепке алу журналы;
- 3) тәуекел факторлары туралы ескерту журналы;

4) ұшқыштар құрамының (экипаждарының) бұзушылықтары мен қате іс-қимылдарын есепке алу журналы;

5) ұшу жетекшісінің журналы (әуеайлақтағы, полигондағы, тактикалық полигондағы);

6) ұшқыш құрамының тапсырмаларды орындау сапасын жедел бақылау және басқа да объективті бақылау материалдарының журналы;

7) жауынгерлік қолдану нәтижелерін бағалау журналы (полигондық парақтар);

8) ұшу уақытын есепке алу журналы;

9) ұшу аға инженерінің журналы;

10) ұшуды толық талдау материалдары;

11) есептік кезең үшін авариялылықты талдау материалдары;

12) осы Нұсқаулыққа 4-1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша тексерушілердің ескертулерінесепке алу журналы;

13) ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша комиссиялар тексерушілерінің материалдары

;

14) авиациялық оқиғалар мен инциденттерді тексеру актілері;

15) ұшуды қамтамасыз ету түрлері бойынша есептік-тіркеу құжаттамасы;

16) қамтамасыз ету түрлері бойынша ұшуды қамтамасыз ету сапасын есепке алу журналдары (басқару органдары үшін).

Ескерту. 183-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

184. Ұшу қауіпсіздігінің және авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметтің жай-күйін талдау материалдарын пысықтауға арналған міндетті командир (бастық) қояды, олар:

- 1) талдау мақсатын;
- 2) ол жүргізілетін кезеңді;
- 3) жауапты орындаушылар мен тартылатын қызметтерді (бөлімшелерді);
- 4) материалдарды дайындау мен ұсыну мерзімдерін айқындайды.

185. Ұшу қауіпсіздігінің және авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметтің жай-күйін талдауды:

1) басқару органдарында – басқа да құрылымдық бөлімшелердің басшыларымен бірлесіп, ұшу қауіпсіздігі органдарының бастықтары;

2) авиациялық бөлімдерде – ұшу қауіпсіздігі жөніндегі бөлімдер командирлерінің орынбасарлары;

3) қамтамасыз ету бөлімдерінде – бөлім командирі тағайындаған лауазымды адамдар;

4) авиациялық бөлімшелерде – командирлер мен олардың орынбасарлары әзірлейді.

186. Талдауды дайындау кезеңдері:

1) статистикалық деректерді жинау, өңдеу, жүйелендіру, жинақтау;

2) болған авиациялық, төтенше және жерүсті жағдайларын талдау;

3) статистикалық деректерді және басқа да көздерден деректерді талдау, соның ішінде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін бағалау негізінде қорытынды шығару;

4) анықталған және болжамдықауіпті факторлар профилактикасы жөнінде ұсынымдар және ұсыныстар дайындау.

Ескерту. 186-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

187. Талдауды басқару органдарының басшылары, авиациялық бөлімдердің және қамтамасыз ету бөлімдерінің командирлері жүргізеді.

Ескерту. 187-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

187-1. Тиісті есептік кезең үшін талдаудан қорытындылар барлық авиациялық персоналға мемлекеттік авиация басқару органының, авиациялық бөлімнің, қамтамасыз ету бөлімінің жұмысын қорытындылауда жеткізіледі және қорытындылауды жеткізу материалдарына жеке бөлім болып енгізіледі.

Ескерту. 187-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

188. Ұшу қауіпсіздігінің және авиациялық оқиғаны болғызбау жөніндегі қызметтің жай-күйін талдау авиациялық бөлімде осы Нұсқаулыққа 5- қосымшаға сәйкес нысан бойынша әзірленеді.

Ескерту. 188-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.02.2025 № 102 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

188-1. Мемлекеттік авиацияның басқару органдарында ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау мемлекеттік авиация басқару органының басшысы белгілеген нысан бойынша әзірленеді.

Ескерту. 188-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

189. Мемлекеттік авиацияның авиациялық бөлімдерінде (мекемелерінде) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйі екі өлшемшарт бойынша бағаланады:

- 1) авариялылық жай-күй;
- 2) авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйі.

189-1. Қамтамасыз ету бөлімдерінде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйі авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйі бойынша бағаланады.

Ескерту. 189-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

190. Авариялылық жай-күй былай бағаланады:

1) "қанағаттанарлық", егер бағаланатын кезеңде авиациялық бөлімде авиациялық персонал жол берген қате әрекет етулерге және бұзушылықтарға байланысты авиациялық оқиғалар және әуе кемесін зақымдаумен болған елеулі авиациялық оқиғалар болмаса;

2) "қанағаттанарлықсыз", егер бағаланатын кезеңде авиациялық бөлімде авиациялық персонал жол берген қате әрекет етулерге және бұзушылықтарға байланысты авиациялық оқиға және әуе кемесін зақымдаумен болған елеулі авиациялық оқиғаға жол берілсе.

Ескерту. 190-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

191. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйі 5-1-қосымшаға сәйкес авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмыс және ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызмет бағаларының орташа арифметикалық мәні ретінде айқындалады және қойылады:

- 1) "үздік", егер орташа балл кемінде 4,6 болса;
- 2) "жақсы", егер орташа балл 4,6-дан төмен, бірақ кемінде 3,6 болса;
- 3) "қанағаттанарлық", егер орташа балл 3,6-дан төмен, бірақ кемінде 2,6 болса;
- 4) "қанағаттанарлықсыз", егер орташа балл 2,6-дан төмен болса.

Ескерту. 191-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

192. Ұшу қауіпсіздігі жай-күйін жалпы бағалау мынадай болып айқындалады:

- 1) авариялылық жай-күй үшін "қанағаттанарлық" деген баға алған кезде – авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйі үшін бағалаумен;
- 2) авариялылық жай-күй үшін "қанағаттанарлықсыз" деген баға алған кезде – "қанағаттанарлықсыз".

193. Басқару органдарында авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйін бағалау бағынысты авиациялық бөлімдердегі және басқару органындағы (бөлімнің нормативтері бойынша бағаланады) бағалардың орташа арифметикалық мәні ретінде айқындалады және мынадай болып қойылады:

- 1) "үздік", егер орташа балл кемінде 4,6 болса;
- 2) "жақсы", егер орташа балл 4,6 аз, бірақ кемінде 3,6 болса;
- 3) "қанағаттанарлық", егер орташа балл 3,6 аз, бірақ кемінде 2,6 болса;
- 4) "қанағаттанарлықсыз", егер орташа балл 2,6 аз болса.

194. Белгілі бір кезеңдегі (тоқсан, жартыжылдық, бір жыл) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін жалпы бағалау есепті айлардағы ұшу қауіпсіздігі жай-күйін бағалаулардан орташа арифметикалық ретінде айқындалады және мынадай болып қойылады:

- 1) "үздік", егер орташа балл кемінде 4,6 болса;
- 2) "жақсы", егер орташа балл 4,6 аз, бірақ кемінде 3,6 болса;
- 3) "қанағаттанарлық", егер орташа балл 3,6 аз, бірақ кемінде 2,6 болса;
- 4) "қанағаттанарлықсыз", егер орташа балл 2,6 аз болса.

5-тарау. Қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

1-параграф. Ұшуға басшылық жасау және әуе қозғалысын басқару кезіндегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

195. Ұшуға басшылық жасау және әуе қозғалысын басқару кезіндегі қауіпті факторлар:

1) әуе кемелерінің қауіпті жақындауына және белгіленген ұшу бағыттары (аймақтары) мен эшелондарынан (биіктіктен) ауытқуларына әкеп соқтыратын әуедегі әуе кемелерін бақылауды жоғалту және ұшу ауданындағы әуе жағдайын дұрыс бағаламау;

2) ұшу ауданындағы, қосалқы әуеайлақтардағы, полигондағы және әуе кемелері экипаждарының қауіпті немесе олардың ұшу даярлығының нақты деңгейіне сәйкес келмейтін ауа райына тап болуына алып келетін аймақтардағы метеожағдайлардың, орнитологиялық жағдайдың болжамын және оның жай-күйін дұрыс бағаламау;

3) әуе кемесін қабылдауға қосалқы әуеайлақтардың әзірлігіне бақылаудың болмауы;

4) әуе кемелерінің экипаждарын ұшу ауданындағы әуедегі, жерүсті, метеорологиялық және орнитологиялық жағдай туралы толық хабардар етпеу;

5) ұшудағы ерекше жағдайларда және апатқа ұшыраған әуе кемелері экипаждарына көмек көрсету кезінде ұшуға басшылық жасау тобының қателіктері;

6) ұшуды қамтамасыз етудің техникалық құралдарының әзірлігі мен жұмысқа қабілетіне бақылаудың болмауы болып табылады.

196. Ұшуға басшылық жасау және әуе қозғалысын басқару кезінде кемшіліктерді болдырмау үшін мынадай ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарды пысықтау бойынша ұшуға басшылық жасау тобының жаттығуы (кешенді тренаждарда) жүргізіледі:

1) экипаждың әуе кемесін тастап кетуі;

2) экипаждың әуе кемесін басқаруды жоғалтуы;

3) әуе кемелерінің қауіпті жақын келуі;

4) әуе кемесі экипажының бағдарлауды жоғалтуы;

5) ұшып шығудағы, қонуға кіру кезіндегі және қонудағы әуе кемесі экипажының қателіктері;

6) полигонда жауынгерлік қолдануды орындау кезіндегі әуе кемесі экипажының қателіктері;

7) әуе кемесі экипажының қауіпті немесе әуе кемесі командирінің нақты даярлық деңгейіне сәйкес келмейтін метеожағдайға түсуі;

8) қосалқы әуеайлаққа қону;

9) авиациялық техниканың ұшуда істен шығуы;

10) құстармен соқтығысу қаупі.

197. Ұшуға басшылық жасауда және әуе қозғалысын ұйымдастыруда қауіпті факторлардың ықпал етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 6-қосымшада мазмұнданған.

2-параграф. Ұшуды ұйымдастыру және оны жасау кезіндегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

198. Ұшуды ұйымдастыру және орындау кезіндегі қауіпті факторлар:

1) авиациялық бөлімдерге күрделілігі мен көлемі бойынша олардың мүмкіндіктерінің шегінен шығатын тапсырмалар қою;

2) қойылған міндеттерді орындау сапасына жауапкершілікпен қараумен байланысты жеке құрамның барлық санатының жоғары психикалық-эмоциялық күйзелісі;

3) ұшқыш құрамының және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының іс жүзіндегі кәсіби даярлығы деңгейін, қолданылатын авиациялық зақымдау құралдарының ерекшеліктерін, нақты метеорологиялық жағдайларды есепке алмай қауіпсіздік шараларын айқындау;

4) әуе кемелерінің экипаждар мүшелерінің пайдалану құжаттамасы мен функционалдық міндеттер талаптарын орындамау;

5) ұшқыш құрамының берілген даярлық түрі бойынша жаттығуының төмен деңгейі;

6) маневрларға тұру және орындау кезінде ұшу параметрлерін ұстамау;

7) топта ұшу (жауынгерлік) реттілігі параметрлерін сақтамау;

8) ұшқыш экипажымен ұшу маршруты бойынша метеорологиялық жағдайды ескермеу болып табылады.

199. Ұшуды ұйымдастыру және орындау кезінде ұшу қауіпсіздігіне ықпал ететін қауіпті факторларды болғызбау:

1) ұшуды ұйымдастыру және орындау кезінде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін жүйелі талдаумен;

2) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау нәтижелері бойынша алдын алу іс-шараларын әзірлеумен және өткізумен;

3) ұшуды ұйымдастыру және орындау тәртібі мен ұшуға даярлықты бақылауды анықтайтын талаптарды орындаумен;

4) ұшқыш құрамының кәсіби және жаттыққандығы деңгейін жоғарылатумен;

5) ұшқыш құрамын авиациялық тренажерларда сапалы дайындаумен;

6) ұшқыш құрамымен ұшуда ерекше жағдайлардағы іс-қимылдар бойынша жаттықтырулар өткізумен жүзеге асырылады.

200. Ұшуды ұйымдастырудағы және жүргізудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін болдырмау (оқшаулауды) үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 7-қосымшада жазылған.

3-параграф. Ұшуды штурмандық және аэронавигациялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

201. Штурмандық қамтамасыз етуде және аэронавигациялық ақпаратпен қамтамасыз етуде ұшу қауіпсіздігіне ықпал ететін қауіпті факторлар:

1) штурмандық тұрғыдан ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарын бұзу;

2) ұшқыш құрамы, ұшуға басшылық жасау тобы персоналы штурмандық даярлығының және жаттыққандығының жеткіліксіз деңгейі;

3) ұшқыш құрамының навигациялық жағдай ерекшеліктерін және ұшу ауданы навигациялық жабдығының кемшіліктерін білмеуі;

4) аэронавигациялық ақпарат құжаттарын әзірлеу кезінде әуе кеңістігінің құрылымын реттейтін талаптарды бұзу;

5) аэронавигациялық ақпаратпен қамтамасыз етуді ұйымдастыру тәртібін айқындайтын талаптарды бұзу;

6) нысана-навигациялық жабдықтың жай-күйіне және ақаусыздығына жүйелі бақылаудың болмауы;

7) әуе кемелері экипаждарының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының және басқару пункттері есептоптарының белгіленген әуе навигациясы, жауынгерлік қолдану және оларды орындау сапасын бақылау тәртібін бұзуы;

8) штурмандық тұрғыдан белгіленген қауіпсіздік шараларын бұзу болып табылады.

202. Штурмандық қамтамасыз етуде және аэронавигациялық ақпаратпен қамтамасыз етуде ұшу қауіпсіздігіне ықпал ететін қауіпті факторларды болғызбау:

1) штурмандық тұрғыдан ұшу қауіпсіздігі жай-күйін жүйелі талдаумен;

2) штурмандық даярлауды ұйымдастыру және жүргізу және штурмандық тұрғыдан ұшуға әзірлікті бақылау тәртібін айқындайтын талаптарды орындаумен;

3) навигация және жауынгерлік қолдану бойынша ұшқыш құрамының кәсіби даярлығы және жаттыққандығы деңгейін арттырумен;

4) штурмандық қамтамасыз ету және аэронавигациялық ақпаратпен қамтамасыз ету жүйелерін жетілдірумен жүзеге асырылады.

203. Ұшуды штурмандық қамтамасыз етуде қауіпті факторлардың ықпал етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 8-қосымшада жазылған.

4-параграф. Ұшуды инженерлік-авиациялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

204. Инженерлік-авиациялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар:

1) бөлімшелердің, авиациялық бөлімдер мен қамтамасыз ету бөлімдерінің инженерлік-авиациялық қызметтері ұйымдық-штаттық құрылымының шешілетін міндеттердің ауқымы мен күрделілігіне сәйкес келмеуі;

2) қосалқы бөлшектермен және агрегаттармен қанағаттанарлықсыз қамтамасыз етілу, бұл авиациялық техниканың ақаулығын қалпына келтіру үшін басқа әуе кемелерінен алынған агрегаттарды пайдалану қажеттілігіне байланысты монтаждау-бөлшектеу жұмыстары санының елеулі артуына әкеп соқтырады;

3) авиациялық техниканың сенімділігін артыруға бағытталған өнеркәсіп бюллетеньдерін орындамау;

4) инженерлік-техникалық құрам кәсіби даярлығының жеткіліксіз деңгейі;

5) инженерлік-техникалық құрамдаушыға дайындық түрлерін орындауда практикалық дағдылардың және әуе кемелерінің ұшу саны азайтылған жағдайларда регламенттік жұмыстардың болмауы;

б) авиациялық техникада жұмыстарды орындау технологиясын бұзу болып табылады.

Ескерту. 204-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

205. Инженерлік-техникалық құрамның қате іс-қимылдарының алдын алу жөніндегі негізгі іс-шараларға мыналар жатады:

1) ұшуды инженерлік-авиациялық қамтамасыз ету жөніндегі басшы құжаттардың талаптарын уақытында орындау;

2) инженерлік-авиациялық қызмет мамандарының кәсіби деңгейін тұрақты жетілдіру;

3) инженерлік-техникалық құраммен авиациялық техниканың істен шығуы мен ақауларын, авиациялық техникада жұмысты орындау кезіндегі қателіктерді ескерту бойынша іс-шаралар жүргізу;

4) инженерлік-авиациялық қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру бойынша шараларды уақытында қабылдау;

5) инженерлік-авиациялық қызметті қажетті жабдықтармен, бақылау-тексеру аппаратурасымен, құрал-сайманмен, керек-жаракпен, шығыс материалдарымен, қосалқы бөлшектермен, агрегаттардың, блоктардың және жиынтықтаушы бұйымдарының ауыстыру қорымен қамтамасыз ету.

206. Ұшуды инженерлік-авиациялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың әсер етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 9-қосымшада жазылған.

5-параграф. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

207. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар:

1) авиациялық бөлімдер, қамтамасыз ету бөлімдері қамтамасыз ету қызметтері мен бөлімшелері ұйымдық-штаттық құрылымдарының орындалатын міндеттер ауқымына сәйкес келмеуі;

2) инженерлік-әуеайлақтық және техникалық қамтамасыз ету қызметтері мен бөлімшелері мамандарын кәсіби даярлығының төмен деңгейі;

3) әуеайлақ (тікұшақ айлағы) жасанды жабынын, топырақты ұшу-қону жолақтарын, әуеайлақшілік және кіреберіс жолдарын пайдалануда күтіп-ұстауды және ағымдағы жөндеуді ұйымдастырудағы кемшіліктер;

- 4) әуеайлақты (тікұшақ айлағын) ұшуды жүргізуге дайындаудағы кемшіліктер;
- 5) әуеайлақ қоршауы жеке құрамның қызмет өткеруін ұйымдастырудағы бұзушылықтар;
- 6) материалдық құралдарды қабылдауды, сақтау мен бақылауды ұйымдастырудағы бұзушылықтар;
- 7) ортақ қолданылатын жерүсті қызмет көрсету құралдарын пайдалануды ұйымдастырудағы кемшіліктер;
- 8) автокөлік, ортақ қолданылатын жерүсті қызмет көрсету құралдары және әуеайлақтағы жаяу жүргіншілер қозғалысын ұйымдастырудағы бұзушылықтар;
- 9) әуеайлақты және әуе қозғалысын басқару объектілерін электрмен жабдықтаудағы бұзушылықтар;
- 10) әуеайлақ маңындағы аумақта және әуе трассалары шегіндегі жергілікті жерде орналасқан объектілер құрылысы, электр-тарату желілері, басқа да кедергілер;
- 11) құстардың жаппай жиналуына немесе ұшу көрінісінің нашарлауына (түтін бүркемесі салдарынан) әкелетін объектілердің орналасуы болып табылады.

Ескерту. 207-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

208. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторларды болғызбау:

- 1) әуеайлақ (тікұшақ айлағы) жасанды жабынын, топырақты ұшу-қону жолақтарын, әуеайлақішілік және кіреберіс жолдарын дұрыс пайдалануда күтіп-ұстауды және ағымдағы жөндеуді уақтылы орындауды ұйымдастырумен;
- 2) әуеайлақтың (тікұшақ айлағының) жасанды жабынын таңбалауды орындаумен;
- 3) бүйірлік және соңғы қауіпсіздік жолақтарының, авариялық тежеу алаңдарының, әуеайлақ (тікұшақ айлағы) қоршауының жай-күйін бақылаумен;
- 4) Заңға сәйкес әуеайлақты (тікұшақ айлағын) ұшуды жасауға дайындау және қабылдау қағидаларын сақтаумен;
- 5) қамтамасыз ету қызметтері мен бөлімшелерінің мамандарын техникалық даярлауды ұйымдастырумен;
- 6) ортақ қолданылатын жерүсті қызмет көрсету құралдарын арнайы жабдықтауда техникалық қызмет көрсету мен регламенттік жұмыстарды пайдалануды және орындауды ұйымдастырумен;
- 7) сұрыпталмаған материалдық құралдарды әуе кемелеріне беру жағдайларын болдырмаумен;
- 8) жеке құрамның және техниканың әуеайлақтың ұшу алаңы бойынша қозғалыс маршруттарын, ортақ қолданылатын жерүсті қызмет көрсету құралдарын әкелу, маневр жасату, әуе кемесі жанына сүйреп тарту және орнату схемаларын білуімен және оларды сақтауымен;

9) әуеайлақты және электрмен жабдықтау техникалық құрылғыларының және әуе қозғалысын басқару объектілерінің ақаусыз жай-күйін бақылаумен және ұстаумен;

10) мекемелердің, кәсіпорындар мен ұйымдардың әуеайлақ маңындағы аумаққа әуе кемелерінің ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіретін объектілерді орналастыру жөніндегі қызметін бақылаумен жүзеге асырылады.

Ескерту. 208-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

209. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 10-қосымшада мазмұндалған.

6-параграф. Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

Ескерту. 6-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

210. Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар:

1) ұшуды радиотехникалық қамтамасыз ету құралдары операторларының әуе кемелерінің экипаждарына және ұшуды басқару тобының персоналына деректер берудегі кателері;

2) радиолокациялық станция антеннасының үш және одан да көп айналымы ішінде, сондай-ақ нысанаға бағыттаудың соңғы кезеңінде авиацияны басқару пункттерінің жұмыс орындарына радиолокациялық ақпаратты беруді тоқтату;

3) ұшуда ұшып тексерілмеген байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын пайдалану;

4) ұшуды радиотехникалық қамтамасыз ету құралдары операторының "Апат" деген сигналға назар аудармауы немесе оны екі минуттан астам уақытқа кешіктіріп беруі;

5) жеке құрамның ұшу экипаждарына және ұшуды басқару тобының персоналына ақпарат беруді тоқтатуға (немесе оны бұрмалауға) әкеп соқтыратын ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын қосу бойынша білікті әрекет етпеуі;

6) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының электрмен қоректендіру жүйесіндегі істен шығу, автономды қоректендіру көздерінің уақтылы қосылмауы;

7) ұшу уақытында байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының істен шығуы болып табылады.

Ескерту. 210-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

211. Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторларды болғызбау:

1) әуеайлақтарды инфрақұрылыммен және байланыс және РТҚқұралдарымен жабдықтауды, жеке құрамды даярлауды және техниканы ұшуды қамтамасыз етуге дайындауды регламенттейтін басшылық құжаттардың талаптарын сақтаумен;

2) жеке құрамның кәсіби даярлығы және жаттыққандығы деңгейін арттырумен;

3) жеке құрамның өз міндеттерін, оның ішінде ерекше жағдайларда орындауға әзірлігін ұдайы бақылаумен;

4) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын дайындау сапасын арттырумен;

5) басқару, навигациялау мен қону объектілерін энергиямен жабдықтау жүйесін жетілдірумен (көп реттік резервке қоюмен);

6) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету бөлімшелерін қажетті қосалқы бөлшектермен, шығыс материалдарымен, агрегаттың, блоктармен жиынтықтаушы бұйымдардың ауыспалы қорымен қамтамасыз етумен;

7) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының техникалық ақаусыздығын және дұрыстығын тиімді бақылаумен;

8) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының жиі қайталанатын істен шығуынан сақтандыру жөніндегі іс-шараларды орындаумен жүзеге асырылады.

Ескерту. 211-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

212. Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін болғызбау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 11-қосымшада мазмұндалған.

Ескерту. 212-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7-параграф. Ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

213. Ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар:

1) ауа райы болжамдарындағы қателіктер және ұшуға басшылық жасау тобы персоналын және ұшқыш құрамын ауа райының қауіпті құбылыстары туралы уақтылы хабардар етпеу;

2) авиациялық бөлімдер (бөлімшелер) командирлерінің, олардың орынбасарлары мен ұшуға басшылық жасау тобы персоналының күрделі метеорологиялық жағдайларды елемеуі, әуе кемелері экипажын олардың даярлық деңгейіне және ұшу міндеттерін орындау сипатына сәйкес келмейтін метеорологиялық жағдайларда ұшуға жіберу;

3) ауа райын радиолокациялық және әуеден барлауды қанағаттанғысыз ұйымдастыру, әуе кемелері экипажынан ауа райы туралы объективті емес ақпарат;

4) олардың даярлық деңгейіне сәйкес келмейтін метеорологиялық жағдайға түскен кезде әуе кемелері экипажы іс-қимылдарындағы қателіктер;

5) ұшуды қанағаттанарлықсыз орнитологиялық қамтамасыз ету;

6) әуеайлақты метеорологиялық жабдықпен техникалық жарақтандырудың белгіленген минимумға сәйкес келмеуі болып табылады.

214. Ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторларды болғызбау:

1) метеорологиялық қызмет мамандарының ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз ету жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарын уақтылы орындауымен;

2) метеорологиялық қызмет мамандарының кәсіби деңгейін ұдайы жетілдірумен;

3) ұшқыш құрамын және ұшуға басшылық жасау тобының персоналын метеорологиялық жағдайды бағалау мен талдауға, ауа райының қауіпті құбылыстарын анықтауға, ауа райы нашарлаған кезде немесе әуе кемелерінің экипаждары ауа райының қауіпті құбылыстары аймағына тап болған кезде білікті іс-қимылдарға оқытып-үйретумен;

4) ауа райын радиолокациялық, әуеден барлау және толық барлауды объективті және уақтылы жүргізумен;

5) басқару органында метеорологиялық ақпарат алмасу жүйесін жетілдіру жөніндегі шараларды уақтылы қабылдаумен;

6) метеорологиялық бөлімшелерді қажетті дауылдық шеңбердегі метеорологиялық станциялары бар байланыс арналарымен қамтамасыз етумен;

7) әуеайлақтарды қазіргі заманғы ұшуды техникалық метеорологиялық құралдармен және құстарды үркіту құралдарымен жабдықтаумен жүзеге асырылады.

215. Ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулыққа 12-қосымшада мазмұндалған.

8-параграф. Ұшуды медициналық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар және оларды жою жөніндегі іс-шаралар

216. Ұшуды медициналық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар:

1) әуе кемесі экипажы мүшелерінің медициналық тексерусіз, сырқаттанған жай-күйде медициналық бақылаудан кейін, мерізімі өтіп кеткен дәрігерлік-ұшқыш комиссиясының қорытындысымен ұшып шығуы;

2) ұшуалды еңбек, демалыс және тамақтану режимін ұтымды ұйымдастырмау немесе сақтамау;

3) әуе кемесі экипажы мүшелерінің алкогольдік ішімдіктерді тұтынуы, есірткі және психотроптық заттарды қолдануы;

4) ұшу жүктемесін ұтымды нормаламау салдарынан ұшқыш құрамы жұмыс қабілетінің төмендеуі;

5) ұшу міндеттерінде көзделген қорғаныш керек-жарағынсыз әуе кемесі экипажының ұшуды орындауы;

6) қорғаныш керек-жарағының және оттегі-тыныс алу аппаратурасын дұрыс пайдаланбау немесе олардың ақаулы болуы;

7) ұшу уақытында әуеайлақта санитариялық көліктің болмауы және/немесе мақсаты бойынша пайдаланбау;

8) ұшуда туындаған немесе ұшуалды медициналық тексеру уақытында анықталмаған ұшқыштың (экипаж мүшесінің) денсаулық жағдайының бұзылуы, жұмыс қабілетінің күрт төмендеуі;

9) әуе кемесі экипажы мүшелерінің психологиялық үйлесімсіздігі;

10) тұрмыстық және кәсіби факторлардың (отбасылық-тұрмыстық, қызметтік) психикалық зақымдаумен ықпал етуі;

11) ұшу факторларының және әуе кемесі кабинасындағы қолайсыз гигиеналық жағдайлардың организмге ықпал етуі (артық жүктеме, шайқалу, гипоксия, барометрлік қысымның төмендеуі және жарылу декомпрессиясы, кабина ауасына бөгде қосындылардың түсуі, ұтымсыз температура режимі);

12) әуе кемесінің оттегі жүйесіне сұрыпталмаған оттегі құю болып табылады.

Ескерту. 216-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

217. Ұшуды медициналық қамтамасыз етуде қауіпті факторларды болғызбау:

1) ұшуды медициналық қамтамасыз ету жөніндегі басшы құжаттардың талаптарын уақтылы орындаумен;

2) медициналық қызмет мамандарының авиациялық медицина мамандығы бойынша кәсіби деңгейін ұдайы жетілдірумен;

3) ұшқыш құрамын авиациялық медицина мәселесі бойынша оқытып-үйретумен;

4) медициналық қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру жөніндегі шараларды уақтылы қабылдаумен;

5) медициналық қызметті қажетті медициналық мүлікпен және медициналық техникамен қамтамасыз етумен іске асырылады.

218. Ұшуды медициналық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін (оқшаулауды) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі осы Нұсқаулық 13-қосымшада мазмұндалған.

6-тарау. Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша өзара іс-қимыл

219. Ұшу қауіпсіздігі органдары қарамағында мемлекеттік авиацияның әуе кемелері бар мемлекеттік органдардың құрылымдық бөлімшелерімен, сондай-ақ қызметі ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған ұйымдармен өзара іс-қимылда өздеріне жүктелген міндеттерді шешеді.

220. Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша өзара іс-қимылды ұйымдастыру мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органына жүктеледі.

221. Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органының басшысы:

1) Қазақстан Республикасының Қорғаныс министріне жыл сайын 15 ақпанға дейін өткен күнтізбелік жыл үшін Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясындағы ұшу қауіпсіздігінің жай-күйі туралы баяндайды;

2) мемлекеттік авиацияның басқару органдарына жыл сайын 20 ақпанға дейін өткен күнтізбелік жыл үшін ұшу қауіпсіздігінің жай-күйі туралы ақпаратты және авиациялық оқиғаларды болғызбау және авиациялық оқиға оқиғалардың қайталануын болдырмау жөніндегі ұсынымдарды ұсынады.

Ескерту. 221-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

222. Мемлекеттік авиацияның басқару органдары мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органына:

1) 25 желтоқсанға дейін ағымдағы жыл үшін мемлекеттік авиацияның басқару органдарында және авиациялық бөлімдерде (қамтамасыз ету бөлімдерінде) ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін тексерулер кезінде анықталған кемшіліктерді жою жөнінде қабылданған шаралар туралы ақпаратты;

2) күн сайын сағат 08.00-ге дейін авиацияның жұмыс жоспарынан үзінді-көшірмелерді және өткен тәуліктегі ұшу нәтижелері туралы ақпаратты, мемлекеттік авиацияның әуе кеңістігін пайдаланудың тәуліктік жоспарын;

3) сағат сайын мемлекеттік авиацияның әуе кемелері пайдаланатын әуеайлақтар бойынша нақты метеорологиялық ақпаратты ұсынады.

Ескерту. 222-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

222-1. Авиациялық бөлімдер мемлекеттік авиацияның басқару органына:

1) ай сайын 5-і күніне дейін осы Нұсқаулыққа 5-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өткен ай үшін әскери бөлімнің ұшу қауіпсіздігі жай-күйін және авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметті талдауды;

2) ай сайын 5-і күніне дейін мемлекеттік авиация әуе кемелерінің техникалық жай-күйі туралы мәліметтерді, өткен айда анықталған авиациялық техниканың ақаулықтарын есепке алу бланкілерінің көшірмесін;

3) күн сайын сағат 17.00-ге дейін келесі тәулікке арналған жоспарлы ұшу кестелерін . Бірнеше ұшу ауысымы жоспарланған кездеушу аяқталғаннан кейін бір сағат ішінде соңғы ұшу кестесін;

4) күн сайын ұшу аяқталғаннан кейін бір сағат ішінде (ауызша) авиация жұмыс жоспарының орындалмауына әкеп соқтырған әуе кемелерінің істен шығуы және ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктер туралы және авиациялық оқыс оқиғалар туралы ақпаратты;

5) авиациялық оқиғалар және елеулі авиациялық оқыс оқиғалар туралы дереу ауызша баяндауды ұсынады.

Ескерту. 222-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7-тарау. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі іс-шараларды ақпараттық қамтамасыз ету

223. Ақпараттық қамтамасыз ету:

1) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі ақпаратты жинауды, талдауды, әзірлеуді және жеткізуді;

2) ақпараттық материалдарды;

3) ақпаратты жеткізу және жинау құралдарын;

4) ақпарат корреспонденттерін және адресаттарын;

5) ақпараттық деректер қорын қамтиды.

Ескерту. 223-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

224. Ақпараттық қамтамасыз етудің негізгі міндеттері:

1) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі ақпаратты жинау және талдау;

2) ұшу қауіпсіздігі бойынша ақпараттық-талдау құжаттарын әзірлеу және басқару органдарына, авиациялық бөлімдерге (қамтамасыз ету бөлімдеріне) сондай ақ басқа да мүдделі ұйымдарға сұрау салу бойынша ұсыну;

3) мемлекеттік авиацияның басқару органдарын, авиациялық бөлімдерін (қамтамасыз ету бөлімдерін) орын алған авиациялық оқиғалар, оларды тергеп-тексеру

қорытындылары, авиациялық қызметте анықталған қауіпті факторлар (қатер факторлары) туралы жедел және кезең-кезеңімен ақпараттандыру болып табылады.

Ескерту. 224-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

225. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі іс-шараларды ақпараттық қамтамасыз етуді ұйымдастыру мемлекеттік авиацияның органдарының құрылымдық бөлімшелерін және қызметі ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етумен байланысты басқа да ұйымдарды тарта отырып, мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органына жүктеледі.

Ескерту. 225-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

226. Ақпараттық-талдау құжаттарына авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметке ықпал ету үшін қажетті ұшу қауіпсіздігі бойынша ақпарат қамтылған актілер, анықтама-баяндамалар, ұсынымдар, ұсыныстар, қызметтік хаттар мен басқа да құжаттар жатады.

Ескерту. 226-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

227. Мемлекеттік авиацияның басқару органына, авиациялық бөлімге, қамтамасыз ету бөліміне авиациялық оқиға (авиациялық инцидент) туралы ақпарат келіп түскен кезде командир (бастық):

- 1) ақпаратты өзі зерделейді;
- 2) бағынысты органда (бағынысты бөлімде) ұшу қауіпсіздігі жөніндегі істің ағымдағы жай-күйін бағалайды;
- 3) көрсетілген ұсынымдарды орындау жөніндегі жұмыстарды орындаушыларды, негізгі бағыттарды, мазмұнын, көлемін және мерзімін айқындайды;
- 4) жеке құраммен оған қатысты бөлігінде ақпаратты зерделеу уақыты мен орнын белгілейді.

228. Мемлекеттік авиацияның басқару органдарында әзірленетін ұшуды ұйымдастыру, жасау және қамтамасыз ету жөніндегі құжаттардың жобалары мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органымен келісіледі.

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
1-қосымша
Нысан

Қатер факторлары туралы ескертулерді есепке алу журналы

Ескерту. 1-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

20__ ж. " __ " _____ басталды

20__ ж. " __ " _____ аяқталды

Журналды жүргізуге жауапты _____ Бірінші беті

Р/с №	Шығыс №	Қатер деңгейі	Қатер деңгейіненегіз болған қауіпті факторлар тізбесі
1	2	3	4

Екінші беті

Ұшу қауіпсіздігі органы басшысының қатер деңгейін төмендету жөніндегі ұсыныстары.Әскери атағы, Т.А.Ә. (бар болған кезде), қолы	Командирдің қатер деңгейін төмендету жөніндегі нұсқаулары.Әскери атағы, Т.А.Ә. (бар болған кезде), қолы	Командирдің нұсқауларын орындау туралы белгі
5	6	7

Журналды жүргізу бойынша нұсқаулар:

1. Журнал басқару органының, авиациялық бөлімдердің ұшу қауіпсіздігі органдарында, қамтамасыз ету бөлімдерінің штабтарында жүргізіледі.

2. №2 бағанда жоғары тұрған ұшу қауіпсіздігі органында қатер факторы туралы ескертуді әзірлеген кезде шығыс тіркеу нөмірі жазылады немесе авиациялық бөлімдерде (қамтамасыз ету бөлімдерінде) ескертуді әзірлеген кезде кіріс тіркеу нөмірі жазылады.

3. № 3 бағанда осы бұйрықтың 59-тармағына сәйкес қатер деңгейін бағалау жүзеге асырылады.

4. 4,5,6-бағандар қауіпті факторларды, ұсыныстар мен нұсқауларды нақтылаумен бағандардың атауына сәйкес толтырылады.

5. 7-баған күнін, әскери атағын, орындаушының (қауіпсіздік органы басшысының) қолын және оның ТАӘ, сондай-ақ, егер профилактикалық іс-шаралардың орындалуын бақылауоның бар болуын білдіретін құжаттың (баянат, акт, баяндама) тіркеу нөмірін қоюмен "орындалды (жойылды)" деген белгімен толтырылады.

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
2-қосымша
Нысан

2.	ің жай-күйін және АО-ның болдырмау бойынша жұмысты тақырыптық тексеру	тексерілетін қамтамасыз ету бөлімі	циялық қауіпсіздік органы)															
3.	Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі әдістемелік кеңестер	басқару органың (бұдан әрі – БО) басшылық құрамы	БО		БО басшысының нұсқауы бойынша													
4.	Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі конференцияға дайындалу және өткізу	БО басшысының шешімімен	БО															

5.	Ұшу қауіпсіздігі бойынша әдістемелік жиын	Ұшу қауіпсіздігі мамандары	БО														
6.	Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша әдістемелік кеңес	кеңес мүшелері, БО басшылық құрамы	кеңес төрағасы		әдістемелік кеңестің жұмыс жоспарына сәйкес және/немесе БО басшысының нұсқауы бойынша												
7.	Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша иесі көрсетілмеген сауалнаманы ұйымдастыру жән	авиациялық персонал				инспекциялау барысында											

бекіту									
<p>14. Авиациялық жүйенің жай-күйін сипаттайтын факторларды талдау және есепке алу (жекеле құрам санаттарының даярлық деңгейі мен жаттықтығы; ; авиациялық техниканың, ұшуларға а жер үсті қыз</p>							<p>міндеттерді жоспарлау және орындау барысында ұдайы</p>		

мет көрсету құралдарының, әуе аяқталатын, оқу материалды-техникалық базаның; бөлінген құралдардың жай-күйі жән е т.б .)					
---	--	--	--	--	--

2. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі негізгі профилактикалық іс-шаралар

15.	Ұшу қауіпсіздігі бойынша аяқталған авиациялық персонал	бөлім командирі, ұшулар қауіпсіздігін бөлімнің бастығы	сын	келіп түсуіне қарай зерделеукезекті ұшу ауысымына жеткізу	
	Ұшу қауіпсіздігі				

16.	бойынша кезеңдік ақпаратты зерделеу және жеткізу			келіп түскеннен кейін бір апта мерзімде	
17.	Жауынгерлік даярлық курсының жаттығуларының, нақты ұшуларды (командирлік, оқу жаттығу ұшулар нұсқасы бойынша және т.б.), нақты ұшуларға				

			<p>ұдайы: ұшуалды нұсқаулықта міндетті қоюда алдын ала дайындық кезеңінде, ұшуалды дайындық кезеңінде жеткізумен</p>	
<p>18.</p>	<p>Апа тқа ұшы раға н әуе кеме сіні ң экип ажы на көм ек көрс ету бой ынш а кеш енді жатт ықт ыру ды ұйы мда сты ру жән е өткі зу</p>			
<p>Ұшу қауі</p>				

19.	псіз дігі бойынша арнайы сабақтар :	ұшқыш құрамы, ұшуды басқарушы тобы (бұдан әрі – ҰБТ), басқару пункті	бөлім коман­дирі	сын ып	ай сайын ұшуға жалпы дайындық күндері (қамтамасыз ету бөлімдері үшін кәсіби даярлық күндері)	
1)	Тақырып: "АО мен авиациялық оқыс оқиғалар (бұдан әрі – АОО) мән-жайлары мен себептерін талдау,					
20.	Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар :	қамтамасыз ету мамандары	бөлім коман­дирі	сын ып	Тоқсан сайын ұшуға жалпы дайындық күндері (қамтамасыз ету бөлімдері үшін кәсіби даярлық күндері)	
1)	Тақырып: "Ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктерге байланысты АО мен АОО-ның мән-жайлары мен себептерін талдау (ұшуды қамтамасыз ету түрлері бойынша)"					
21.	Ұшқыш құрамын, ұшуды басқарушы тобының персоналын ұшуда ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау және тексеру					
	Авиациялық техника істелініштік және ерекше жағдай					

1)	туындаған кездегі іс-қимылдар бойынша атренажерларда және / немесе әуе кемелерінің кабинетарында практикалық сабақтардың ұйымдастыру және өткізу	ұшқыш құрамы	нұсқаушылар құрамы	тренажер, әуе кемесінің кабинеті	алдын ала және ұшуалды даярлық күндері	
----	--	--------------	--------------------	----------------------------------	--	--

3. АО мен АОО-ның белгілі себептер топтары бойынша қайталануын болғызбау жөніндегі профилактикалық іс-шаралар

22.	Ұшуды ұйымдастырудағы және оған басшылық жасаудағы (әуе қозғалысын басқарудағы) бұзушылықтардан:	ұшуды басқарушы тобыны															
-----	--	------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>1) жыл дағы инженерлік-техникалық қамтамасыз ету кемшіліктері салдарынан болған АО мен АО-ның талдау</p>									
<p>33. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етуде (бұдан әрі – ӘТҚ):</p>									
<p>1) Соңғы 5 жыл дағы ӘТҚ - дағы кемшіліктерден АО мен АО-ның талдау</p>									
<p>..... ....</p>									

37.	Авиациялық техниканың сенімділігін талдау															
тоқсан сайын авиациялық бөлімдер үшін, кезең үшін жедел-тактикалық деңгей үшін, бір жыл үшін БО үшін																
38.	Объективтік бақылау материалдары бойынша ұшу тапсырмаларын орындау сапасын талдау															
39.	Авиациялық оқыс оқиғаларды талдау (бұзушылықтар және қателіс-қимы															

әуеайлақтар аудандарында барынша төмен қауіпсіз биіктіктер есептерінің дұрыстығын нақтылау – жыл сайын;

ұшқыш құрамынан, ұшуға басшылық жасау тобының адамдарынан, басқару пункттері есептоптарынан ұшу ауданы бойынша білімін және барынша төмен қауіпсіз биіктіктер есептерінің тәртібін тексеру – жылына 1 реттен сиретпей;

3) әуе кемесінің айналып төмен құлдылауынан және құлауынан:

соңғы 5 жылдағы авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдауды әзірлеу және сабақтар жетекшісін даярлау;

объективті бақылау материалдары бойынша авиациялық бөлімдердің басшылық құрамының ұшуды басқару техникасының сапасын талдау – айына 1 рет;

ұшу-әдістемелік дағдылар деңгейін айқындау үшін нұсқаушыларды практикалық ұшуда тексеру – жылына 1 рет;

4) ұшып шығудағы және қонудағы қателерден:

соңғы 5 жылдағы авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдауды әзірлеу және сабақтар жетекшісін даярлау;

5) ауа-райының қауіпті құбылыстарына түсуден:

метеорологиялық қамтамасыз ету жай-күйін талдау және оның сапасын арттыру жөніндегі шаралар – айына 1 рет;

басшылық құрамның ауа-райын дұрыс бағаламауына байланысты авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша сабақтар өткізу – жылына 2 рет;

б) пайдалану шектеулерінен асып кетуден:

соңғы 5 жылдағы авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдауды әзірлеу және сабақтар жетекшісін даярлау;

7) жауынгерлік қолдануды және ұшу-тактикалық оқу-жаттығуларды орындау барысындағы қателерден:

соңғы 5 жылдағы авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдауды әзірлеу және сабақтар жетекшісін даярлау;

әуе кемелері – кедергі қоюшыларды пайдаланумен және ұшу-тактикалық оқу-жаттығуға даярлық кезеңінде шектеулі радиоалмасу жағдайларында ұшу ауысымдарын жүргізуді ұйымдастыру;

ұшу-тактикалық оқу-жаттығуға дайындық кезеңінде ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен, басқару пункттері есептоптарымен жауынгерлік қолдануды және ұшу-тактикалық оқу-жаттығуларды орындау кезінде болған авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша сабақтар.

2. Авиациялық бөлімде:

1) әуеде әуе кемелерінің қақтығысуынан:

топтық ұшу алдында авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша семинар өткізу – жылына 2 реттен сиретпей;

басшылық құраммен "ұшуды жерде жүріп жаттығу" көрсету тренажын өткізу – жылына 1 реттен сиретпей;

алдын ала даярлық кезеңінде жоспарлау кестесынің жаттығулары бойынша "ұшуды жерде жүріп жаттығу" тренажын өткізу;

2) әуе кемелерінің жергілікті жер бедерімен соқтығысуынан:

ұшқыш құрамымен, ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттердің себептерін зерделеу бойынша семинар өткізу – оқыту кезеңінде 1 рет;

басқару пункттерінде орнатылған радиолокациялық құралдарды пайдалану тәртібін нақтылау – жыл сайын;

3) әуе кемесінің айналып төмен құлдылауынан және құлауынан:

объективті бақылау материалдары бойынша авиациялық бөлімдердің басшылық ұшқыш құрамының ұшуды басқару техникасының сапасын талдау – айына 1 рет;

4) әуе кемесінің ауа-райының қауіпті құбылыстарына түсуінен:

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен ауа-райы жағдайларын бағалау әдістемесі, ауа-райын барлауды және алдын ала барлауды жүргізу бойынша практикалық сабақтар өткізу – оқыту кезеңінде 1 рет;

5) әуе кемелерін пайдалану шектеулерін асып кетуден:

әуе кемелерінің шектеулерден асып кетуі болған авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша семинар өткізу – оқыту кезеңінде 1 рет;

б) оқу-жаттығулар барысындағы қателерден:

ұшу-тактикалық оқу-жаттығу тақырыбына және тікелей ұшу алдында ұшу қауіпсіздігі мәселелерін пысықтауға сәйкес лездемелер мен топтық жаттығулар өткізу;

ұшу-тактикалық оқу-жаттығуларға қатысатын әуе кемелерін эшелондау және қонуға кіру тәртібін айқындау;

7) тікұшақтардың сол жаққа (оң жаққа) өздігінен айналуға түсуінен:

ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар – оқыту кезеңінде 1 рет;

ұшқыш құрамымен тренаждар – ай сайын.

3. Авиациялық бөлім командирі орынбасарлары:

1) әуе кемелерінің әуеде қақтығысуынан:

ұшудың барлық кезеңдерінде әдістемелік әзірлемелерде қауіпті жақындасулар мен қақтығысуларды болғызбау жөнінде қауіпсіздік шараларын айқындау – жыл сайын;

2) әуе кемелерінің жергілікті жер бедерімен соқтығысуынан:

ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен биіктік өлшеуіштері мен қону жүйесінің тасымалды индикаторларын пайдалану бойынша тренаждар өткізу – алдын ала даярлық күндерінде;

3) әуе кемесінің айналып төмен құлдылауынан және құлауынан:

соңғы 5 жылдағы авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша семинар өткізу – жылына 2 рет;

практикалық есептермен әуе кемелерінің маневр жасау мүмкіндіктерінің физикалық мәнін зерделеу бойынша сабақтар өткізу – жылына 2 рет;

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен " Ұшқыштың (экипаждың) айналып төмен құлдылауы және иірімге құлауы кезіндегі іс-қимылы, іс-қимылдардың аэродинамикалық негіздемесі" тақырыбында семинар өткізу – тоқсанына 1 рет;

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен " Ұшқыштың (экипаждың) пилотаж фигураларын орындау кезіндегі ауытқуларды түзету бойынша іс-қимылы, іс-қимылдардың аэродинамикалық негіздемесі" тақырыбында семинар өткізу – тоқсанына 1 рет;

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен " Ұшқыштың (экипаждың) кеңістік бағдарын жоғалтуы кезіндегі іс-қимылы, аспаптар бойынша қонуға кіру кезінде ауытқуларды түзетулер іс-қимылдарының аэродинамикалық негіздемесі" тақырыбында семинар өткізу – тоқсанына 1 рет;

4) әуе кемелерінің ауа-райының қауіпті құбылысына түсуінен:

әдістемелік схемаларда ауа-райына барлау жүргізу тәртібін нақтылау, әрбір тапсырма үшін метеоэлементтердің шектес мәндерін айқындау – жылына 1 рет;

метеорологиялық аспаптардың жай-күйін тексеру – тоқсанына 1 рет;

ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен ауа-райының нашарлауы кезіндегі іс-қимылдар бойынша кешенді тренаждар өткізу – алдын ала даярлау күнінде, айына 1 рет;

5) ұшып шығудағы және қонудағы қателерден:

соңғы 5 жылда ұшып шығудағы және қонудағы қателерден болған авиациялық оқиғалар мен маңызды авиациялық инциденттерді талдау бойынша сабақтар өткізу – жылына 1 рет;

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен " Ұшқыштың (экипаждың) ұшып шығудағы және қонудағы ауытқуларды түзету кезіндегі іс-қимылы, іс-қимылдардың аэродинамикалық негіздемесі" тақырыбында семинар өткізу – тоқсанына 1 рет;

6) әуе кемелерін пайдалану шектеулерінен асып кетуден:

әуе кемелерін пайдалану шектеулерінің физикалық мәнін білуі бойынша сабақтар өткізу және сынақтар қабылдау – кезеңде 1 рет;

авиациялық техниканы жерде және әуеде пайдалану дұрыстығын объективті бақылау материалдары бойынша талдау және бағалау – ұшу ауысымынан кейін;

авиациялық техникада фонарьларды жабу бойынша тренаждар өткізу – парктік күндер.

4. Авиациялық бөлім қызметтерінің бастықтары:

1) әуе кемелерінің әуедегі қақтығысуынан:

ұшуға басшылық жасау тобының персоналынан және басқару пункттерінің есептоптарынан эшелондау қағидалары бойынша сынақтар қабылдау – жылына 2 рет;

ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен, басқару пункттерінің есептоптарымен эшелондау бойынша тренаждар өткізу – ай сайын;

биіктік өлшеуіштерінде әуе кемелерінің түзетулерін ескеруді бақылау;

радиолокациялық станциялардың айнала шолу индикаторларында белгіленген әуе трассаларының эшелондарын түсіру;

ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен қонуға кіру үшін әуе кемелерінің ағындарын құру жөнінде тренаждар өткізу – әрбір ұшу алдында;

2) әуе кемелерінің жергілікті жер бедерімен соқтығысуынан:

ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен таулы жерлерде ұшу кезіндегі қауіпсіздік шаралары бойынша семинар өткізу – жылына 2 рет;

планшеттер мен айнала шолу индикаторларына барынша төмен қауіпсіз биіктіктер секторларын түсіру;

радиолокациялық станциялардың жабу секторлары схемаларының болуын тексеру;

3) жауынгерлік қолдану және ұшу-тактикалық жаттығуларды орындау барысындағы қателерден:

ұшқыш құрамымен, басқару пункттері есептоптарымен және ұшуға басшылық жасау тобының персоналымен оқу-жаттығуларда және жауынгерлік даярлықты тексерулерде ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі нұсқауларды зерделеу.

5. Авиациялық эскадрильялар командирлері:

1) әуе кемелерінің әуеде қақтығысуынан:

қателер жіберген ұшқышты анықтау, жаттыққандығын айқындау, одан әрі әдістемелік кеңесте баяндаумен топтық ұшуда барынша ұзақ үзілістерді белгілеу – жылына 1 реттен сиретпей;

топтық ұшу қағидалары бойынша сынақтар қабылдау – жылына 2 рет;

алдын ала даярлықта және ұшу алдында жетекшіні жоғалту кезінде сақ болу тәртібі мен дұрыс іс-қимылдар жөнінде тренаждар өткізу;

2) әуе кемелерінің жергілікті жер бедерімен соқтығысуынан:

ұшқыш құрамынан көзбен ұшу қағидалары және аспаптар бойынша ұшуға ауысу тәртібі бойынша сынақтар қабылдау – жылына 2 рет;

3) әуе кемесінің айналып төмен құлдылауынан және құлауынан:

құлдылау және терең спиральдар белгілерін анықтау және бұл ретте іс-қимылдар бойынша тренаждар өткізу – алдын ала даярлық күндері;

әуе кемелерінің тұрақтылығы және оларды басқару ерекшеліктері бойынша семинар өткізу – жылына 2 рет;

кейіннен әдістемелік кеңесте баяндаумен ұшқыш құрамының объективті бақылау материалдары бойынша күрделі (жоғары) пилотажды орындауда жаттыққандығын бағалау – жылына 1 рет.

Мемлекеттік авиацияда
 авиациялық оқиғаларды
 болғызбау жөніндегі
 нұсқаулыққа
 4-қосымша

Өзірленетін құжаттар мен жүргізілетін іс-шаралар тізбесі

Ескерту. 4-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Р/с №	Құжаттың, іс-шараның атауы	Өзірлеу (өткізу) жиілігі				Өзірлеу үшін негіз
		жыл	кезең	тоқсан	ай	
Мемлекеттік авиацияны басқару органдарында						
1.	Бағдарлама	+				Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2017 жылғы 24 тамыздағы № 486 бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік авиацияда авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулық (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 15801 болып тіркелген) (бұдан әрі – Нұсқаулық)
2.	Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі конференция	+				Нұсқаулық
						Қазақстан Республикасы

3.	Профилактик алық іс-шаралар жоспарлары	Әуе кемесін зақымдаумен болған авиациялық оқиғаларды және елеулі авиациялық оқыс оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша	Қорғаныс министрінің 2015 жылғы 18 наурыздағы № 145 бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясындағы авиациялық оқиғалар мен оқыс оқиғаларды тергеп-тексеру қағидалары (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10821 болып тіркелген) (бұдан әрі – Қағидалар)
4.	Басқару органына қатысты бөлігінде анықталған бұзушылықтарды жою үшін қабылданған шаралар туралы ақпарат (жоспар)	Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органы комиссиясының тексеру нәтижелері бойынша	Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2017 жылғы 7 тамыздағы № 424 бұйрығымен бекітілген Ұшу қауіпсіздігі мәселелері бойынша мемлекеттік авиацияның қызметіне мемлекеттік бақылауды және қадағалауды жүргізу қағидалары (Нормативтік құқықтық

						актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 15928 болып тіркелген) (бұдан әрі – Бақылау және қадағалау қағидалары)
5.	Ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін бағалау бойынша қорытындылар шығару бөлімі		+			Нұсқаулық
6.	Авиациялық техниканың сенімділігін кезең-кезеңімен талдау		+			Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2019 жылғы 19 тамыздағы № 634кбпү бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясындағы инженерлік – авиациялық қамтамасыз ету қағидалары (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 19303 болып тіркелген) (бұдан әрі – ИАҚК)
	Соңғы 5 жылда авиациялық оқиғалар мен елеулі					

7.	авиациялық оқыс оқиғаларды талдау материалдары	+				Нұсқаулық
Авиациялық бөлімдерде						
1.	Бағдарлама	+				Нұсқаулық
2.	Маусымдық пайдалану ерекшеліктері бойынша ұшу-техникалық конференция		+			Нұсқаулық
3.	Ұшу қауіпсіздігі мәселелері жөніндегі әдістемелік кеңестер материалдары	Ұзақ үзілістерден кейін ұшқыш құрамын қатарға енгізу кезінде, әуе кемелерінің жаңа типтерін меңгеру, ұшудаярлығының жаңа түрлерін меңгеру кезінде				Ұшу жұмысын ұйымдастыру жөніндегі нұсқаулық
4.	Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі арнайы сабақтар				+	Нұсқаулық
5.	Авиациялық оқыс оқиғаларды талдау (талдау)	тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін				Қағидалар
6.	Авиациялық техниканың сенімділігін кезең-кезеңімен талдау			+		ИАҚҚ
7.	Ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспары				+	Нұсқаулық
8.	Объективті бақылау материалдары бойынша ұшу тапсырмалар					Нұсқаулық

	ын орындау сапасын талдау	Ұдайы				
9.	Бөлім командирінің бірінші топтағы фактор-себептер бойынша анықталған авиациялық оқыс оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша бұйрықтары	тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін				Қағидалар
10.	Ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау бойынша қорытынды шығару бөлімі				+	Нұсқаулық
11.	Профилактикалық іс-шаралар жоспарлары	Авиациялық бөлімде болған авиациялық оқыс оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша				Қағидалар
12.	Авиациялық бөлімге қатысты анықталған бұзушылықтарды жою жоспары	Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органы комиссиясының тексеру нәтижелері бойынша				Бақылау және қадағалау қағидалары
Қамтамасыз ету бөлімдерінде						
1.	Бағдарлама	+				Нұсқаулық
2.	Ұшу қауіпсіздігі жөніндегі арнайы сабақтар				+	Нұсқаулық
3.	Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызмет бойынша қорытынды шығару бөлімі		+			Нұсқаулық

4.	Ұшуды қанағаттанарлықсыз қамтамасыз етуге байланысты авиациялық оқиғаларды (жерүсті оқиғаларын) талқылау	тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін			Қағидалар
5.	Ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспары		+		Нұсқаулық
6.	Егер жеке құрамның кінәсінен оқиғаларға жол берілсе, бөлім командирінің авиациялық оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша бұйрықтары	тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін			Қағидалар
7.	Ұшу қауіпсіздігі бойынша анықталған бұзушылықтарды жою жоспары	Мемлекеттік авиация ұшу қауіпсіздігі органы комиссиясының тексеру нәтижелері бойынша			Бакылау және қадағалау қағидалары

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
4-1-қосымша
Нысан

Тексерушілердің ескертулерін есепке алу журналы

Ескерту. 4-1-қосымшамен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

№	Тексерушілердің ескертулері	Тексерушінің лауазымы, әскери атағы, қолы, тегі, тексеру күні	Бөлім командирінің нұсқаулары	Күні, орындалғаны туралы белгі
1.				
2.				

Ескертпе:

1. Журналды мемлекеттік авиация басқару органының (ҚР ҚК ӘҚК ӘӘК қолбасшысының басқармасы) лауазымды адамдары ұшуды ұйымдастыру, жүргізу және басқару мәселелерінде, қамтамасыз етудің барлық түрлерінде, сондай-ақ комиссиялар құрамынан тыс авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыста ескертулерді анықтаған кезде толтырады.

2. Журналды жүргізуге және сақтауға жауапты – бөлім командирінің ұшу қауіпсіздігі жөніндегі орынбасары (ұшу дайындығы жөніндегі).

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
5-қосымша
Нысан

_____ авиациялық бөлімі ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін және авиациялық бөлімнің нөмірі оқиғаларды болғызбау жөніндегі қызметін талдау (20__ жылғы _____) есептік ай

Ескерту. 5-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Ұшу даярлығы жоспарын орындаудың негізгі қортындылары:
  - 1) ұшу ауысымдары саны (жоспарланған/орындалған);
  - 2) жалпы ұшу уақыты (жоспарланған/орындалған);
  - 3) міндеттер бойынша жоспарды орындау (нақты орындалған және орындалмаған міндеттер), оларды орындамау міндеттері.
2. Кезең ішіндегі авиациялық оқиғаларды талдау:
  - 1) бір оқиғаға авиациялық оқиғалардың жалпы саны мен ұшу уақыты;
  - 2) санаттар бойынша (авиациялық оқыс оқиғалар, елеулі авиациялық оқыс оқиғалар, әуе кемесін зақымдаумен болған елеулі авиациялық оқыс оқиғалар) бір оқиғаға авиациялық оқиғалар саны мен ұшу уақыты;
  - 3) фактор-себептер топтары бойынша (1-топ, 2-топ, 3-топ) авиациялық оқиғаларды бөлу;
  - 4) авиациялық оқиғаларды ұшу кезеңдері (ұшыру және басқару, ұшып көтерілу және биікті алу, айнала ұшу, маршрут бойынша ұшу, аймақта басқарып ұшу техникасы

, топпен ұшып жаттығу, әуе нысаналары бойынша жауынгерлік қолдану, жерүсті және теңіз нысаналары бойынша жауынгерлік қолдану, авиациялық техниканы бақылап ұшу, қонуға кіру, қону, басқару) бойынша бөлу;

5) авиациялық оқиғаларды метеожағдайлар (күндіз: жәй және күрделі метеожағдай, түнде: жәй және күрделі метеожағдай) бойынша бөлу;

6) авиациялық оқиғаларды ұшқыш құрамының сыныптық жіктелуі бойынша бөлу.

3. Авиациялық оқиғалардың бір және сол себептер бойынша қайталануы.

4. Жеке құрамның санаттары бойынша бұзушылықтар мен қате әрекет етуінің жалпы сипаты:

1) жауынгерлік (ұшу) даярлығы нормативтеріне сәйкес қанағаттанарлық бағасына келмейтін ұшудың есептік режимдерінен ауытқу;

2) ұшқыш құрамының ұшу міндеттерін (санын) орындау кезінде қате әрекет етуі және олардың себептері.

5. Қатер факторлары туралы әзірленген ескертулерді талдау:

1) қатердің шекті деңгейі туралы ескерту саны және қолайсыз деңгейі туралы ескерту санын көрсетумен (ескертуді әзірлеу себептерін және қауіпті факторларды жою жөнінде шаралар қабылдауды көрсетумен) ескертулердің жалпы саны;

2) ескертуде көрсетілген жойылмаған қауіпті факторлар тізбесі.

6. Талдау кезеңінде ұшу қауіпсіздігі жай-күйін алдыңғы кезеңдегі мен өткен жылғы ұқсас кезеңмен салыстырмалы талдау.

7. Шешу талап етілетін ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері.

8. Ұшқыш құрамның, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының және жерүсті мамандарының ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша білікті кәсіби әрекет етуінің оң мысалдары.

9. Бөлімдерде және оның әрбір бөлімшелерінде ұшу қауіпсіздігін бағалау түрінде қортынды шығару.

10. Командирдің авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі нұсқаулары.

11. Инженерлік-авиациялық қамтамасыз етуде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау

:

1) авиациялық техникада орындалған жұмыс түрлері

АТ түрі	Регламенттік жұмыстар		Ұшуға даярлық				Парктік күндер	Маусымды к қызмет көрсетуге ауыстыру жөніндегі жұмыстар	Сақтау жөніндегі жұмыстар
	Түрі	Саны	Алдын ала	Ұшуалды	Қайталап ұшуға	Ұшудан кейін			

2) авиациялық қозғалтқыштарды ауыстыру (қашан, себебі, негіздемесі, ескертулер мен нәтижелер);

3) мақсатты қарап-тексерулер және тексерулер (қандай, қашан, негіздемесі, ескертулер мен нәтижелер);

4) кезендік жұмыстар (қандай, қашан, ескертулер мен нәтижелер);

5) әскери жөндеу (қандай, қашан, себебі, ескертулер мен нәтижелер);

6) өнеркәсіп бюллетеньдері бойынша жұмыстар (қандай, қашан, негіздемесі, ескертулер мен нәтижелер);

7) авиациялық техникада анықталған істен шығулар мен ақаулықтар;

Р/с №	ӘК түрі (борттық №)	Істен шығу күні және жұмыс түрі	Істен шығу сипаттамасы (мән-жайы)	Себебі	Кінәлілік және салдары	Жойылған күні және тәсілдері
-------	---------------------	---------------------------------	-----------------------------------	--------	------------------------	------------------------------

8) авиациялық техниканың, тренажерлардың жұмыс істеуі

Әуе кемесінің түрі	Істен шығу саны				атқарымы					
	Жалпы	Жерүсті	Әуеде	ӘК-ның істен шығуының себебін ең елеулі авиациялық оқиғаның саны	ӘК-ның істен шығуының себебін ең елеулі авиациялық оқиғаның саны	Жалпы	Жерүсті	Әуеде	Бір істен шығуға	Бір авиациялық оқиғаға

9) істен шығулар мен ақаулықтардан сақтандыру жөніндегі профилактикалық іс-шаралар;

10) авиациялық жою құралдарын қолдану және оларда орындалған жұмыстар:

Авиациялық жою құралдары түрі	Қолданылған саны	Орындалған жұмыстар			
		Регламенттік жұмыстар		Қолдануға дайындау	Маусымдық қызмет көрсету
		Түрі	Саны		

11) инженерлік-авиациялық қызмет мамандарының технологиялық тәртіпті бұзуы:

Р/с №	Авиациялық техникадағы жұмыс күні және түрі	Бұзушылыққа жол берген маманның лауазымы, әскери атағы, тегі, А.Ә. (бар болған кезде)	Бұзушылық сипаттамасы, себебі және салдары	Бұзушылықтарды жою жөнінде қабылданған шаралар және кінәлілерді жазалау
-------	---	---	--	---

12) инженерлік-техникалық құрам жүргізген немесе ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі инженерлік-авиациялық қызмет мамандарын тартумен жүргізілген басқа да іс-шаралар;

13) инженерлік-авиациялық қатынаста ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі шешімдер талап етілетін мәселелер.

12. Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етуде ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау:

Ұшуды жерүсті қамтамасыз ету

Р/с №	Күні	құралдарының істен шығуы, оларды пайдалану кезінде персонал жол берген бұзушылықтар мен олқылықтар	Себебі
----------	------	--	--------

1) ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етудегі бұзушылықтар мен олқылықтардан болған авиациялық оқыс оқиғалар;

2) әуеайлақты күтіп-ұстауда және ұшуға дайындауда жіберілген бұзушылықтар;

3) авиациялық отынды қабылдауды, сақтауды және сапасын бақылауды ұйымдастырудағы кемшіліктер;

4) аккумуляторлық зарядтау станцияларының жұмысындағы кемшіліктер (олқылықтар);

5) әуеайлақта автокөлік, ұшуды жерүсті қамтамасыз ету құралдары және жаяу жүргіншілер қозғалысын ұйымдастырудағы бұзушылықтар;

6) әуеайлақты және әуе қозғалысын басқару объектілерін электрмен жабдықтаудағы бұзушылықтар (олқылықтар);

7) әуеайлақ жабындарының техникалық жай-күйі туралы мәліметтер:

Жабын элементінің атауы	Техникалық жай-күйі	Жалпы алаңы	Бар ақаулары	Ақаулар аukumы (м ² , м ³ , қума м)	Жүргізілген жұмыс түрлері (ауыстыру, жөндеу, құю және т.б.)	Жұмыс аukumы (м ² , м ³ , қума м)
Жасанды жабыны бар ұшу-қону жолағы						
Магистральды басқару жолы						
1,2,3,4-басқару жолдары						
Тұрақ орны						
Оргалық май құю орнының орналасуы						
Топырақты ұшу-қону жолағы						
Бақылау-жуу пункті						
Автомобиль кірме жолдары						

Ескертпе: бағандар әрбір жабын элементі бойынша жеке толтырылады.

8) ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша әуеайлақтық-техникалық тұрғысынан шешу талап етілетін мәселелер.

13. Ұшу қауіпсіздігінің, ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының жай-күйін талдау

1) ұшуды қамтамасыз ету сапасының көрсеткіштері:

Талдау параметрі	Есептік кезеңде	Өткен кезеңде	Өткен жылдың ұқсас кезеңінде
Қамтамасыз етілген оқу-жаттығу ұшулар ауысымы саны			
Ұшуды қамтамасыз етуге орташа баға			
Ұшуды қамтамасыз етуде анықталған кемшіліктер, барлығы:			
Авиациялық техниканың бір кемшілікке ұшуы, сағат:			

2) байланыс және радиотехникалық құралдары (одан қарай РТҚ) сенімділігінің көрсеткіштері:

Талдау параметрі	Есептік кезеңде	Өткен кезеңде	Өткен жылдың ұқсас кезеңінде
РТҚ техникалық әзірлігі коэффициенті			
РТҚ-ның орташа қолданылу мерзімі, жыл			
ОЖҰ-ны қамтамасыз ету кезінде РТҚ-да анықталған ақаулықтар:			
істен шығу			
зақымдану			
ақаулық			
авария			
Авиациялық техниканың бір ақаулыққа ұшу уақыты, сағат			

3) жеке құрамның даярлық деңгейі (талдауда тек жартыжылдық және бір жыл үшін)

Әскери қызметшілер санаты	Даярланған мамандар саны				
	шебер	1-сыныпты	2-сыныпты	3-сыныпты	сыныпсыз
Офицерлер					

Келісім-шарт әскери қызметшілер					
Әскерге шақыру бойынша әскери қызметшілер					

4) Есептік кезеңдегі РТҚ ақаулығының себептері (талдауда тек жартыжылдық және біржыл үшін):

Өндірістік-техникалық кемшіліктер бойынша											
Бөлшектер мен құралдардың істен шығуы											
Зауыттың ақаулар (монтаждау, жинау)	Сапасы жөндеу	блоктың, модульдің, платаның, бөлшектің істен шығуы	бағдарламалық қамтамасыз етудің істен шығуы (іркiлiсi)	бiрiншi немесе екiншi электр қоректендiрудiң iстен шығуы	мониторингтеу және басқару аппаратының, индикация панелiнiң iстен шығуы	Беру-рету блоктарының (құрылымының) істен шығуы	антенна-фидерлік құрылымының істен шығуы	монтаждау тартқыштары, жиынтық қосқыш кабельдері, толқын-сулы және жоғары жиілікті тракттар оқшаулағышының бұзылуы, кабельдік ажыратқыштардың істен шығуы	схема (қозғалтқыш, редуктор, тістегершік, мойынтірек) механикалық элементтерінің істен шығуы	ақпаратты трансляциялау желісінің (модемдердің, байланысты-оптикалық желілерінің, телебақару және теледабылдама желілерінің) істен шығуы	анықталмаған себеп

Кестенің жалғасы

Пайдалану себептері бойынша					Басқару себептері бойынша		
техниканы нашар білу	пайдалану қағидаларын бұзу	техникалық қызмет көрсетуді уақтылы орындамау	техникалық қызмет көрсетуді уақтылы орындамау	нашар техникалық бақылау	жабдықты бұзу	метеожағдайдың және сыртқы факторлардың ықпал етуі	бөлшектер мен аспаптардың табиғи тозуы

5) ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктер себептерді (талдауда тек жартыжылдық және біржыл үшін):

--	--	--	--	--	--

Мыналарға байланысты жеке құрам кінәсінан			Мынадай себеп бойынша құралдың ақаусыздығынан			Мыналар уақытында кемшілік анықталды			
байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының ұшуды қамтамасыз етуге сапалы дайындамау	жеке құрамның тәртіпсіздігі және қызметтік міндеттеріне немқұрайлы қарауы	жеке құрамның жауынгерлік кезекшілікті атқаруға даярланбауы, өз міндеттерін нақты білмеуі және құралдардың тактикалық-техникалық мүмкіндігін және олардың қадағалау аппараты расын қолдана алмауы	құралдарға техникалық қызмет көрсету және ұшып пайдалану ауқымын және мерзімін бұзу	құралдардың конструкторлық-өндірістік кемшіліктері	құралдардың сапалы жөндемеуі	алдын ала даярлау	ұшуалды даярлық	ұшуды қамтамасыз ету	ұшудан кейін даярлық
ЖҚ-ҚСД	ЖҚ-ТСН	ЖҚ-КДМ	ЖҚ-ТҚБ	КӨК	ҚСД	ААД	ҰАД	ҰҚ	ҰҚД

6) ұшуды қамтамасыз ету сапасын нашарлатуға (жақсартуға) әкеп соқтыратын себептерді бағалау;

7) радиотехникалық құралдар сенімділігін төмендетуге (арттыруға) әкеп соқтыратын себептерді бағалау:

8) ұшуды қамтамасыз етудегі кемшіліктер және РТҚ ақаулықтары профилактикасы үшін қандай қосымша іс-шаралар жүргізілді (жоспарланды):

9) ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша радиотехникалыққа қатынаста шешім қабылдау талап етілетін мәселелер;

Қорытынды: Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етудегі ұшу қауіпсіздігінің жай-күйі есептік кезеңде _____ бағаланады.

14. Метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етудегі ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау:

1) ұшуды метеорологиялық қамтамасыз ету техникалық құралдарының жай-күйі (бар болуы, жиынтықтылығы), проблемалық мәселелер;

2) ұшуды орнитологиялық қамтамасыз ету бойынша проблемалық мәселелер (құстарды үркітудің активті, пассивті, акустикалық және биоакустикалық құралдар жай-күйі, әуе кемелерінің құстармен соқтығысуы, әуеайлақ ауданында құстардың шоғырлану орындарының болуы);

3) ауа-райы болжамындағы қателер және ұшуға басшылық жасау тобының персоналын және ұшқыш құрамды ауа-райының қауіпті құбылыстары туралы уақтылы хабардар етепеу;

4) ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз ету жөніндегі бұзушылықтардан және олқылықтардан болған авиациялық оқыс оқиғалар;

5) ұшқыш құрамды және ұшуға басшылық жасау топтарының персоналына басшылық жасау басшылық құрамының метеорологиялық жағдайларды ескермеуі, әуе кемелерінің экипаждарын олардың даярлық деңгейіне және ұшу тапсырмасын орындау сипатына сәйкес келмейтін метеожағдайларда ұшуға жіберу;

6) ауа-райын радиолокациялық және әуеден барлауды қанағаттанарлықсыз ұйымдастыру, әуе кемелерінің ұшқыш экипажынан ауа-райы туралы объективті емес ақпараттар;

7) әуеайлақтардың белгіленген минимумына сәйкес келмейтін техникалық метеорологиялық жарактануы;

8) метеорологиялық және орнитологиялық тұрғыдан ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша шешу тулап етілетін мәселелер.

15. Медициналық қамтамасыз етудегі ұшу қауіпсіздігінің жай-күйін талдау:

1) ұшқыш құрамның денсаулық жағдайы;

2) ұшуды медициналық қамтамасыз етудегі талаптарды бұзу жағдайлары (ұшқыш құрамының және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының ұшуалды демалу режимін бұзуы, ұшуды орындау уақытында авиациялық персонал денсаулық жағдайының нашарлауы, ұшқыш құрамының және ұшуға басшылық жасау тобының демалыс аралық мерзімдерін бұзуы, дәрігерлік-ұшқыш комиссиясы, терең медициналық қарап-тексеру мерзімдерінің өтіп кетуі);

3) ұшуды медициналық қамтамасыз етуде жол берілген бұзушылықтардан және кемшіліктерден авиациялық оқыс оқиғалар;

4) ұшуды медициналық қамтамасыз ету бойынша шешу тулап етілетін мәселелер.

17. Бағдарлама іс-шараларын орындауды талдау:

1) Бағдарлама іс-шараларын толық және сапалы орындауды бағалау;

2) Бағдарламаны түзету қажеттілігі;

3) анықталған қауіпті факторлар бойынша және жаңа міндеттерді ескере отырып, қандай қосымша профилактикалық іс-шаралар әзірленді.

Авиациялық бөлім командирі _____ бөлім нөмірі _____

_____ әскери атағы Т.А.Ә. (бар болған кезде)

Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмыстың жай-күйін бағалау

Ескерту. 5-1-қосымшамен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі профилактикалық жұмыс мынадай көрсеткіштер бойынша бағаланады:

Көрсеткіштер	Көрсеткіштерді бағалауөлшемшарттары			
	"өте жақсы"	"жақсы"	"қанағаттанарлық"	"қанағаттанарлықсыз"
Авиациялық қызметті регламенттейтін басшылық құжаттар талаптарының сақталуы	Нормативтік құжаттармен айқындалған ұшуды ұйымдастырумен, жүргізумен, басқарумен және қамтамасыз етумен байланысты барлық іс-шаралар толық көлемде орындалады	Қолайлы тәуекел факторларына сәйкес келетін нормативтік актілердің талабынан шамалы ауытқулар бар	Нормативтік актілердің талаптарынан ауытқулар арасында жол берілетін тәуекел факторлары деп жіктелетіндері бар	Нормативтік актілердің талаптарынан ауытқулар арасында қолайсыз тәуекел факторлары деп жіктелетіндері бар
	Авиациялық оқиғаларды болғызбау бағдарламасы әзірленген, оның мазмұны Нұсқаулыққа сәйкес келеді. Бағдарлама жүргізіледі, жоспарланған барлық іс-шара уақтылы орындалады. Ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарлары тексерілетін кезеңінің барлық айларына әзірленген және тиісті командир бекіткен. Жоспарлар	Талаптар "өте жақсыға" орындалады, бұл ретте жиі болмайтын мынадай түрдегі кемшіліктер бар: жоспарлау құжаттарын уақтылы әзірлемеу (бекітпеу, жүргізбеу)	Жиі сипатта болады . жоспарлау құжаттарының уақтылы орындалмауы (бекітілмеуі, жүргізілмеуі)	Авиациялық оқиғаларды болғызбау (бағдарламасы әзірленбеген немесе ай сайынғы ұшу

<p>Авиациялық оқиғаларды болғызбау жөніндегі жұмысты жоспарлау</p>	<p>Бағдарламаға сәйкес келеді, жүргізіледі, жоспарланған барлық іс-шара уақтылы орындалды (мерзімдерін бұзбай орындалады). Инспекциялау (тексерулер), авиациялық оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша профилактикалық іс-шаралар жоспарлары уақтылы әзірленген, тексеру актісіне сәйкес келеді, тиісті командир бекіткен. Жоспарлар жүргізіледі, жоспарланған барлық іс-шара орындалған (мерзімдерін бұзбай орындалады). Жоспарлау құжаттарының іс-шаралары лауазымды адамдарға (орындаушыларға) уақтылы жеткізілді.</p>	<p>немесе жоспарланған кейбір іс-шаралардың уақтылы орындалмауы немесе жоспарлау құжаттарының Нұсқаулық (тексеру актілерінің) талаптарына құрылымы және/немесе мазмұны бойынша шамалы сәйкес келмеуі немесе жоспарланған іс-шаралардың орындаушыларға уақтылы жеткізілмеуі.</p>	<p>немесе жоспарланған іс-шаралардың уақтылы орындалмауы немесе жоспарлау құжаттарының Нұсқаулық (тексеру актілерінің) талаптарына құрылымы және/немесе мазмұны бойынша елеулі сәйкес келмеуі немесе жоспарланған іс-шаралардың орындаушыларға уақтылы жеткізілмеуі.</p>	<p>қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарлары орындалмайды немесе Инспекциялау (тексерулер), авиациялық оқиғаларды тергеп-тексеру нәтижелері бойынша профилактикалық іс-шаралар жоспарлары әзірленбеген.</p>
<p>Ұшуға қауіпсіздік шараларын әзірлеу және ұшқыш құрамына жеткізу</p>	<p>Басшы құрам өз қызметінде ұшуды ұйымдастыруды, орындауды және қамтамасыз етуді регламенттейтін құжаттардан жалпы қауіпсіздік шараларын пайдаланады. Бөлімде қауіпсіздіктің арнайы шаралары әзірленген және Нұсқаулықтың 95 – 98-тармақтары ескерілген. Оқу-жаттығуларда (көрсетулерде) ұшу</p>	<p>Талаптар "өте жақсыға" орындалады, бұл ретте ұшу қауіпсіздігі жай-күйіне ықпал етпейтін ескертулер бар: жалпы қауіпсіздік шараларын қолдану бойынша немесе қауіпсіздіктің арнайы шараларын әзірлеуге немесе</p>	<p>Бөлімде қауіпсіздіктің арнайы шаралары әзірленген және Нұсқаулықтың 95 – 98-тармақтары ескерілмей жасалған немесе нақты ұшуға қауіпсіздік шаралары магнитофонға жазбай жеткізіледі немесе оқу-жаттығуларда (көрсетулерде) ұшу</p>	<p>Басшы құрам өз қызметінде ұшуды ұйымдастыруды, орындауды және қамтамасыз етуді регламенттейтін құжаттардан жалпы қауіпсіздік шараларын ескермейді немесе бөлімде қауіпсіздіктің арнайы шаралары әзірленбеген немесе мемлекеттік</p>

	<p>қауіпсіздігі бойынша мемлекеттік авиацияның басқару органы әзірлеген нұсқаулар бар. Нақты ұшуға қауіпсіздік шаралары магнитофонға жазу арқылы жеткізіледі.</p>	<p>нақты ұшуға қауіпсіздік шараларын жеткізу кезінде объективті бақылауды ұйымдастыру бойынша</p>	<p>қауіпсіздігі бойынша мемлекеттік авиацияның басқару органы әзірлеген нұсқаулар орындалатын ұшу сипатына сәйкес келмейді.</p>	<p>авиацияның басқару органы оқу-жаттығуларда (көрсетулерде) ұшу қауіпсіздігі бойынша нұсқауларды әзірлемеген.</p>
<p>Жедел және кезеңдік ақпаратты зерделеу</p>	<p>Жедел ақпарат барлық ұшқыш құрамына жеке есепті жүргізумен жеткізіледі. Жедел ақпаратты зерделеу белгіленген мерзімдерде жүргізіледі. Жедел ақпарат жедел ақпаратты есепке алу журналына уақтылы енгізілген. Мерзімдік ақпарат түскеннен кейін мамандарға бір апта мерзімінен кешіктірмей жеткізіледі. Жедел (мерзімдік) ақпаратта көрсетілген кемшіліктерді болғызбау жөніндегі іс-шаралар жоспарланған және толық көлемде орындалған.</p>	<p>Жедел ақпарат барлық ұшқыш құрамына жеке есепті жүргізбей жеткізіледі немесе жедел ақпаратты зерделеу кезінде белгіленген мерзімдердің шамалы бұзуға жол беріледі немесе жедел ақпарат жедел ақпаратты есепке алу журналына уақтылы енгізілмейді немесе түскеннен кейін мерзімдік ақпаратты мамандарға жеткізу бір апта мерзімнен асып кетеді немесе жедел (мерзімдік) ақпаратта көрсетілген кемшіліктерді болғызбау бойынша жоспарланған іс-шаралар толық көлемде, шамалы ескертулермен орындалған.</p>	<p>Жедел ақпарат барлық ұшқыштар құрамына жеткізілмейді және/немесе жеке есеп жүргізілмейді немесе жедел ақпарат белгіленген мерзімдердің елеулі бұзумен зерделенеді немесе жедел ақпарат жедел ақпаратты есепке алу журналына енгізілмейді немесе мерзімдік ақпарат мамандарға жеткізілмейді немесе жедел (мерзімдік) ақпаратта көрсетілген кемшіліктерді болғызбау бойынша жоспарланған іс-шаралар толық емес көлемде және/немесе елеулі ескертулермен орындалған.</p>	<p>Жедел және мерзімдік ақпарат жеке құрамға жеткізілмейді немесе жедел (мерзімдік) ақпаратта көрсетілген кемшіліктерді болғызбау бойынша іс-шаралар жоспарланбаған немесе жедел (мерзімдік) ақпаратта көрсетілген кемшіліктерді болғызбау бойынша жоспарланған іс-шаралар орындалмайды.</p>
	<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша конференция белгіленген кезеңділікпен өткізілген. Конференцияның жоспарлаушы, басқару және есептік құжаттары уақтылы және</p>		<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша конференция атүсті немесе төмен ұйымдастырушылық деңгейде өткізілген немесе</p>	

<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша конференция (тек мемлекеттік авиацияның басқару органдары үшін)</p>	<p>толық көлемде әзірленген. Конференция нәтижелері бойынша орындалуы әлеуетті түрде ұшу қауіпсіздігі деңгейін арттыруға әкелетін пәрменді ұсынымдар қабылданған. Конференция қорытындылары бойынша қатысушылар ұшуды басқару және қамтамасыз ету қызметтері бойынша тәжірибе алмасты.</p>	<p>Талаптар "өте жақсыға" орындалады, бірақ конференцияны ұйымдастыруға және өкізуге мемлекеттік авиацияның басқару органдары тарапынан елеусіз ескертулер бар</p>	<p>конференция нәтижелері бойынша орындалуы әлеуетті түрде ұшу қауіпсіздігі деңгейін арттыруға әкелетін пәрменді ұсынымдар қабылданбаған немесе конференция ұшуды басқару және қамтамасыз ету қызметтері бойынша тәжірибе алмасуға әкелмеді.</p>	<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша конференция өткізілген жоқ.</p>
<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар</p>	<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар жоспарланған, авиациялық оқиғаларды болғызбау бағдарламасында көрсетілген, айлық жоспарларға және сабақтар кестелеріне енгізілген, үнемі өткізіледі. Арнайы сабақтар тақырыбы мен мазмұнында Нұсқаулықтың 138-тармағында айқындалған мақсатқа қол жеткізілген. Арнайы сабақтар қатысты бөлігінде барлық авиациялық персоналға жеткізілген. Арнайы сабақтар бойынша есепке алу-есеп беру материалы бар,</p>	<p>Талаптар "өте жақсыға" орындалады, бірақ елеусіз кемшіліктер бар: арнайы сабақтардың тақырыбы мен мазмұнын жоспарлауда, оларды есепке алуда және материалдарын сақтауда немесе арнайы сабақтар материалдары авиациялық персоналдың 90% азына жеткізілген.</p>	<p>Ұшу қауіпсіздігі бойынша арнайы сабақтар жоспарланған, бірақ авиациялық оқиғаларды болғызбау бағдарламасында көрсетілмеген немесе айлық жоспарларға және сабақтар кестелеріне енгізілмеген немесе үнемі жүргізілмейді немесе арнайы сабақтар тақырыбы мен мазмұнында Нұсқаулықтың 138-тармағында айқындалған мақсатқа қол жеткізілмеген немесе арнайы сабақтар материалдары авиациялық персоналдың 60% азына жеткізілген. немесе арнайы сабақтар бойынша есепке алу-есеп</p>	<p>Арнайы сабақтар жоспарланбайды және/немесе жүргізілмейді немесе авиациялық персоналды арнайы сабақтармен қамту 30% азды құрайды немесе жоспарланған арнайы сабақтардың көп бөлігінің тақырыбы мен мазмұнында ұшу қауіпсіздігін басқарумен және қамтамасыз етумен</p>

	<p>белгіленген тәртіппен сақталады .</p>		<p>беру материалдары жоқ немесе дұрыс сақталмаған.</p>	<p>байланысты емес материалдар бар.</p>
<p>Апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету бойынша кешенді жаттығулар</p>	<p>Жаттығулар кезеңділігі жылына 2 реттен сиретпей ұйымдастырылған. Кешенді жаттығудың ұйымдастырушылы қ-әдістемелік құжаттары толық көлемде жасалған. Жеке құрам апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету бойынша қажетті дағдылар мен шеберлікті меңгерген (бекіткен).</p> <p>Жеке құраммен жаттығуды талдау жүргізілген. Есепке алу-есеп беру материалы бар, белгіленген тәртіппен сақталады .</p>	<p>Талаптар "өте жақсыға" орындалады, бірақ елеусіз кемшіліктер бар:</p> <p>кешенді жаттығуды жоспарлауда, ұйымдастыруда, өткізу әдістемесінде немесе есепке алу-есеп беру құжаттамасының сақталуында немесе кешенді жаттығуға жетекшілерді дайындауда және/немесе олардың оқу материалын беруінде ескертулер болған. немесе кешенді жаттығуды өткізу қорытындылары бойынша жеке құрам қажетті дағдылар мен шеберлікті толық меңгермеген.</p>	<p>Кешенді жаттығулар ұйымдастырылған, бірақ:</p> <p>кешенді жаттығудың ұйымдастырушылы қ- әдістемелік құжаттары толық көлемде жасалмаған немесе жеке құрам апатқа ұшыраған әуе кемесінің экипажына көмек көрсету бойынша қажетті дағдылар мен шеберлікті іс жүзінде меңгермеген (бекітпеген) немесе жаттығуды өткізу қорытындылары бойынша жеке құраммен талдау жүргізілмейді немесе есепке алу-есеп беру материалы жоқ.</p>	<p>Кешенді жаттығулар жылына екі реттен сиретпей жүргізіледі немесе жүргізілмейді. немесе кешенді жаттығуды ұйымдастыру және/немесе оны өткізу әдістемесі қажетті дағдылар мен шеберлікті меңгеруге (бекітуге) әкелген жоқ.</p>
	<p>Ұшуда ерекше жағдайларды зерделеу бойынша теориялық сабақтар Нұсқаулықтың 178-тармағында белгіленген кезеңділікпен жоспарланған және уақтылы жүргізіледі . Сабақтарды өткізу туралы мәліметтер с ы н ы п журналдарында көрсетілген. Авиациялық тренажерлардағы (әуе кемелерінің кабиналарындағы)</p>	<p>Ұшуда ерекше жағдайларды зерделеу бойынша теориялық сабақтар Нұсқаулықтың 178-тармағында белгіленген кезеңділікпен жоспарланған, бірақ олардың уақтылы өткізілмеуі туралы мәліметтер бар (немесе сынып журналдарында жазулар жоқ) немесе авиациялық тренажерлардағы (әуе кемелерінің кабиналарындағы) ұдайы тәжірибелік сабақтар ұйымдастырылған, бірақ</p>	<p>Ұшуда ерекше жағдайларды зерделеу бойынша теориялық сабақтар Нұсқаулықтың 178-тармағында белгіленген кезеңділікті бұзумен жоспарланған, оларды өткізбегені туралы жеке оқиғалар бар (немесе сыныптық журналдарда жазулар жоқ). немесе авиациялық тренажерларда (әуе кемелерінің кабиналарында) практикалық</p>	<p>Ұшуда ерекше жағдайларды зерделеу бойынша теориялық сабақтар жоспарланбаған немесе статикалық тренажерларда (әуе кемелерінің кабиналарында) практикалық сабақтар ұйымдастырылмаған немесе ұшқыш құрамында ұшуда ерекше</p>

<p>Ұшқыш құрамын ұшуда ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға даярлау</p>	<p>практикалық сабақтар бөлімнің ұшқыш құрамын толық қамтумен ұдайы негізде ұйымдастырылған. Бөлімде пайдаланылатын әуе кемелерінің типтеріне кешенді тренажерлар бар немесе олар болмаған кезде бөлімнің барлық ұшқыш құрамы басқа авиациялық бөлімдердегі тренажерларда (олар бар болған жағдайда) кезеңдік оқытып-үйретумен өтеді.</p>	<p>оқытып-үйретумен бөлімнің кемінде 90% аз ұшқыш құрамы қамтылған. Ұшқыш құрамының ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдар бойынша тұрақты дағдылары бар немесе бөлімде пайдаланылатын әуе кемелерінің типтеріне кешенді тренажерлар болмаған кезде басқа авиациялық бөлімдердегі тренажерларда (олар бар болған жағдайда) кезеңдік оқытып-үйретуді бөлімнің 90% дейін аз ұшқыштар құрамы өтеді.</p>	<p>сабақтар ұдайы ұйымдастырылмаған немесе ұшқыш құрамында ұшуда ерекше жағдайлардағы іс-қимылдардың әлсіз дағдылары бар немесе бөлімде пайдаланылатын әуе кемелерінің типтеріне кешенді тренажерлар болған кезде басқа авиациялық бөлімдердегі тренажерларда (олар бар болған кезде) кезеңдік оқытып-үйретуді бөлімнің 60% дейін аз ұшқыш құрамы өтеді.</p>	<p>жағдайлардағы іс-қимылдардың дағдылары жоқ немесе бөлімде пайдаланылатын әуе кемелерінің типтеріне кешенді тренажерлар жоқ, бұл ретте бөлімнің ұшқыш құрамы басқа авиациялық бөлімдердегі тренажерларда (олар бар болған кезде) оқытып-үйрету үшін жіберілмейді.</p>
---	---	--	--	---

1. Ұшу қауіпсіздігін басқару бойынша қызмет тиімділік көрсеткіші бойынша бағаланады – Э ұқбж

$$Э_{\text{ұқбж}} = \frac{(N_{\text{аф}} + K_{\text{қф}}/10) - N_{\text{бо}}}{N_{\text{жалпы}}}$$

$K_{\text{қф}}$ – іс-шаралар толық көлемде орындалған, авиациялық бөлімдерде әзірленген катер факторлары туралы ескертулер саны;

$N_{\text{аф}}$ – $N_{\text{аф}}$ – әскери бөлімде лауазымды адамдардың себеп-факторлардың ("адами фактор") бірінші тобы бойынша анықталған авиациялық оқыс оқиғалардың саны;

$N_{\text{бо}}$ – басқару органдар (мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы) лауазымды адамдарының себеп-факторлардың ("адами фактор") бірінші тобы бойынша анықталған авиациялық оқыс оқиғалардың саны;

$N_{\text{жалпы}}$ – авиациялық бөлімде себеп-факторлардың ("адами фактор") бірінші тобы бойынша анықталған авиациялық оқыс оқиғалардың жалпы саны.

Көрсеткіштің алынған мәні ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметті бағалау кестеге сәйкес айқындалады

Э ұқбж	Ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметті бағалау	Авиациялық бөлімнің ҰҚБЖ тиімділігінің өлшемшарттары

$\geq 0,8$	өте жақсы	ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметтің тиімділігі
$0,79 \div 0,35$	жақсы	ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметтің нәтижелілігі
$0,34 \div 0$	қанағаттанарлық	ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызметтің жеткіліктілігі
$-0,01 \div -1$	қанағаттанарлықсыз	тиімсіз (қолайлы емес) ұшу қауіпсіздігін басқару жөніндегі қызмет

Ескертпе: авиациялық бөлімде себеп-факторлардың ("адами фактор") бірінші тобы бойынша авиациялық оқыс оқиғалар болған кездетіімділік көрсеткіші (Э ұқбж) Кқф/10 қатынасымен айқындалады.

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
6-қосымша

Ұшуды басқару мен әуе қозғалысын ұйымдастырудағы қауіпті факторлардың ықпал етуін болдырмау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
1. "Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы" 2010 жылғы 15 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы 15-бабының 11) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясының ұшуын жүргізу қағидаларын сақтаудағы бұзушылықтар.	1. Арнайы уәкілетті органның мемлекеттік авиация авиациялық персоналы қызметіне мемлекеттік бақылауды жүзеге асыруы. 2. Аға авиациялық бастықтар (тексерушілер) тарапынан тікұшақтардың ұшуына, әуеайлақтан тыс ұшу мен ұшып өтуге басшылық жасауды ұйымдастыру ерекшеліктерін ескере отырып, белгіленген тәртіптің және ұшуды басқару (әуе қозғалысына қызмет көрсету) қағидаларының сақталуына ұдайы бақылау. 3. Командирлердің (бастықтардың, тексерушілердің) ұшу процесінде белгіленген тәртіп пен ұшуды басқару (әуе қозғалысына қызмет көрсету) қағидаларын сақтауда бұзушылықтарды (олқылықтарды) анықтаған жағдайда олар ұшуды шектеуге немесе тоқтатуға шешім қабылдауы.
2. Ұшуды басқаруға жеке даярлау кезіндегі ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының немқұрайлылығы	1. Ұшуға басшылық жасауға даярланбаған мамандарды жіберуді болдырмау мақсатында ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдары әзірлігіне жан-жақты бақылауды ұйымдастыру, кезекші ауысымдарға нұсқау беруді және олардың жұмысына талдау жүргізу. 2. Олардың жеке әзірлігінде кемшіліктер анықталған жағдайда әуе қозғалысын басқару органдары ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдарына ұшуды басқару даярлығына қосымша

	уақыт беру немесе ұшуды басқарудан (әуе қозғалысын басқарудан) шеттетуге.
<p>3. Ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының жеткіліксіз кәсіби даярлығы</p>	<p>1. Ұшуға басшылық жасау тобының лауазымды адамдарында және әуе қозғалысын басқару органдарының кезекші ауысымдарында арнайы даярлықтың, қажет болған кезде ұшуға басшылық жасауға (әуе қозғалысын басқаруға) сертификаттың (куәліктің) және тиісті рұқсатнаманың болуы.</p> <p>2. Ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдарында даярлық орталықтарының (оқу орындарының) арнайы курсатарындағы даярлықтың болуы.</p> <p>3. Ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) барлық лауазымды адамдарымен білімді тексеру және олардың кәсіби даярлығын арттыру мақсатында жиындар (арнайы сабақтар) өткізу.</p> <p>Жиындарды өткізу нәтижелері бойынша ұшуға басшылық жасау тобы адамдарының кәсіби даярлық бойынша кемшіліктерін және оларды жою мерзімдерін көрсетумен, сынақтар тапсыру нәтижелері бойынша оларды ұшуға басшылық жасауға жіберу туралы тиісті командирлердің (бастықтардың) бұйрықтары шығарылады.</p> <p>4. Жаттықтыруларды жүргізу үшін сандық оқу-жаттығу тренаждарын (тренаждарды) пайдалану. Басқару пункттерінің жұмыс орындарын автоматтандырылған басқару құралдарымен жабдықтау.</p> <p>5. Ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының жаттыққандығы деңгейіне ұдайы бақылауды ұйымдастыру, ұшуды басқаруда (әуе қозғалысын басқаруда) үзілістердің болмауы, даярлықтың нақты деңгейін ескере отырып, белгіленген мерзімдерден асатын үзілістер болған кезде ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдарын ұшуды басқаруға (әуе қозғалысын басқаруға) жіберуде әдістемені қатаң сақтау.</p>
<p>4. Ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының өзара іс-қимылындағы бұзушылықтар (олқылықтар)</p>	<p>Әуе қозғалысын басқару органдары орталықтарының әскери және азаматтық секторларының өзара іс-қимыл тәртібін сақтауы, ол әуе қозғалысын басқару органдары орталықтарының әскери және азаматтық секторлары кезекші ауысымдары лауазымды адамдарының өзара және қызметі әуе кеңістігін пайдаланумен байланысты басқа да органдармен өзара іс-қимылы жөніндегі нұсқаулықпен айқындалады.</p> <p>Орталықтың әскери және азаматтық секторларының кезекші ауысымдары ортақ залда орналастыру.</p>

	<p>Ұшудың әртүрлі кезеңдерінде әуе кемелері экипаждарын басқару, ұшуда ерекше (авариялық) жағдайлардың туындауы, ұшуды басқару құралдарының толық немесе ішінара істен шығулары кезінде ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының өзара іс-қимылын ұйымдастыру бойынша кезеңдік тренаждарды (жаттықтыруларды) ұйымдастыру және өткізу.</p>
<p>5. Жұмыс қабілетінің төмендеуі салдарынан ұшуға басшылық жасау тобы (әуе қозғалысын басқару органдары) лауазымды адамдарының бұзушылықтары (олқылықтары немесе қателіктері)</p>	<p>Ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдарын жыл сайынғы міндетті медициналық куәландыру, ұшуалды даярлық кезеңінде медициналық тексеруден өту.</p> <p>Ұшудың жоспарлы кестелерін ұшуға басшылық жасау тобының (әуе қозғалысын басқару органдарының) лауазымды адамдарына жүктемелердің олардың кәсіби даярлығы деңгейіне (сағат бойынша ұшулар қарқындылығы, бірдей уақытта басқарудағы әуе кемелері экипаждарының саны, ұшу міндеттерінің сипаты және т.б.) сәйкес келуін талдау.</p>

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
7-қосымша

Ұшуды ұйымдастырудағы және жүргізудегі қауіпті факторлардың ықпал етуін болдырмау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
<p>1. Оқу-жаттығуларды, жауынгерлік оқ атуларды орындау кезінде авиациялық жүйеде әрекет ететін қауіпті факторлар</p> <p>авиациялық бөлімдерге күрделілігі мен ауқымы бойынша олардың мүмкіндіктерінің шегінен шығатын міндеттер қою;</p> <p>әуе кемелерінің жарықшақтардың жан-жаққа ұшуы аймағына түсуінің және оның жойылуының, жер (су) бетімен соқтығысуының, шабуылдаудың шиеленістен тыс бұрыштарына шығуының және иірімге құлдырауының (құлауының) себебі болып табылатын маневр жасау және оларды орындау кезінде, көздеу кезінде және оқ ату сәтінде, авиациялық зақымдау құралдарын қолданғаннан кейін қауіпсіздік маневрін орындау кезінде ұшу параметрлерін ұстамау;</p> <p>бірге ұшатын әуе кемелерінің жарықшақтармен зақымдануына немесе алда ұшып келе жатқан әуе кемесінің (жетекші) авиациялық зақымдау</p>	<p>жауынгерлік атыстар мен оқу-жаттығуларды орындауды регламенттейтін құжаттарды әзірлеу, тапсырманы орындау шарттары өзгерген кезде оларға толықтыруларды уақтылы енгізу;</p>

<p>құралдарымен зақымдануына ықпал ететін топта ұшу (жауынгерлік) реттілігі параметрлерін сақтамау ;</p> <p>ұшқыштар құрамының және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының іс жүзіндегі кәсіби даярлығы деңгейін, қолданылатын авиациялық зақымдау құралдарының ерекшеліктерін, нақты метеорологиялық жағдайларды ескермей, қауіпсіздік шараларын айқындау;</p> <p>қойылған міндеттерді орындау сапасына жауапкершілікпен қарауға, жауынгерлікке жақындатылған жағдайларда нақты әуе (жерүсті) нысаналары бойынша авиациялық зақымдау құралдарын</p>	<p>ұшқыштар құрамы жаттыққандығының іс жүзіндегі деңгейіне сүйене отырып, жауынгерлік реттілік параметрлерін, атыстарды орындау шарттарын айқындау.</p>
<p>іс жүзінде қолдануға байланысты жеке құрамның барлық санатының жоғары психикалық-эмоционалдық күйзелісі.</p>	
<p>2. Көрсету ұшуын орындау кезінде авиациялық жүйеде болатын негізгі қауіпті факторлар</p>	
<p>көрсетушілердің бар болуына және төмен биіктіктерде ұшуды басқару фигураларын жылдам орындауға байланысты ұшқыштар құрамының психикалық-эмоционалдық күйзелісінің артуы;</p> <p>төмен биіктіктерде елді мекен үстінен ұшуда авиациялық техниканың істен шығуы кезінде (әсіресе қуат қондырғылары істен шыққан кезде) әуе кемесі экипажының шешім қабылдау бойынша шектеулі мүмкіндіктері;</p> <p>әуе кемелері экипаждарының авиациялық техниканың елеусіз істен шығуы (олардың пікірі бойынша) және экипаждардың даярлық деңгейінің метеорологиялық жағдайларға сәйкес келмеуі кезінде көрсету ұшуын</p> <p>дереу тоқтатуға әзір болмауы;</p> <p>олардың тез өтуіне байланысты ұшуда ерекше жағдайлар туындаған кезде әуе кемелерінің экипаждарына көмек көрсету бойынша ұшуға басшылық жасау тобы персоналының шектеулі мүмкіндіктері;</p> <p>шектелген ұшу режимінде және ұшуды пайдалану шектеулері бойынша басшылық жол берген шектерден тыс жоғары ұшуды басқарудың жаңа фигураларын орындау.</p>	<p>авиациялық жүйенің барлық элементтерін және олардың жұмыс істеуінің нақты жай-күйін ескеру;</p> <p>авиациялық бөлімдер әуе кемелерінің экипаждары қатарынан пилотаж топтарына кандидаттарға қойылатын талаптарды пысықтау және қатаң орындау, олардың денсаулығының нақты жағдайын, теориялық білімі мен ұшуды басқару техникасы деңгейін талдау және практикалық тексеру;</p> <p>көрсету ұшуын орындайтын әуе кемелерінің экипаждарына арналған арнайы бағдарламаларды толық көлемде меңгерген тек даярланған ұшқыштардың (экипаждардың) көрсету ұшуды орындауы;</p> <p>метеорологиялық немесе міндеттерді орындаудың өзге де жағдайлары күрделенген кезде көрсету ұшуын уақтылы тоқтату (оңайлату жағына өзгерту).</p>
<p>3. Әуе тасымалдарын орындаудағы қауіпті факторлар</p>	
<p>әуе кемелерінің экипаждарын азаматтық авиация және басқа да ұйымдар әуеайлақтарынан (тікұшақ айлақтарынан, алаңдардан) әуе кемелерінің ұшып шығуын, қонуын ұйымдастыру мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы жеткілікті хабардар етпеу;</p> <p>әуе кемелерінің экипаждарына олардың мүмкіндіктеріне сәйкес келмейтін, әуе кемелерінің</p>	

тиеу жөніндегі тактикалық-техникалық сипаттамалары шегінен шығатын міндеттер қою; орналасу әуеайлақтарынан ұзақ қашықтықта болған кезде әуе тасымалдарын орындау;

ұшқыш экипаждарын тұрақты орналасу орындарынан қашықтықтағы ұзақ жұмысқа даярлаудағы кемшіліктер, олардың техникалық қызмет көрсету (техникалық пайдалану) регламентінде көзделген әуе кемелерін ұшуға даярлаудың барлық түрлерін орындауға әзір болмауы;

әуе кемелері экипаждары мүшелерінің пайдалану құжаттамасының талаптарын және функционалдық міндеттерін орындамауы;

әуе кемелерінің, оның ішінде стандартты емес жүктерді тасымалдауды орындау кезінде ұшу салмағының шегінен асып кетуі;

жолаушыларды тасымалдаудың белгіленген нормаларынан асып кетуі және оларды әуе кемесінің бортына дұрыс орналастырмау;

халықаралық әуе жолдарында ұшу кезінде әуе кемелерін сақтандырудың болмауы;

ұшу экипажының ұшу маршруты бойынша метеорологиялық жағдайларды ескермеуі;

әуе кемесінің бортында техникалық дәрі қобдишаларының, пайдалану құжаттамасының, майлар мен арнайы сұйықтықтар қорының болмауы;

ұшу және техникалық құжаттамаға сәйкес арнайы істен шығулар тізбесінде көзделген ақаулықпен және істен шығумен ұшып шығу туралы шешім қабылдаған кезде ақаулы жабдықты ажырату (оқшаулау) жөніндегі талаптарды орындамау;

жүктерді бекітіп орналастыру жөніндегі талаптарды бұзу.

маршруттың навигациялық ерекшеліктерін, әрбір ұшу кезеңінде қауіпсіздік шараларын мұқият зерделеу;

әуе кемелерінің экипаждарын іріктеу, олардың ұшудың ерекше жағдайларындағы іс-қимылдарға жаттыққандығы, өзара іс-қимыл жасау және технологиялық тәртіпті сақтау;

экипаждардың тасымалға ұшуды орындауға әзірлігін бақылау, әуе кемесінің бортында кемелік құжаттардың бар болуы;

ұшу қағидаларын сақтауды және оларды аралық әуеайлақтардан даярлауды қамтамасыз ету;

әуе кемесіне дұрыс тиеуді қамтамасыз ету;

ұшу маршруты бойынша қону пункттеріндегі және косалқы әуеайлақтардағы метеорологиялық жағдайларды талдау.

4. Топпен ұшуды орындаудағы қауіпті факторлар

ұшқыш топтарының экипаждарын құру кезінде ұшқыш құрамының психологиялық үйлесімсіздігі; осы даярлық түрі бойынша ұшқыш құрамы жаттыққандығының төмен деңгейі;

әуе кемелерінің маневр жасау сипаттамаларын ескермеу;

ұшу міндеттерін орындауға метеорологиялық жағдайлардың сәйкес келмеуі.

ұшқыш топтарының құрамын іріктеу;

жауынгерлік (ұшу) даярлығы курстарының жоспарланған жаттығулары бойынша ұшудың әдістемелік схемаларын нақтылау;

ұшқыш құрамының әуе кемелерінің маневр жасау сипаттамаларын, әртүрлі топтар құрамында маневр жасау ерекшеліктерін зерделеуі және қауіпсіздік шараларын сақтауы;

ұшу міндеттерін орындау реттілігі мен жүйелілігін пысықтау үшін "жерде ұшуды жасау" тренаждарын, сондай-ақ әуеде және жерде соқтығысуды болғызбау үшін бірге ұшатын және жетекшінің іс-қимылдарын жүргізу;

ұшқыш құрамын оқып-үйретудің, нұсқаушыларды даярлау (тексеру) бойынша мақсатты ұшуды жүргізу кезінде ұшуды басқару мен басшылық жасаудың бірыңғай әдістемесін пысықтау.

5. Төмен, барынша төмен биіктіктерде ұшуды орындаудағы қауіпті факторлар

<p>әуе кеңістігін пайдалану қағидаларын бұзу; әуе кемелері экипаждарының ұшу ауданындағы жергілікті жердің бедерін, қауіпсіз биіктікті есептеу әдістемесін және қауіпсіздік шараларын білмеуі; әуе кемелері экипажы мүшелерінің ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етудің борттық жүйелерін, радиобиіктік өлшеуіштерді пайдалану тәртібін бұзуы; қауіпсіз ұшу биіктіктерін айқындау кезіндегі есептеулердегі қателіктер; барометрлік биіктік өлшеуіштерді жиынтық түзетулерді есептеудің бірыңғай әдістемесін бұзу.</p>	<p>ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының және әуе қозғалысын басқару органдарының жергілікті жер бедерлерін және ұшу ауданындағы жасанды кедергілерді, сондай-ақ ұшудың қауіпсіз биіктіктерін есептеу тәртібін білуін тексеру (жылына екі реттен сиретпей); дәліздердің (маршруттардың) барынша төмен қауіпсіз биіктіктерін нақтылау (жылына бір реттен сиретпей); ұшқыш құрамының биіктікті айқындау мен ұстау тәртібін және олардың ерекшеліктерін білуін тексеру (ұшуға алдын ала даярлау күндері); ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының қауіпсіздік шараларын білуін тексеру (ұшуға алдын ала даярлау күндері).</p>
---	--

6. Таулы жерлерде ұшуды орындау кезінде ұшу қауіпсіздігіне ықпал ететін қауіпті факторлар

<p>ұшу қағидаларын бұзумен бұлт жауып тұрған асулар, тау шыңдары және шоқылар үстінен ұшуды орындау; таудағы әуеайлақтарға қону кезінде барометрлік биіктік өлшеуіштерді дұрыс пайдаланбау; таудағы әуеайлақтан ұшып шығу мен қонуды орындау ерекшеліктерін ескермеу және әуе кемесінің барынша үлкен ұшу (қону) салмағын дұрыс есептемеу; әуеайлақ жетекті радиостанциясын ұшып өткенге дейін барынша аз қауіпсіз эшелоннан (биіктіктен) төмен радиолокациялық бақылау болмаған (радиолокациялық бақылау тұрақсыз болғанда) кезде қонуға кіру кезінде төмендеуді орындау.</p>	<p>авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді талдау материалдары бойынша арнайы сабақтар өткізу (жылына бір реттен сиретпей); ұшқыш құрамымен, ұшуға басшылық жасау тобы персоналымен навигацияның, авиациялық техниканы жауынгерлік қолданудың, пайдаланудың және әуе қозғалысын ұйымдастырудың ерекшеліктері бойынша семинарлар өткізу (жылына екі реттен сиретпей); ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының таудағы әуеайлақта төмендеу және қонуға кіру схемалары құрылымының ерекшеліктерін білуін тексеру (ұшуға алдын ала даярлау күндері); ұшқыш құрамымен және ұшуға басшылық жасау тобы персоналымен таудағы әуеайлақта ұшу мен қонуды орындау кезіндегі барометрлік биіктік өлшеуіштерді пайдалану әдістемесі бойынша тренаждар өткізу (ұшуға алдын ала даярлау күндері); ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының қауіпсіздік шараларын білуін тексеру (ұшуға алдын ала даярлау күндері); тікұшақтарда бұлт жауып тұрған асулар, тау шыңдары және шоқылар үстінен ұшуды орындауды болдырмау; әрбір биік таулы алаңдардан ұшып шығу алдындағы бақылап қалықтау кезінде ұдайы тікұшақтың ұшу мүмкіндіктерін тексеру; тау шыңында орналасқан алаңға қонуға кіруді тікұшақты оған шығар сәтке дейін алаң деңгейінен төмен төмендеуге жол бермей, күн түскен немесе жел өтетін жақтағы тау беткейі арқылы жасау;</p>
---	---

	биіктігі 1700 метрден астам алаңға тікұшақты қондыруды орындау кезінде қозғалтқыштардың жылдам жұмыс істеу режимін пайдалану; еңістері бар алаңға тікұшақты тежелген дөңгелектермен жүргізу арқылы қондыру.
--	---

7. Жауынгерлік кезекшілікті атқару барысында ұшуды орындау кезінде ұшу қауіпсіздігіне ықпал ететін қауіпті факторлар

жауынгерлік кезекшілікті атқаруға тартылатын ұшқыш құрамының және жауынгерлік басқару офицерлерінің жеткіліксіз жаттыққандығы; жауынгерлік кезекшілікке кезекшілік саны бойынша шектеулерді ескермей, ұшқыш құрамы мен жауынгерлік басқару офицерлерін тағайындау; іздестіру-құтқару күштерімен және құралдарымен қамтамасыз етілмеген аудандарға ұшып шығу.	жауынгерлік кезекшілік атқаруға қажетті даярлық деңгейі бар ұшқыш құрамы мен жауынгерлік басқару офицерлерін тарту; кезекші күштердің әуе кемелерін қолдану аудандарында іздестіру-құтқаруды қамтамасыз етуді ұйымдастыру; жауынгерлік кезекшілікке түсетін жеке құрамның еңбек және демалыс режимін сақтауды қамтамасыз ету; жауынгерлік кезекшілік атқаруға арналған үй-жайларды жабдықтау.
--	---

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа 8-қосымша

Ұшуды штурмандық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың әсер етуін (оқшаулау) болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралардың тізбесі

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
1. Әуе кемесінің жер (су) бетімен және олардағы кедергілермен соқтығысуы	
әуе кеңістігін пайдалану тәртібі мен қағидаларын бұзу; ұшқыш құрамының ұшу ауданын, ұшу ауданындағы жергілікті жер бедерін, қауіпсіз биіктіктерді есептеу әдістемесін, төмен және барынша төмен биіктіктерде, таулы жерде ұшуды орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларын нашар білуі; әуе кемесі экипажы мүшелерінің ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етудің борттық жүйелерін, радиобиіктік өлшеуіштерді пайдалану әдістемесін бұзуы; ұшудың қауіпсіз биіктігін айқындау кезіндегі есептеулердегі қателер; барометрлік биіктік өлшеуіштердің жиынтық түзетулерін есепке алудың бірыңғай әдістемесін бұзу; ұшуға метеорологиялық ауарайы болжамын елемей;	әуе кемелерінің жергілікті жер бедерімен соқтығысуынан болған авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді жүйелі талдау; ұшқыш құрамының ұшу ауданын, ұшу ауданындағы жергілікті жер бедерін, ұшудың қауіпсіз биіктіктерін есептеу әдістемесін, төмен және барынша төмен биіктікте, таулы жерде ұшуды орындау кезінде қауіпсіздік шараларын білуін жүйелі тексеру; ұшқыш құрамымен, ұшуға басшылық жасау тобының адамдарымен, полигондарда ұшу басшыларымен және басқару пункттері кезекші ауысымымен ұшу биіктіктерін белгілеу және берілген биіктікті ұстау тәртібі бойынша семинарлар өткізу; ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етудің борттық жүйелерін, радиобиіктік өлшеуіштерді пайдалану тәртібі бойынша кешенді тренаждар жүргізу; әуе кемелерінің жер (су) бетіндегі кедергілермен соқтығысуы қауіпінің туындауына ықпал ететін ұшудың метеорологиялық жағдайын зерделеу бойынша сыныптық-топтық сабақтар өткізу;

<p>әуе кемелерінің ұшуы мен қонуы үшін әуеайлақтардың минимумын айқындау әдістемесін бұзу;</p> <p>қонуға кіруді орындау кезінде әуеайлақ ауданында белгіленген төмендеу сұлбасын бұзу;</p> <p>биік таулы әуеайлаққа қонуды орындау кезінде барометрлік аспаптарды пайдалану әдістемесін нашар білу;</p> <p>төмен және барынша төмен биіктікте ұшуға дайындықты ұйымдастыруды орындау кезінде нормативтік құжаттар талаптарының бұзылуы;</p> <p>төмен және барынша төмен биіктіктерде, таулы жерде ұшуды орындау кезінде қауіпсіздік шараларын бұзу.</p>	<p>ұшуға басшылық жасау тобы адамдарымен, полигондарда ұшу жетекшілерімен және басқару пункттері есептоптарымен оқу-жаттығулар, жеке және кешенді жаттықтырулар өткізу кезінде штурмандық есептерді орындау дағдыларын қалыптастыру (жетілдіру);</p> <p>ұшқыш құрамына, ұшуға басшылық жасау тобы персоналына, полигондардағы ұшу жетекшілеріне және басқару пункттері кезекші ауысымдарына топтық ұшуды орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларын жеткізу;</p> <p>барометрлік биіктік өлшеуіштер үшін жиынтық түзетулерді есепке алуды ұйымдастыру және бақылау;</p> <p>әуеайлақ ауданында және әуеайлақ аймақтарында бағыт бойынша ұшудың қауіпсіз биіктіктерін есептеу әдістемесінің сақталуын бақылау;</p> <p>төмен және барынша төмен биіктіктерде, таулы жерде ұшуды орындау кезінде жеке құрамның қауіпсіздік шаралары білімін бақылау.</p>
---	--

2. Әуеде әуе кемелерінің қауіпті жақындаулары мен соқтығысуы

<p>әуеде ұшақтарды эшелондау тәртібін айқындайтын нормативтік құжаттар талаптарының бұзылуы;</p> <p>әуеайлақ ауданының әуе кеңістігі құрылымы элементтерінің өзара орналасу параметрлері белгіленген нормативтік құжаттарды бұзу;</p> <p>әуе қозғалысын басқару органдары кезекші ауысымдарының қате іс-қимылдары;</p> <p>авиациялық техниканың істен шығуынан, ұшу жағдайларының өзгеруінен және навигациядағы өрескел қателіктерден әуе кемесі экипажының берілген бағыттан, режимнен және ұшу бейінінен әдейі ауытқуы;</p> <p>жауынгерлік реттілікте ұшудың белгіленген параметрлерінің бұзылуы;</p> <p>топтық ұшуды орындауда жеткіліксіз жаттыққандық;</p> <p>топтық ұшуды орындау кезінде әуе кемесі экипажының қауіпсіздік шараларын бұзуы.</p>	<p>әуе кемелерінің қауіпті жақындаулары мен соқтығысуларынан болатын авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді кезең-кезеңімен талдау;</p> <p>ұшқыш құрамының жаттыққандығы деңгейін бақылау және топтық ұшуды орындау дағдысын уақтылы қалпына келтіру;</p> <p>ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші ауысымдарының эшелондау қағидаларын білуін бақылау;</p> <p>ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші ауысымдарының топтық ұшуды орындау қағидалары бойынша білімін бақылау;</p> <p>топтық ұшудың әртүрлі кезеңдерінде сақтық таныту схемасын әзірлеу және енгізу;</p> <p>әуеайлақ ауданының әуе кеңістігі құрылымы элементтерінің өзара орналасуы параметрлерін бақылау. Аэронавигациялық ақпарат құжаттарына уақтылы өзгерістер енгізу;</p> <p>ұшқыш құрамына, ұшуға басшылық жасау тобы персоналына, полигондардағы ұшу жетекшілеріне және басқару пункттері кезекші ауысымдарына топтық ұшуды орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларын жеткізу.</p>
--	--

3. Ұшуда отынның толық жануы

	<p>отынның толық жануынан немесе отынның апаттық қалдығы бар әуе кемелерін қондырудан болған</p>
--	--

<p>әуе кемелерінің жету бойынша мүмкіндіктерін айқындау кезінде штурмандық есепті орындаудағы кателер;</p> <p>ұшу бағытында метеорологиялық жағдайдың іс жүзіндегі деректері бойынша инженерлік-штурмандық есепті нақтылаусыз ұшу;</p> <p>әуе кемесі экипажының ұшудағы отын шығысын бақылау әдістемесін бұзуы;</p> <p>қосалқы әуеайлаққа кету үшін қажетті отынның ең аз қалдығын айқындауда әуе кемесі экипажының кателіктері;</p> <p>әуе кемесі экипажын ұшуға (ұшып өтуге) штурмандық даярлауды формальды бақылау;</p> <p>ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші ауысымдарының әуе кемелері экипаждарын қосалқы әуеайлақтарға бағыттау кезіндегі қате іс-қимылдары.</p>	<p>авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді жүйелі талдау;</p> <p>2) ұшқыш құрамымен, ұшуға басшылық жасау тобы персоналымен, полигондардағы ұшу жетекшілерімен және басқару пункттері кезекші ауысымдарымен ұшудағы отын шығысын есептеу (бақылау) бойынша кешенді тренаждар жүргізу;</p> <p>3) ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші ауысымдарының шығу деректерін және әуе кемелерінің жету бойынша мүмкіндіктерін және әуедегі кезекшілігі уақытын айқындау әдістемесі бойынша білімін бақылау;</p> <p>4) метеожағдайдың іс жүзіндегі деректерін және ұшу режимі өзгерістерін ескере отырып, ұшу алдындағы инженерлік-штурмандық есепті нақтылау;</p> <p>5) қосалқы әуеайлаққа ұшуды және қонуды орындау үшін қажетті отынның барынша аз қалдығын есептеуді орындау. Ұшуға алдын ала даярлық, ұшып өтетін экипаждарды даярлау сыныптарындағы стенділерде отынның барынша аз қалдығы мәндерінің болуы;</p> <p>6) әуе кемелері экипаждарын ұшуға (ұшып өтуге) штурмандық даярлау сапасын бақылауды ұйымдастыру.</p>
<p>4. Ұшуда бағдарды жоғалту</p>	
<p>ұшуды қанағаттанарлықсыз ұйымдастыру және басқару;</p> <p>әуе кемелері экипаждарының әуе навигациясы негізгі қағидаларын бұзуы;</p> <p>девиациялық жұмыстарды ұйымдастыру және орындау жөніндегі басшылық құжаттар талаптарының бұзылуы;</p> <p>бағдарлауды жүргізу қағидаларының бұзылуы;</p> <p>ұшу ауданында навигациялық жабдықтың жетіспеушілігі;</p> <p>әуе навигациясының борттық және жерүсті құралдарын кешенді пайдалану әдістемесін бұзу;</p> <p>ұшу ауданын, аэронавигациялық жағдайды, ұшуда навигациялық жабдықты пайдалану тәртібін нашар білу;</p>	<p>бағдарды жоғалту жағдайларын талдау және әуе кемесінің экипаждарына оларды болдырмау жөніндегі ұсынымдарды жеткізу;</p> <p>ұшу ауданы, аэронавигациялық жағдай, әуе кемелерін навигациялық жабдықтау тәртібі білімі бойынша сынақтарды зерделеуді және қабылдауды ұйымдастыру;</p> <p>ұшқыш құрамымен әуе навигациясының борттық және жерүсті құралдарын пайдалану әдістемесі бойынша тренаждар ұйымдастыру;</p> <p>ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші ауысымдарының әуе кемесі экипажының ұшуда бағдарды жоғалтуы кезіндегі іс-қимылдар тәртібі бойынша білімін бақылау;</p> <p>девиациялық және радиодевиациялық жұмыстарды орындау жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарына қатаң сәйкестікте уақтылы орындау;</p> <p>қалған девиация кестелерін құрастыру дұрыстығын бақылау және олардың әуе кемесінің бортында болуы;</p>

<p>әуе кемелері экипаждарының навигациялық жағдайдың күрделенуі жағдайындағы ұшуға жеткіліксіз дайындығы.</p>	<p>ұшу ауданында навигациялық жабдықтауды ұйымдастыру; бағдарды жоғалту жағдайларын болдырмауға бағытталған қауіпсіздік шараларын әзірлеу және оларды ұшқыш құрамына, ұшуға басшылық жасау тобы персоналына, полигондардағы ұшу жетекшілеріне және басқару пункттері кезекші ауысымдарына жеткізу.</p>
<p>5. Әуе кемесінің ұшу үшін қауіпті метеорологиялық жағдайлар аймақтарына түсуі</p>	
<p>ұшудағы әуе кемелері экипаждарын ауарайы жағдайының нашарлауы және ұшу бағдарында, полигонда (десанттау алаңында), және әуесайлақ ауданында қауіпті ауарайы құбылыстарының дамуы туралы уақтылы хабардар етпеу; ұшу жетекшісінің қону әуесайлағындағы (полигондағы, десанттау ауданындағы) ауарайының нақты жағдайы туралы қасақана қате деректерді беруі; әуе кемесі экипажының ол ұшуға дайындалмаған метеорологиялық жағдайларға түсуі кезіндегі қате іс-қимылдары; ұшуды ұйымдастыру мен жүргізуді регламенттейтін басшылық құжаттардың талаптарын және ауарайының қауіпті құбылыстарынан айналып өту кезінде қауіпсіздік шараларын елемей.</p>	<p>әуе кемелерінің ауарайының қауіпті құбылыстарына түсуінен болатын авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді талдау; әуе кемелерінің ауарайының қауіпті құбылыстарына түсу себептерін және әуе кемесі экипажының осы жағдайлардағы іс-қимылдарын зерделеу; қалың шоғырланған, жаңбырлы шоғырланған бұлттылықты табу үшін және оларды айналып өту мақсатында маневр жасау үшін ұшқыш құрамын борттық РЛЖ-ны қолдануға үйрету; ұшқыш құрамының онда ұшуға дайындалмаған метеожағдайларға түсуі кезіндегі іс-қимылдарды пысықтау бойынша тренаждар жүргізу; ұшуды ұйымдастыру мен жүргізуді регламенттейтін басшылық құжаттардың талаптарын және ауарайының қауіпті құбылыстарынан айналып өту кезіндегі қауіпсіздік шараларын терең зерделеу.</p>
<p>6. Жауынгерлік қолдану кезіндегі авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттер</p>	
<p>полигонда (десанттау алаңында) ұшуға басшылық жасауды ұйымдастыру және жүргізу жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарын бұзу; полигонды (десанттау алаңын) әуе жағдайын бақылау құралдарымен жабдықтаудағы кемшіліктер; берілген ұшу режимі мен орнын өрескел қателіктермен жауынгерлік тәртіпте ұстау; авиациялық зақымдау (десанттау) құралдарын жауынгерлік қолданудың қауіпсіз шарттарын бұзу; жеке құрамның полигон ауданында (десанттау алаңында) және нысаналық жағдайда бағдарларды білмеуі; басқару органдарының әуе кемелері көздеу-навигациялық жабдығымен және қару-жарағымен жұмыс істеу дағдысының нашарлығы; жауынгерлік қолдануды орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларының бұзылуы; ұшқыш құрамының, ұшуға басшылық жасау тобы персоналының, полигондардағы ұшу жетекшілерінің және басқару пункттері кезекші</p>	<p>жауынгерлік қолдануды орындау кезінде орын алған авиациялық оқиғалар мен авиациялық инциденттерді талдау; ұшқыш құрамының жауынгерлік қолдануды орындау кезіндегі тән қателері және қауіпсіздік шараларын бұзу жағдайлары бойынша білімін бақылау; полигондағы ұшу жетекшілерімен жауынгерлік қолдану кезінде әуе кемелері экипаждарына басшылық жасау, бақылау, көмек көрсету әдістемесі мен ерекшеліктері бойынша сабақтар өткізу; ұшқыш құрамының қару-жарақты, көздеу-навигациялық жабдықты басқару органдарымен жұмыс тәртібі және жауынгерлік жолда көңіл бөлу бойынша тренаждарды ұйымдастыру; алдын ала және ұшу алды даярлық кезеңінде жеке құрамға жауынгерлік қолдануды орындау кезіндегі қауіпсіздік шараларын жеткізу; ұшқыш құрамының авиациялық зақымдау құралдарын қолданудың қауіпсіз жағдайларын білуін бақылау; ұшқыш құрамының полигон ауданында нысаналық жағдайды, берілген нысаналарды іздеу және оларға</p>

ауысымдарының авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолданудың қауіпсіз жағдайларын білмеуі.	шығу тәсілдерін, маневр жасау және радиобайланыс жүргізу тәртібін білуін бақылау; полигонда нысана алаңы элементтері жабдығы мен объективті бақылау құралдарын орналастыру жөніндегі басшылық құжаттар талаптарының орындалуын бақылау.
---	--

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа
9-қосымша

Ұшуды инженерлік-авиациялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлардың әсер етуін болдырмау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Ескерту. 9-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
1. Бөлімшелердің, авиациялық бөлімдер мен қамтамасыз ету бөлімдерінің инженерлік-авиациялық қызметтері ұйымдық-штаттық құрылымының шешілетін міндеттердің көлемі мен күрделілігіне сәйкес келмеуі	1. Инженерлік-авиациялық қызметтің ұйымдық-штаттық құрылымын шешілетін міндеттерге сәйкес жетілдіру. 2. Инженерлік-авиациялық қызметтің бөлімшелерін жеке құраммен жасақтау.
2. Авиациялық техниканың ақаулығын қалпына келтіру үшін басқа әуе кемелерінен алынған агрегаттарды пайдалану қажеттігіне байланысты монтаждау-бөлшектеу жұмыстары санының елеулі артуына әкеп соқтыратын қосалқы бөлшектермен, агрегаттармен қанағаттанарлықсыз қамтамасыз ету	1. Қосалқы бөлшектер мен агрегаттардың қажетті санын айқындау және жбдықтау органынан талап ету мақсатында авиациялық техниканың істен шығуы мен ақаулығына уақтылы талдау жүргізу. 2. Авиациялық техника ресурстарының шығысын және әуе кемелерінің жөндеуге кетуін шешілетін міндеттерге сәйкес жоспарлау. 3. Авиациялық мүлік қорын құру.
3. Инженерлік-техникалық құрам және ұшқыш құрамы кәсіби даярлығының жеткіліксіз деңгейі (авиациялық техниканы ұшуға дайындау жөніндегі жұмыстарды орындау кезінде).	1. Авиациялық техникада жұмыстың толық және сапалы орындалуын бақылау жүйесін ұдайы жетілдіру. 2. Авиациялық техниканың құрылымын және пайдалану қағидаларын, анағұрлым қауіпті және жиі қайталанатын құрылымдық және өндірістік кемшіліктерді және авиациялық техниканың істен шығуын болғызбау әдістерін зерделеу. 3. Пайдаланылатын авиациялық техниканың эргономикалық кемшіліктерін зерделеу және олардың жұмыс сапасына ықпал етуін жою жөніндегі шараларды іске асыру. 4. Авиация мамандарын басқа авиациялық бөлімдерде анықталған қауіпті факторлар, сондай-ақ оны пайдалануды ұйымдастырудағы кемшіліктер

	<p>туралы жедел және объективті түрде хабардар ету, оларды жою жөніндегі тиімді іс-шараларды пысықтау және іске асыру</p>
<p>4. Инженерлік-техникалық құрамның әуе кемелерінің ұшу саны азайған жағдайда ұшуға дайындық және регламенттік жұмыс түрлерін орындауда практикалық дағдыларының болмауы.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авиациялық техникада орындалатын жұмыстардың көлемі мен күрделілігінің қолда бар күштер мен құралдарға, сондай-ақ инженерлік-техникалық (ұшқыш) құрамының кәсіби даярлығы деңгейіне сәйкес келуін қамтамасыз ету. 2. Авиациялық техниканы ұшуға дайындау жөніндегі жұмыстарды орындаудағы тұрақты дағдыларды сақтау үшін дайындық түрлері бойынша кешенді тренаждар өткізу. 3. Инженерлік-техникалық (ұшқыш) құраммен авиациялық техниканы зерделеу бойынша көрсету бақылау сабақтарын, білімі мен практикалық дағдылары тексерілетін дайындық түрлерін практикада орындаумен кешенді тренаждар өткізу. 4. Инженерлік-техникалық құраммен ақаулықтарды іздеу және жою, регламенттік жұмыстар мен әскери жөндеу бойынша көрсету бақылау сабақтарын білімі мен практикалық дағдыларын тексерумен өткізу.
<p>5. Авиациялық техникада жұмыстарды орындау технологиясын бұзу.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Жол берілетін қателіктердің себептерін кейіннен оларды болғызбау жөніндегі іс-шараларды пысықтаумен және іске асырумен талдау. 2. Авиациялық техникаға қызмет көрсетуге жалпы қолданыстағы жерүсті қызмет көрсетудің ақаусыз құралдарын жіберу. 3. Авиациялық техниканы пайдалану кезінде техникалық құжаттамада көзделген, ақаусыз және салыстырылып тексерілген бақылау-тексеру аппаратурасын, сервистік жабдық пен құрал-сайманды пайдалану. 4. Жұмыстарды ақаусыз таңбаланған құрал-сайманмен орындау. 5. Техникалық құжаттама талаптарында көзделген сұрыпталған шығыс және жанар-жағармай материалдарын қолдану. 6. Нәтижелерді құжаттаумен және талдаумен авиациялық техниканы ұшуға дайындаудың толықтығымен сапасын бағалау үшін объективті бақылау құралдарын пайдалану. 7. Авиациялық техниканы пайдалануды климат және маусымдық жағдайлардың ерекшеліктерін ескерумен ұйымдастыру. 8. Жеке құрамның кінәсінен авиациялық қозғалтқыштардың газ-ауа жолына бөгде заттардың (бітешіг, мұз, құрал-сайман, авиақозғалтқыштарды сынақтан өткізуге арналған алаң бетіндегі заттар, киім-кешек және т.б.) түсу жағдайларын болдырмау. 9. Әуе кемелерін қардан, мұздан, құмнан, жәндіктерден сапалы тазартпау және сыртқы

	<p>ортаның басқа да қолайсыз әсер ету фактілеріне жол бермеу.</p> <p>10. Реттеу жұмыстарын жүргізу кезінде реттеудің дұрыс емес нәтижелерін болдырмау.</p> <p>11. Кейіннен сыртқы қабатының герметикалығын бұзумен, зақымдаумен, қозғалтқышқа түсіп кетуімен, отынның, майлар мен басқа да сұйықтықтардың ағып кетуімен ұшуда олардың жұлынып кетуіне әкеп соқтыратын шамдардың, есіктердің, қақпақтардың, люктардың, капоттардың, тығындардың жабылмауын (сапасыз жабылуын) болғызбау.</p> <p>12. Әуе кемелерінің әртүрлі жүйелері құбырлары қосымша сомындарының зақымдануына, әуе кемелері жүйелері агрегаттары және құбырлары бекітпе элементтері мен камыттарының дұрыс бекітілмеуіне жол бермеу.</p> <p>13. Қызмет көрсету, агрегаттарды ауыстыру жөніндегі жұмыстарды, басқару жүйесінде, бұранда механизмдерінде пысықтауды орындау кезінде дұрыс бақылап бекітпеу немесе оның болмауы жағдайларын болдырмау.</p> <p>14. Сүзгі элементтерін тексеру және жуу кезінде техникалық құжаттама талаптарын сақтау.</p> <p>15. Бір орындаушының басқаға аяқталмаған жұмыстарды беру жағдайларын болдырмау, бұл жұмыс көлемінің толық орындалмауына және істен шығудың туындауына әкеп соқтыруы мүмкін.</p>
<p>6. Авиациялық техникада жұмыстардың орындалуын әрбір операция бойынша тиісті бақылаудың болмауы</p>	<p>1. Авиациялық техникадағы жұмыстардың барлық түрлері үшін бақылау операцияларының және әрбір операция бойынша бақылау карталарының тізбесін әзірлеу.</p> <p>2. Авиациялық техникада жұмыстар орындау кезінде әрбір операция бойынша бақылауды жүзеге асыру жөніндегі нұсқаулардың талаптарын орындау.</p> <p>3. Авиация бас инженері қолданысқа енгізетін өзгерістер мен толықтыруларға сәйкес техникалық құжаттаманы жаңарту.</p>
<p>7. Авиациялық техниканың сенімділігін артыруға бағытталған өнеркәсіп бюллетеньдерін орындамау.</p>	<p>1. Инженерлік-авиациялық қызметті өзекті техникалық құжаттамамен қамтамасыз ету.</p> <p>2. Инженерлік-авиациялық қызметтің мамандарын бюллетеньдер бойынша жұмыстарды орындау тәртібіне оқытып-үйрету.</p> <p>3. Инженерлік-авиациялық қамтамасыз ету бөлімшелерін бюллетеньдер бойынша жұмыстарды орындау үшін мүлікпен қамтамасыз ету.</p> <p>4. Пайдаланушының күшімен орындалуы мүмкін емес бюллетеньдер бойынша жұмыстарды орындау үшін өнеркәсіп өкілдерін шақыру.</p>

Ұшуды әуеайлақтық-техникалық қамтамасыз етуде қауіпті факторлардың ықпал етуін болдырмау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Ескерту. 10-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Әуеайлақтың авиациялық аға бастығы комиссиясының (кемінде жылына 2 рет) әуеайлаққа техникалық қарап тексеруді жүргізуі. Комиссия жұмысының нәтижесі анықталған кемшіліктер актісі мен оларды жою жоспары болып табылады. 2. Әуеайлаққа техникалық қарап тексеруді жүргізу барысында әуеайлақ маңындағы аумақта ұшу қауіпсіздігіне қауіп төндіретін объектілер мен құрылыстардың салынуын бақылау. 3. Қамтамасыз ету бөліміне (бөлімшесіне) әуеайлақ төсемесін жөндеуге және дайындауға қажетті уақыт бөлуді ескере отырып, ұшуды жоспарлау:<ol style="list-style-type: none"> 1) әр айда қатарынан кемінде 3 тәулік; 2) жоспарлы ұшуға дайындық кезінде кемінде 3 сағат; 3) ауысымдар арасындағы ұшуға дайындық кезінде кемінде 1 сағат. 4. Ұшуға әуеайлақты қабылдау кезінде ұшулар жетекшісі қамтамасыз ету бөлімшесінің командирімен бірлесіп, ұшу-қону жолағы, шеткі және жиектегі қауіпсіздік жолақтары шегінде құрғату-су ағызу жүйесі құдықтарының мықты жабылуын тексеру. 5. Әуеайлақты тексеру аяқталғаннан кейін топырақтың (қар қабатының) мықтылығы мен тегістігін көрсете отырып, әуеайлақтың ұшуға әзірлік жай-күйін есепке алу журналы бойынша ұшулар жетекшісіне әуеайлақты тапсыру. 6. Ұшу барысында жасанды ұшу-қону жолағын қарап тексеруді ұшу ауысымында кемінде 1 рет жүргізу. 7. Әуеайлақты периметр бойынша екі қатарлы тікенекті сыммен қоршау. 8. Әуеайлақты күрделі жөндеуді және реконструкциялауды орындағаннан кейін ұшу

1. Әуеайлақты күтіп ұстаудағы және ұшуға дайындаудағы бұзушылықтар

жолағы элементтері геометриялық өлшемдерінің әуеайлақтың формуляры мен басты жоспарына сәйкес келуі.

9. Мынадай ақаулықтарды дереу жою:

- 1) жасанды жабындардың бетінде бөгде заттардың, көктайғақтың болуы;
- 2) қорғаусыз ашықарматураның өткір ұштары, өткір ұштары бар плиталардың сынықтары мен тереңдігі 30 миллиметрден (бұдан әрі – мм) астам сынықтар;
- 3) ұшу-қону жолағында және магистральдық басқару жолында тиісінше 25 және 30 мм астам плиталардың өзара кертпештері;
- 4) биіктігі 30 мм астам жіктердің үстінде жатқан резеңке-битумнан жасалған білікшелер;
- 5) ұшу-қону жолағының асфальт-бетонды жабынындағы тереңдігі 30 мм астам және басқару жолында 50 мм астам із жолдар, толқын тәрізді кедір-бұдыр мен ауытқулар.

10. Көктемде және ұшу алаңының топырақты бөлігін (топырақты ұшу-қону жолағының, қауіпсіздік жолақтарының) жөндеуден кейін нивелирлік түсірілім арқылы сыртқы беттің тегістігін бақылау.

11. 3 м тақтайшаны төсеп салған кезде ұшу жолағының топырақ бөлігіндегі тегіс еместікті бақылау: көлік ұшақтары үшін кемінде 15 сантиметр (бұдан әрі – см), басқа үлгідегі әуе кемелері үшін – кемінде 10 см (қар қабатының тегістігіне қойылатын талаптар ұқсас).

12. Ұзындығы кемінде 200 метр (әуе кемесінің типіне байланысты – 270 метр), ені кемінде 100 метр авариялық тежеу алаңының болуы.

13. Әуедегі кіреберіс жолақтарындағы кедергілер биіктігінің ұшу-қону жолағының шетінен учаскелердегі шекті жол берілген еңістерге сәйкес болуы: 400 метр – 0,005, 1450 метр – 0,013, 9000 метр – 0,02.

14. Ұшу-қону жолағының шетінде төсемі анағұрлым қатты 20 метр өтпелі учаскелердің, жасанды жабындардың жиектері бойынша – кемінде 0,5 метр өтпелердің болуы.

15. Ұшу жолағының шекарасында қар үйінділерінің болмауы. Қар үйіндісі кемінде 1:15 аспайтын еңіспен орындалуы тиіс.

16. Авиациялық қозғалтқыштарды уақытынан бұрын алуды ескерту үшін мемлекеттік авиацияны басқару органдары мен авиациялық бөлімдерде іс-шаралар жоспарын пысықтау, жыл сайын.

1. Әуеайлақ жанар-жағармай материалдары қоймасында авиациялық отынды (оны теміржол цистерналарынан ағызып алудан бастап және әуе кемелерінің бақтарына құюға дейін) жабық түрде айдау технологиясын сақтау.

<p>2. Авиациялық отынды қабылдауды, сақтауды және сапасын бақылауды ұйымдастырудағы кемшіліктер.</p>	<p>2. Шығыс резервуарларында қабылдау, ағызу және тазарту құбыржолдарының, ағызу крандары мен әуе сүзгілерінің болуы.</p> <p>3. Отынды сүзгілеу схемасының белгіленген талаптарға сәйкес келуі және номиналдық жіңішкелігі 5 – 7 микрометрден аспайтын жанармайды екі рет сүзгілеуді қамтамасыз ету.</p> <p>4. Жанар және жағармай материалдары қоймасының зертханасы мен бақылау пунктiнiң жабдықпен және бақылау материалдарымен жабдықталуының басшылық құжаттардың талаптарына сәйкес келуі.</p> <p>5. Әуе кемелеріне сапалы жанармай құюды қамтамасыз ететін негізгі жұмыстарды орындау технологиялық картасының ережелерін қатаң сақтау.</p> <p>6. Авиациялық майды (сұйықтықты) тек тұндырудан, сүзгілеуден және тазалығын тексергеннен кейін қолдану. Майды (сұйықтықты) бақылап талдауды шығыс сыйымдылығын әрбір толтыру кезінде жүргізу.</p> <p>7. Жабдық орнатылған отын құбыржолдарын акт жасай отырып, төзімділік пен герметикалыққа сынау (тереңдетілген – жылына 1 рет, тереңдетілмеген – екі жылда 1 рет).</p>
<p>3. Зарядтау аккумуляторлық станциялар жұмысындағы кемшіліктер (олқылықтар).</p>	<p>1. Зарядтау аккумуляторлық станцияларының үй-жайларында мәжбүрлеп желдетумен (қышқыл және сілті цехтары үшін бөлек), орталықтандырылған жылытумен және су құбырымен тиісті бөлмелер санының болуы.</p> <p>2. Зарядтау аккумуляторлық станциялардың бақылау-өлшеу аппаратурасымен, құрал-сайманмен, кондырғылармен, ыдыспен және басқа да мүлікпен жабдықталуының басшылық құжаттардың талаптарына сәйкес болуы.</p> <p>3. Аккумуляторлық батареяларда регламенттеу жұмыстарын авиациялық бөлімде әзірленетін және қамтамасыз ету бөлімімен (бөлімшесімен) келісілетін жоспар-кестеде көзделген мерзімдерде орындау.</p>
<p>4. Әуе кемелеріне әуеайлақтық-техникалық қызмет көрсету құралдарын пайдалануды ұйымдастырудағы кемшіліктер.</p>	<p>1. Әуе кемелеріне әуеайлақтық-техникалық қызмет көрсету құралдарын пайдалану кезінде негізгі қуат кондырғысының (жүйенің, агрегаттың) әрбір 50 ± 10 және $200 (+40, - 30)$ сағат жұмыс атқарымы сайын регламенттік жұмыстарды жоспарлау және орындау. Регламенттік жұмыстарды базалық шассиге нөмірлік техникалық қызмет көрсетуді жүргізумен қатар орындау.</p> <p>2. Тиісті техникалық қызмет көрсетуден және регламенттік жұмыстардан өтпеген, сондай-ақ басшылық құжаттарда тізбесі жарияланған басқа да кемшіліктері бар автомобиль және арнайы автомобиль техникасын пайдалануға жол бермеу.</p>

<p>5. Әуеайлақта автокөлік, ұшуды жерүсті қамтамасыз ету құралдарының және жолаушылар қозғалысын ұйымдастырудағы бұзушылықтар.</p>	<p>1. Белгіленген маршруттар және таңбасы (межелу) бар бағыттар бойынша әуеайлақта машиналардың қозғалысы әуеайлақтың ұшу алаңы бойынша жеке құрамның және автомобиль техникасының қозғалу маршруттарының схемасына сәйкес.</p> <p>2. Машина жүргізушілерінің мынадай қағидаларды сақтауы:</p> <p>1) ұшу-қону жолағына, басқару жолына шығу үшін рұқсат алып, жүргізуші ұшу-қону жолағына, басқару жолына дейін 50 метр жетпей тоқтайды, әуе кемесінің жоқ екеніне көз жеткізеді және тек содан кейін қозғалысты жалғастырады;</p> <p>2) басқару жолы бойынша қозғалған кезде жүргізуші қарсы жүріп келе жатқан әуе кемесіне дейін кемінде 100 метр қалғанда оның жүру қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін басқару жолын босатады, жиекке шығады және тоқтайды.</p> <p>3. Әуе кемесіне қызмет көрсету үшін келген машиналар жүргізушілерінің әуе кемесі технигінің барлық командалары мен өкімдерін орындайды. Машинаның әуе кемесіне 10 метрден жақын келуіне әуе кемесі технигінің рұқсатынсыз жол берілмейді.</p> <p>4. Әуе кемесін сүйреп тарту кезінде жүргізуші сүйреп тартуды басқаратын адамға бағынады. Сүйреп тарту әуе кемесінің сынуын болдырмау үшін жылдамдықты 20 км/сағ. асырмай қалыпты (жұлқусыз, күрт бұрылусыз) жүргізіледі. Түнгі уақытта сүйреп тарту кезінде және әуе кемесінде нашар көріну кезінде аэронавигациялық шамдар, ал тартқышта – жақын жарық фаралар қосылады.</p>
<p>6. Әуеайлақты және әуе қозғалысын басқару объектілерін электрмен жабдықтаудағы бұзушылықтар (олқылықтар).</p>	<p>1. Әуеайлақтарды электрмен жабдықтау кемінде екі байланыссыз түрде өзара резервтегі электр энергиясымен қоректендіру көздерінен.</p> <p>2. Әуе қозғалысын басқару, радионавигация, қондыру және байланыс объектілерін электрмен жабдықтау кепілді электр энергиясымен қоректендіру қалқандарынан.</p> <p>3. Жылыту аспаптарын, сондай-ақ әуеайлақтың кез келген басқа да объектілерін әуе қозғалысын басқару, радионавигация, қондыру және байланыс объектілерін кепілді қоректендіру қалқанына қосуға тыйым салу.</p>
<p>7. Әуе кемелері ұшуларының қауіпсіздігіне қауіп төндіретін объектілердің әуеайлақ маңындағы аумақта орналасуы және салынуы.</p>	<p>1. Мекемелердің, кәсіпорындар мен ұйымдардың әуе кемелері ұшуларының қауіпсіздігіне қауіп төндіретін объектілерді әуеайлақ маңындағы аумақта орналастыру жөніндегі қызметіне бақылауды жүзеге асыру.</p>

Ұшуды радиотехникалық қамтамасыз етуде қауіпті факторлардың ықпал етуін болдырмау (оқшаулау) үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Ескерту. 11-қосымша жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін жүргізілетін негізгі іс-шаралар
<p>1. Радиолокациялық станциялар, радиолокациялық кону жүйелері операторларының, автоматты радиопеленгаторлардың әуе кемелерінің экипаждарына және ұшуға басшылық жасау тобына деректерді берудегі қателіктері.</p>	<p>1. Жеке құрамның кәсіби даярлық деңгейін, функционалдық міндеттерін орындау қабілетін талдау.</p> <p>2. Тренаждарды қолдана отырып, радиолокациялық станциялар мен пеленгаторлардың есептоптарын әуе кемелерінің экипаждарына және ұшуға басшылық жасау тобының адамдарына ақпаратты дұрыс беру жөніндегі іс-қимылдарға тиімді оқытып-үйрету процесін қалыпты емес жағдайлардағы іс-қимылдарға назар аударатын ұйымдастыру.</p> <p>3. Операторлардың әуе кемелерінің координаталарын айқындаудағы, биіктік, пеленг мағыналарын танып оқу және т.б. білімі мен дағдыларын жүйелі түрде (жылына екі реттен сиретпей) тексеруді қамтамасыз ету.</p> <p>4. Оператор лауазымына кәсіби тұрғыдан даярланған және психологиялық тұрақты, дикциясы мен ден қоюы жақсы әскери қызметшілерді іріктеу.</p>
<p>2. Авиацияны басқару пункттерінің жұмыс орындарына радиолокациялық ақпарат беруді қатарынан үш және одан көп антенна айналымы ішінде тоқтату. Соңғы бағыттау кезеңінде радиолокациялық ақпарат беруді тоқтату.</p>	<p>1. Радиолокациялық станцияларға техникалық қызмет көрсетуді, радиолокациялық станциялардың көпфункционалды жүйелерінің анағұрлым жиі қайталанатын істен шығуларын талдауды және ескертуді ұйымдастыру.</p> <p>2. Қолда бар радиолокация құралдарын кешенді қолдану, авиацияны басқару пункттерінің жұмыс орындарына радиолокациялық ақпаратты үздіксіз беруді қамтамасыз ету үшін радиолокациялық станциялар резервін құру.</p> <p>3. Радиолокациялық станциялар есептоптарының радиолокациялық ақпарат беруде қолда бар резервтерін жедел пайдалануы жөніндегі жүйелі жаттықтыруларын жүргізу.</p>
<p>3. Радиолокациялық станциялар, радиолокациялық кону жүйелері операторларының, автоматты радиопеленгаторлардың "Зілзала" сигналын өткізіп алуы немесе оны беруді екі минуттан аса кешіктіруі.</p>	<p>1. Операторлардың "Зілзала" сигналын алу, ұшуға басшылық жасау тобына оларды уақтылы беру іс-қимылдарына жаттықтырулар өткізу.</p> <p>2. Сигналдарды қабылдау аппаратурасының жұмыс істеу қабілетін, оның ішінде байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын ұшу</p>

	алдында ұшып тексеру барысында және ұшуды қамтамасыз ету процесінде кезеңдік бақылау.
4. Ұшуда сыналмаған байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын ұшуды қамтамасыз ету үшін пайдалану.	<p>1. Ұшуларды қамтамасыз етуге ұшуда сыналмаған байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын бөлу оқиғаларын болдырмау.</p> <p>2. Ұшуларды байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын ұшу алдындағы аралап ұшу әдістемесін орындау.</p>
5. Жеке құрамның әуе кемелерінің ұшқыш экипаждарына және ұшуға басшылық жасау тобының адамдарына ақпаратты беруді тоқтатуға (немесе оның бұрмалануына) әкеп соқтыратын байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын іске қосу жөніндегі сауатсыз әрекеттері.	<p>1. Жеке құрамды байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының негізгі жұмыс істеу қағидағтарына, олардың құрылысы мен техникалық мүмкіндіктеріне оқытып-үйретуді, сол білімдерін ұдайы бақылауды ұйымдастыру.</p> <p>2. Жеке құрамның байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын қабылдау-тарату құрылғыларының резервтегі жиынтықтарына ауыстырып қосу жөніндегі іс-қимылдарға жаттығуының жоғары деңгейіне қол жеткізу.</p> <p>3. Кезекші ауысым жеке құрамының жоғары жауапкершілігін, орындаушылығы мен тәртіптілігін, өз қызметтік борышы мен жұмыс орнындағы функционалдық міндеттерін нақты орындаудың маңыздылығы жөніндегі түсінігін тәрбиелеу.</p>
6. Байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының электрқоректендіру жүйесіндегі істен шығулары, автономдық көздерді уақтылы іске қоспау.	<p>1. Негізгі және резервтегі электрмен қоректендіру көздерінің жұмыс істеу қабілетіне жүйелі тексеру жүргізу.</p> <p>2. Автономды автоматтандырылған электрмен қоректендіру көздерін пайдалану.</p> <p>3. Кезекші ауысымның жеке құрамымен тұтынушыларды сыртқы электрмен қоректендіру көздерінен автономдыға ауыстырып қосу жөнінде тренаждар өткізу, жеке құрамның жаттықтырылу деңгейін ұдайы бақылау.</p>
7. Байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының ұшу уақытында істен шығулары	<p>1. Байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының жай-күйін объективті түрде бақылау, белгіленген шарттарды және оның пайдалану мерзімдерін сақтау;</p> <p>2. Байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарында жөндеу және регламенттік жұмыстардың барлық түрлерін уақтылы жүргізу;</p> <p>3. Байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарын ұшуды қамтамасыз етуге дайындау жөніндегі жұмыстардың тізбесін және көлемін белгілеу;</p> <p>4. Жеке құрамның негізгі және қосымша байланыс және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдарының ұшуды қамтамасыз етуге әзірлігін жүйелі түрде тексеру.</p>

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа 12-қосымша

Ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз етуде қауіпті факторлардың әсер етуін болдырмау (оқшаулау) үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар
<p>1. Ауа райын болжаудағы қателер және ұшуға басшылық жасау тобының персоналы мен ұшқыш құрамын ауа райының қауіпті құбылыстары туралы уактылы хабардар етпеу.</p>	<p>1. Метеорологиялық бөлімшелер жеке құрамының арнайы даярлық деңгейін арттыру мақсатында авиациялық бөлімдердің басшылық және ұшқыш құрамымен, сондай-ақ әуе қозғалысын басқару пункттері мен басқару органдарының есептоптарымен авиациялық метеорология бойынша сабақтар өткізу.</p> <p>2. Метеорологиялық жағдайды болжаудың сенімді және анағұрлым жасалған әдістерін, метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз ету нысандары мен тәсілдерін әзірлеу және оларды метеорологиялық бөлімшелер жұмысының практикасына енгізу.</p> <p>3. Кезекші синоптиктің ұшулар жетекшісіне нақты ауа райы және өзінің, қосалқы әуеайлақтардағы және сағат сайын ұшу кезеңінде ұшу ауданы бойынша орнитологиялық жағдай туралы деректерді, ал аспаптар бойынша ұшу қағидалары бойынша ұшқан кезде, белгіленген төмен ауа райы кезінде және тұрақсыз, кенеттен өзгеретін метеорологиялық жағдайда – әрбір 30 минут сайын баяндауы. Ұшулар жетекшісінің нұсқауы бойынша баяндамалар одан да жиі жасалуы мүмкін.</p> <p>4. Кезекші синоптиктің ол кезінде ұшуға шектеу қойылатын немесе тоқтатылатын (экипаждар маршруттан қайтарылатын) ауа райының қауіпті құбылыстарына дейінгі метеорологиялық элементтердің өлшемдік мәндері мен шекті арақашықтықтарын айқындауы.</p> <p>5. Ұшу аяқталғаннан кейін ұшулар жетекшісінің ұшуға ауа райының болжамын және ұшуды метеорологиялық және орнитологиялық қамтамасыз ету сапасын бағалауы. Қамтамасыз ету сапасы "өте жақсы", "жақсы", "қанағаттанарлық" және "қанағаттанарлықсыз" деп бағаланады.</p> <p>6. Дауылды ескертулер ауа райының қауіпті құбылысының пайда болуы басталғанға дейін кемінде 30 минуттан кешіктірілмей қолтаңба қоя отырып тапсырылуға тиіс: ұшу кезеңінде – ұшулар жетекшісіне; ұшу болмаған кезде – командалық пункттің жедел кезекшісіне, ұшақтарды қабылдау және жіберу жөніндегі кезекшіге (кезекші авиадиспетчерге). Одан басқа, дауылды ескертулер авиациялық бөлімнің дауылды ескерту жөніндегі нұсқаулығына сәйкес командирге және басқа да лауазымды адамдарға баяндалады.</p>

<p>2. Басшылық ұшқыш құрамы мен ұшуға басшылық жасау тобының персоналы тарапынан метеорологиялық жағдайларды елемеу, әуе кемелерінің экипаждарын олардың даярлық деңгейіне және ұшу тапсырмаларын орындау сипатына сәйкес келмейтін метеожағдайларда ұшуға шығару.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мемлекеттік авиацияны басқару органдары метеорологиялық бөлімшелерінің ауысымдары бастықтарының әуеайлақтардағы (маршруттардағы) нақты және күтілетін метеорологиялық жағдайдың авиациялық бөлімдерде орындалатын ұшудың сипатына сәйкестігін бақылауы. 2. Кезекші синоптиктің метеожағдайлар сәйкес келмеген кезде ұшуды тоқтату туралы командалық пункттердің жедел кезекшілеріне дереу баяндауы және ұсынымдар беруі. 3. Авиациялық бөлім командирінің (ұшулар жетекшісінің) күрделі, кенеттен өзгеретін (тұрақсыз) метеожағдайлар кезінде мынадай шараларды қабылдауы: <ol style="list-style-type: none"> 1) ұшу тапсырмаларын тоқтату, кезекші синоптикті тыңдау, егер метеожағдайлар мүмкіндік берсе, ауа райына толық барлау жүргізу және метеорологиялық жағдайды жаңадан бағалағаннан кейін ұшуды одан әрі жалғастыруға шешім қабылдау; 2) дауылды ескерту алған кезде күтілетін метеорологиялық жағдайды өзгерту туралы кезекші синоптиктің баяндамасын тыңдау, ауа райының күтілетін қауіпті құбылыстары басталғанға дейін 30 минут бұрын күтілетін өзгертуді бағалау және ұшуды тоқтату; 3) әуеайлақ ауданында ауа райы кенеттен бұзылған кезде ұшақтарды өз әуеайлағына қондыруды ұйымдастыру. Егер метеожағдайлар әуе кемелері ұшатын экипаждардың даярлық деңгейіне сәйкес келмесе, оларды қосалқы әуеайлаққа жіберу.
<p>3. Радиолокациялық және әуеде ауа райын барлауды жүргізуді қанағаттанарлықсыз ұйымдастыру, әуе кемелерінің ұшқыш экипаждарынан ауа райы туралы объективті емес ақпарат.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ауа райына әуеде барлауды бастағанға дейін 1 сағат және барлаушы ұшақтың ұшып шығуы алдында 20-25 минут бұрын, ұшуды бастағанға дейін 30 минут бұрын, ЖМЖ-да ұшу уақытында – әрбір 2 сағат сайын, КМЖ-да – әрбір сағат сайын, БАМ-да – әрбір 30 минут сайын (қажет болған кезде – жиі) ұшулар жетекшісінің нұсқауы бойынша ауа райына радиолокациялық барлау жүргізу. 2. Ауа райына әуеде барлауды ұшу алды нұсқаулар басталғанға дейін тікелей ұшу ауысымы алдында жүргізу. 3. Ұшу барысында ауа райына толық барлау жүргізу. Көзбен шолып ұшу қағидалары бойынша ұшу кезінде – 2 сағаттан сиретпей, аспаптар бойынша ұшу қағидалары бойынша – сағат сайын, ал белгіленген ауа райы минимумы кезінде – 30 минуттан кейін (қажет болғанда – жиі).
<p>4. Әуеайлақтың метеорологиялық тұрғыдан техникалық жабдықталуының белгіленген ауа райы минимумына сәйкес келмеуі.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ұшуды метеорологиялық қамтамасыз етуді регламенттейтін басшылық құжаттармен ауа райы минимумының әртүрлі мәні кезінде ұшып шығуды және қонуды қамтамасыз ететін әуеайлақтардың метеорологиялық жабдығының құрамын айқындау.

Ұшуды медициналық қамтамасыз етуде қауіпті факторлардың әсер етуін болдырмау (оқшаулау) үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар тізбесі

Қауіпті факторлар	Қауіпті факторларды болдырмау үшін өткізілетін негізгі іс-шаралар
1. Медициналық қамтамасыз етуді ұйымдастырудағы қауіпті факторлар	
<p>әуе кемесі экипажы мүшелерінің медициналық тексерусіз, сырқаттанған жай-күйде медициналық бақылаудан өткеннен кейін, мерзімі өтіп кеткен дәрігерлік-ұшқыштар комиссиясының қорытындысымен ұшып шығуы;</p> <p>ұшу алды еңбек, демалыс және тамақтану режимін ұтымды ұйымдастырмау немесе сақтамау;</p> <p>ұшу жүктемесін ұтымды нормаламау салдарынан ұшқыш құрамы жұмыс қабілетінің төмендеуі;</p> <p>ұшуда туындаған немесе ұшу алды медициналық тексеру уақытында анықталмаған ұшқыштың (экипаж мүшесінің) денсаулық жағдайының нашарлауы, жұмыс қабілетінің күрт төмендеуі.</p>	<p>денсаулық жағдайы бойынша ұшуға оқып-үйретуге және әуе кемесінің жаңа типтеріне қайта оқып-үйретуге жарамды адамдарды іріктеу;</p> <p>дәрігерлік-ұшу сараптамасын уақтылы жүргізу;</p> <p>комиссияаралық кезеңде ұшқыш құрамының денсаулық жағдайын қарқынды дәрігерлік қадағалау (тексеру, емдеу, профилактикалық демалыс беру немесе ұшудан уақытша шеттету);</p> <p>ұшуға дайындалу және оны жүргізу кезеңінде ұшқыш құрамының және ұшуға басшылық жасау тобы персоналының денсаулық жағдайын медициналық бақылау;</p> <p>ұшу алды еңбек, демалыс және тамақтану режимін сақтауды бақылау;</p> <p>ұшуды ұйымдастырудағы, қамтамасыз етудегі және ұшу алды еңбек, демалыс және тамақтану режиміндегі кемшіліктерді жою жөніндегі, ұшу жүктемесін, бөлімшелердегі (экипаждардағы) психологиялық ахуалды нормалау жөніндегі ұсыныстарды әзірлеу және қолбасшылыққа ұсыну;</p> <p>басқа мамандармен бірлесіп, ұшуда адамның техникамен өзара іс-қимылына теріс ықпал ететін және ерекше жағдайлардың туындауына әкеп соқтыратын индикация, дабылдама, басқару, тіршілік әрекетін қамтамасыз ету және құтқару жүйелеріндегі эргономикалық кемшіліктерді айқындауға қатысу;</p> <p>авиациялық медицина, алғашқы медициналық көмек көрсету, сондай-ақ ұшу уақытында денсаулық жағдайын өзін-өзі бақылау және өзара бақылау мәселелері бойынша ұшқыш құрамын даярлау.</p>
2. Моральдық-психологиялық қамтамасыз етудегі қауіпті факторлар	
<p>әуе кемесі экипажы мүшелерінің психологиялық</p>	<p>адамдарды жеке психологиялық ерекшеліктері бойынша іріктеу;</p>
<p>үйлесімсіздігі;</p> <p>тұрмыстық және кәсіби факторлардың (отбасылық-тұрмыстық, қызметтік) психикалық зақымдаумен ықпал етуі.</p>	<p>ұшқыш құрамын қызметтік тұрғын үймен қамтамасыз ету;</p> <p>ұшқыш құрамының әйелдерімен ұшқыш құрамының ұшу алды режимін сақтауына саналы көзқарасты пысықтауға бағытталған санитариялық-ағарту жұмыстарын жүргізу;</p>

	жұмыс ұжымында қолайлы моральдық-психологиялық ахуал жасау.
3. Салауатты өмір салтын бұзумен байланысты қауіпті факторлар	
әуе кемесі экипажы мүшелерінің алкогольдік ішімдіктерді, есірткі және психотроптық заттарды тұтынуы; ұшқыш құрамының дене дайындығы бойынша сабақтарды орындамауы; тамақтану режимін сақтамау.	салауатты өмір салтын насихаттау; жеке құрамның ұдайы спортпен шұғылдануы; тамақтану режимін бақылауды ұйымдастыру.
4. Ұшудың қолайсыз жағдайларының әсер етуімен және қорғаныш керек-жарағын дұрыс пайдаланбаумен байланысты қауіпті факторлар	
әуе кемесі кабинасындағы қолайсыз гигиеналық жағдайлардың организмге әсер етуі (артық жүктеме, шайқалу, гипоксия, барометрлік қысымның төмендеуі және жарылу декомпрессиясы, кабина ауасына бөгде қосындылардың түсуі, ұтымсыз температуралық режим); ұшу тапсырмасында көзделген қорғаныш керек-жарағынсыз әуе кемесі экипажының ұшуды орындауы; қорғаныш керек-жарағын және оттегілі-тыныс алу аппаратурасын дұрыс пайдаланбау немесе олардың ақаулы болуы.	ұшқыш құрамын қорғану тәсілдерін пайдалану дағдыларына оқып-үйрету және ұшу факторларының қолайсыз әсер етуіне төзімділікті арттыратын жаттығуларды орындау; ұшқыш құрамын ұшудағы ерекше жағдайлардағы іс-қимылдарға психикалық-физиологиялық даярлауды және арнайы жаттықтыруларды жүргізуге қатысу; ұшқыш құрамын артық қысым болған кезде демалуға үйрету, барокамералық көтеру өткізу, артық жүктемеге қарсы костюмдегі артық қысым жасау кезінде жаттықтыру; ұшқыш құрамының қорғаныш керек-жарағын іріктеу және дәлдеп пішу.
5. Сұрыпталмаған оттегіні пайдаланудағы қауіпті факторлар	
әуе кемесінің оттегі жүйесіне сұрыпталмаған оттегіні құю.	әуе кемелеріне медициналық оттегі құю құралдарының гигиеналық жай-күйін, оттегінің органолептикалық сапасын және оның паспорттық деректерінің МЕМСТ-ға сәйкестігін тексеру.
6. Материалдық қамтамасыз ету кемшіліктерімен байланысты қауіпті факторлар	
ұшу уақытында әуеайлақта санитариялық көліктің болмауы; қажетті медициналық мүлікпен жеткіліксіз қамтамасыз ету.	авиациялық бөлімдерді санитариялық көлікпен қамтамасыз ету; жабдықталым органдарынан медициналық мүлікті уақтылы талап ету.

Мемлекеттік авиацияда
авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа 14-қосымша
Нысан

_____ **әскери бөлімі ұшқыш құрамының (ұшқыш, пилотман) даярлық әскери бөлімнің нөмірі деңгейі туралы ақпарат**

Ескерту. 14-қосымша алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Мемлекеттік авиацияда

авиациялық оқиғаларды
болғызбау жөніндегі
нұсқаулыққа 15-қосымша
Нысан

_____ әскери бөлімінің 20____ жылғы _____ арналған жоспарланған
ұшу
әскери бөлімнің нөмірі (айы)
уақыты және негізгі міндеттері

Ескерту. 15-қосымша алып тасталды – ҚР Қорғаныс министрінің 06.08.2020 № 371 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК